

BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

George
TOPÂRCEANU
COCOSTÂRCUL ALBASTRU

LITERA

CHIȘINĂU 1998

CZU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Textele au fost reproduse după:

G. Topârceanu, *Scrieri* în două volume. Ediție îngrijită, prefată, note, comentarii, tabel cronologic și bibliografie de Al. Săndulescu. Editura Minerva, București, 1983.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN

© «LITERA», 1997

TABEL CRONOLOGIC

- 1886 *21 martie* S-a născut la București George, cel de-al doilea copil al soților Ion și Paraschiva Topârceanu.
- 1893 Începe să învețe la o școală mărginașă din București.
- 1895—1898 Face ultimele clase ale școlii primare la Șuici-Argeș și primele încercări literare.
- 1898 Este înscris la liceul “Matei Basarab” din București.
- 1901 Este transferat la liceul “Sf. Sava”.
- 1904 Topârceanu debutează la revista umoristică “Belgia Orientului”.
- 1905—1907 Publică versuri sentimental-epigonice în revistele “Duminica”, “Revista noastră”, “Revista ilustrată” etc.
- 1906 Își încheie studiile liceale. Se înscrie la Facultatea de drept, fără să-și termine studiile.
- 1907 Colaborează la “Viața literară și artistică”, revistă condusă de G. Coșbuc.
- 1909 Se înscrie la Facultatea de litere. Publică în “Viața românească” și în alte reviste.
- 1910 Publică poeziile **Noapte de mai, Balada chiriașului grăbit, Balada popii din Rădeni.**
- 1911 Se stabilește la Iași, devenind secretar de redacție la revista “Viața românească”. Publică poezii, proză, cronici teatrale etc.

- 1912 Se căsătorește cu Victoria Iuga, în același an născându-i-se fiul Gheorghe.
- 1912—1913 Redactează revista “Teatrul” împreună cu M. Sevastos.
- 1913 Ia parte la războiul balcanic.
- 1916 Apar primele volume ale lui G. Topârceanu: **Balade vesele și Parodii originale.**
- 1918 Colaborează la ziarul “Lumina” al lui Constantin Stere (București). Publică **Balada morții** și note memorialistice.
- 1919 Se întoarce la Iași și redactează, împreună cu M. Sadoveanu, revista “Însemnări literare”. Publică **Balada munților, Rapsozii de toamnă.**
- 1920 Apare volumul **Balade vesele și triste.**
- 1921 Apare ediția a II-a a **Parodiilor originale.**
- 1926 G. Topârceanu devine laureat al Premiului național de poezie. La 7 mai este numit director al Teatrului Național din Chișinău.
- 1927 Apare ediția a III-a a **Parodiilor originale.**
- 1928 Apar volumele **Migdale amare** (ediția I-a) și **Balade vesele și triste** (ediția a III-a).
- 1930 Este numit inspector general teatral pentru Moldova.
- 1931 **Baladele vesele și triste** apar în ediția a IV-a.
- 1932 Apar **Parodiile originale** (ediția a IV-a).
- 1933 Rostește la București conferința *Cum am devenit moldovan?*
- 1935 Ține conferința *Cum am devenit ieșean?*
- 1936 Este ales membru corespondent al Academiei Române. Îi apare volumul **Pirin-Planina.**
- 1937 *7 mai* Moare la Iași, de cancer la ficat.

BALADE VESELE ȘI TRISTE

RAPSODII DE PRIMĂVARĂ

I

Sus prin crângul adormit,
A trecut în taină mare,
De cu noapte, risipind
Șiruri de mărgăritare
Din panere de argint,
Stol bălai
De îngerași
Cu alai
De toporași.
Primăvară, cui le dai?
Primăvară, cui le lași?

II

Se-nalță abur moale din grădină.
Pe jos, pornesc furnicile la drum.
Acoperișuri veștede-n lumină
Întind spre cer ogeacuri fără fum.

Pe lângă garduri s-a zvântat pământul
Și ies gândacii-Domnului pe zid.
Ferestre amorțite se deschid
Să intre-n casă soarele și vântul.

De prin balcoane
Și coridoare
Albe tulpane
Fâlfâie-n soare.
Ies gospodinele
Iuți ca albinele,
Părul le flutură,
Toate dau zor.
Unele mătură,
Altele scutură
Colbul din pătură
Și din covor.

Un zarzăr mic, în mijlocul grădinii,
Și-a răsfirat crenguțele ca spinii
De frică să nu-i cadă la picioare,
Din creștet, vâlul subțirel de floare.

Că s-a trezit așa de dimineață
Cu ramuri albe — și se poate spune
Că-i pentru-ntâia oară în viață
Când i se-ntâmplă-asemenea minune.

Un nor sihastru
Și-adună-n poală
Argintul tot.
Cerul e-albastru
Ca o petală
De miozot.

III

Soare crud în liliac,
Zbor subțire de gândac,
Glasuri mici
De rândunici,
Viorele și urzici...
Primăvară, din ce rai
Nevisat de pământeni
Vii cu mândrul tău alai
Peste crânguri și poieni?
Pogorâtă pe pământ
În mătăsurile lungi de vânt,
Lași în urmă, pe câmpii,
Galbenii vii
De pădăii,
Bălți albastre și-nsorite
De omăt topit abia,
Și pe dealuri mupezite
Arături de catifea.

Și pornești departe-n sus
După iarna ce s-a dus,
După trena-i de ninsori
Așternută pe colini...
Drumuri nalte de cocori,
Călăuzii cei străini,
Îți îndreaptă an cu an
Pasul tainic și te mint
Spre ținutul diafan
Al câmpiilor de-argint.
Iar acolo te oprești

Și doar pasul tău ușor,
În omăt strălucitor,
Lasă urme viorii
De conduri împărătești
Peste albele stihii...

Primăvară, unde ești?

CÂNTEC

Frumoasă ești, pădurea mea,
Când umbra-i încă rară
Și printre crengi adie-abia
Un vânt de primăvară...

Când de sub frunze moarte ies
În umbră viorele,
Iar eu străbat huceagul des
Cu gândurile mele...

Când strălucesc sub rouă grea
Cărări de soare pline,
Frumoasă ești, pădurea mea.
Și singură ca mine...

BALADA MORTII

Cobora pe Topolog
Dintre munți, la vale...
Și la umbra unui stog
A căzut din cale.

În ce vară? În ce an?
Anii trec ca apa...
El era drumeț sărman
Muncitor cu sapa.

Oamenii l-au îngropat
Într-un loc aiurea,
Unde drumul către sat
Taie-n lung pădurea.

Și de-atunci, lângă mormânt,
Plopi cu frunză rară
S-au zbatut ușor în vânt,
Zile lungi de vară.

Soarele spre asfințit
Și-a urmat cărarea.
Zi cu zi l-au troienit
Vremea și uitarea.

Dimineața ca un fum
Urcă pe coline,
Zvon de glasuri dinspre drum
Până-n preajmă-i vine.

Peste vârfuri lunecând
În argint, condurii
Înfioară când și când
Liniștea pădurii...

Numai colo-ntr-un frunzar
Galben în lumină,
Stă pe-o creangă de arțar
Pasăre străină.

Stă și-așteaptă fără glas
Parcă — să măsoare
Cum se mută, ceas cu ceas,
Umbra după soare...

*

Astfel, tot mai neștiut
Spre adânc îl fură
Și-l îngroapă-n sânu-i mut
Veșnica Natură.

Vara trece; pe cărări
Frunza-n codru sună.
Trec cernite înserări,
Nopti adânci cu lună.

Iar când norii-nvăluiesc
Alba nopții Doamnă,
Peste groapa lui pornesc
Vânturi lungi de toamnă...

BALADA CĂLĂTORULUI

O, e-atât de bine când pe drumuri ninse
Întâlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Când te prinde noaptea călător la drum!

Sania coboară clinul de pădure.
Fug în urma noastră luminișuri sure
Și-n singurătatea care ne petrece,
Peste vârf de arbori, asfințitul rece
Străbătând podoaba crengilor subțiri
Luminează-n aer bolți de trandafiri.

Dar amurgul palid a-nceput să scadă.
Noaptea, ca un abur, crește din zăpadă.
Se ivesc departe măguri de hotar,
Într-un loc se face drum pustiu de car,
Și-o fântână strâmbă pe lumina zării
Pare că sporește liniștea-nserării...

Drum de vis! E clipa mutei agonii
Când alaiul Noptii zboară pe câmpii,
Când singurătatea umbrele-și arată
Și departe-n șesuri Ziua alungată
Lângă reci fruntarii alergarea-și curmă,
Cu ochi mari de spaimă să privească-n urmă,
Să-și adune-n locul unde-a-ncremenit
Peste sâni de gheață părul despletit.

Ca-ntr-o presimțire sufletul ți-e-nchis.
Unde ești? Îți pare că trăiești un vis...

Treci lăsând în urmă, la răspântii mute,
Umbre solitare și necunoscute,
Treci ducând o parte din tristețea lor,
Un suspin, o rugă, un zadarnic dor.
Iar târziu, când taina dimprejur te cheamă
Și-ți strecoară-n suflet un fior de teamă,
Singur cu povara cugetului tău
Te cuprind deodată lungi păreri de rău
După-o fericire care întârzie,
După câte n-au fost, dar puteau să fie,
După cele duse pentru totdeauna...

Astfel, cu mirare, te trezești când luna
Luminează somnul unei lumi din basme,
Iar omătul umple noaptea de fantasma.

.
.

O, e-atât de bine când pe drumuri ninse
Întâlnești o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Când te prinde noaptea călător la drum!

BALADA POPII DIN RUDENI

De la târg la Vadul-Mare
Taie drumul prin poieni,
Legănându-se călare,
Popa Florea din Rudeni.

Și-n priveriștea bogată
Sus pe culme, jos pe drum,
Iarna palidă-și arată
Plăzmuirile de fum.

Somnul revărsat în fire,
Gerul sfânt al Bobotezii
A-nchegat argint subțire
Peste faldurii zăpezii
Și, legând în gheață stropii,
Bura care-n aer joacă
A țesut pe barba popii
Fire lungi de promoroacă.

Bolta sură ca cenușa,
Codrii vineți — dorm adânc.
Sună numai căldărușa
Atârnată de oblânc.

Bate Surul din potcoavă
Drum de iarnă, fără spor,
Calcă rar și cu zăbavă
Lunecușuri de pripor.
Și-n tăcerea care crește,
Adâncit ca-ntr-o visare,
Popa când și când șoptește
Legănându-se călare...
Scutură din treacăt salbe,
Reci podoabe care mint,
Surpă bolți de ramuri albe
Cu portaluri de argint.
Lângă drum bătut de sănii

Unde malul stă să cadă,
Vede urme de dihănii
Înstelate pe zăpadă.
Iar pe culmea unei creste,
Amețit de zare multă,
Strânge frâul fără veste
Și-mpietrit pe cal ascultă.

Nici o șoaptă... nici un ropot...
Numai din adâncuri sure
Vine vuiet lung de clopot
Peste-ntinderi de pădure...

Lung îi sună în ureche,
Pe când el cu grijă scoate
Pântecoasă ploscă veche
Din desaga de la spate.

Și cu plosca ridicată,
Zugrăvit pe cerul gol,
Popa capătă deodată
Măreție de simbol.

✱

Colo-n vale, unde drumul
Taie luminișuri rare,
Printre plopî se vede fumul
Hanului din Vadul-Mare.

Calul, vesel, simte locul
Și s-abate scurt din cale, —

C-a-nvățat și dobitocul
Patima sfinției-sale...

Iar hangița iese-n ușă,
Bucuroasă de câștig.
Ochii-i rād spre căldărușă:
— Frig, părinte?
— Strașnic frig!

BALADA MUNȚILOR

I

S-au ivit pe rând în soare,
Jos, la capătul potecii,
Turma albă de mioare,
Noatinele și berbecii.

Sunet de tălângi se-ngână.
Sub poiana din Fruntarii,
Zăbovește-n deal la stână
Baciul Toma cu măgarii.

El se pleacă din cărare
Și tot leagă și dezleagă,
Cumpănește pe samare
O gospodărie-ntreagă:
Maldăr de târhaturi grele
Cu desagi, căldări și pături,
Că de-abia pot sta sub ele
Doi măgari voinici alături.

Gata!... Baciul stă pe gânduri,
Peste frunte mâna-și duce.
Se ridică-n două rânduri
Și domol își face cruce.

Apoi cată lung spre creste
Și spre țarcurile goale...
Și convoiul, fără veste,
A pornit încet la vale.

*

Cerul și-a schimbat veșmântul.
Ploaia parcă stă să-nceapă.
Printre brazi coboară vântul
Ca un foșnet lung de apă.
Adâncit în gânduri multe
Baciul stă și nu-și dă seamă
C-a rămas în loc s-asculte...

După el, călcând cu teamă,
Merg tăcuții lui prieteni
Prin sălbatice pripoare,
Pe sub poale verzi de cetini,
Pe potecă fără soare,
Ori străbat în pas alene
Luminișuri fără flori,
Singuratice poiene
Cu mesteceni visători...
Rar trezesc în a lor cale
Câte-o piatră sub copită.
Iar când drumul se prăvale
Jos, la coastă povârnită,

Calcă baciul ca pe gratii
Și-i strunește blând cu gura:
— Căținel, feciorii tatii,
Ca să n-o pornim de-a dura!...

II

Astfel, turmă după turmă
Pleacă toamna de la stâni,
De rămân pustii în urmă
Munții singuri și bătrâni.

Astăzi ca și-odinioară,
Cât s-afundă-n vreme anii,
Ei văzură cum coboară
Pe cărări de plai ciobanii,
Când pe soare, când pe ploaie,
Vreme multă, fără număr,
Cu căciula lor de oaie
Și cu sarica pe umăr,
A' trecutului vii moaște
Peste care vremea crește, —
Culmea verde mi-i cunoaște,
Stânca sură mi-i iubește...

Iar în urma lor, pe sară,
Astăzi ca și alte dăți,
Lungă liniște coboară
Peste mari singurătăți.

Toamna cu-a ei albă frunte
Și cu galbenii-i conduri
A lăsat argint pe munte
Și rugină pe păduri.

La răspântii crește stogul
De foi moarte de curând.
Strigă-n vale Topologul,
Și-a lui larmă, când și când,
Ca o voce omenească
Până sus pe culmi tresare,
Preajma mută s-o trezească
Din senina ei visare.

Tot mai jos apoi se lasă
Poala norilor pe munte.
Vin din iarna-ntunecoasă
Zile lungi cu ploi mărunte.
Neguri dese-ncep să cadă,
Se târăsc în jos pe plai.
Pe păduri se strâng grămadă
Falduri albe de buhai.
Brazii stau în nemișcare,
Printre ramuri ploaia pică, —
Nici o creangă nu tresare,
Nici un zbor de păsărică.
Numai ferigele ude,
Putregaiul și bureții
Își trimit miresme crude
În desimea groasă-a ceții.
Trunchiuri strâmbe, răsturnate
Scorburile și buștenii

Cu-a lor cioturi, pe-nserate
Umplu codrii de vedenii.

Sihla neagră se-nfioară.
Speriat, dintr-un hățiș
Pui sfios de căprioară
A ieșit la luminiș...
Cu blănița zgribulită
Stă și-ascultă nemișcat...
Vremea pare-ncremenită...
Brazii fruntea și-au plecat,
Spăimântați, ca pentru rugă:
Colo-n fundul curmăturii,
Dormitând pe-o buturugă
S-a ivit Muma-Pădurii...
Dar nu-i nimeni să-i zărească
Trupul hâd și deșirat,
Fața galbenă de iască,
Nasul — ciot de brad uscat.
Nici nu vede, nici n-aude,
Doar își scutură pe-o mână
Părul ei de vreascuri ude,
Fruntea plină de țărână.
Și cum stă cu ceața-n spate
Istovită lângă trunchi,
Rădăcini și crengi uscate
Îi atârnă pe genunchi.
Negurile-i sug puterea.
Ochii-i nemișcați și suri
Cheamă noaptea și tăcerea
Din adâncuri de păduri...

III

Și se duc pe nesimțite
Nopți pustii și zile reci,
Cum s-adună, putrezite,
Frunze moarte pe poteci.
Colo sus, culcat pe-o rână,
Stă Negoiiul mohorât
Cu-a lui negură bătrână
Care-i ține de urât.
Fulgii-ncep apoi să cadă.
Firea-și doarme somnul ei
Amorțită sub zăpadă...

Iar târziu, la Sfântu-Andrei,
Când cobori de la povarnă
Printre plopi subțiri și rari,
În senină zi de iarnă
Vezi departe munții mari
Cum își zugrăvesc în soare
Piscuri vinete spre cer,
Povârnișuri sclipitoare,
Brazi împodobiți de ger,
Atârnând ca niște salbe
Pe grumajii lor de stânci,
Peste plaiurile albe
Și prăpăstiile-adânci.

PASTEL

Din asfințit, de peste munte,
Răsfârângerii roșii de amurg
Se sfarmă-n licăriri mărunte
Și-n Dunărea umbrită curg.

Dar unda tulbure le-ngroapă
Când, sub răchitele din vale,
De-abia mai tremură pe apă
Ca niște coji de portocale.

Acolo jos, peste cununa
Întunecatului boschet,
Sclipește-n aer semiluna
Din vârful unui minaret.

Și parcă zugrăvit anume,
Își culcă umbra până-n mal
Ostrovul izolat de lume
Ca un castel medieval.

El pare-o navă fermecată
Ce-a ancorat aici, sub munte,
Minune îndelung visată
De valul Dunării cărunte!

A așteptat în nopți senine
Strălucitoarea dimineață,
Când din adâncul apei line
S-a ridicat la suprafață

Ca o grădină plutitoare
Cu pomi și păsări împreună,
Cu florile-i ce râd în soare
Și noaptea tremură sub lună.

RAPSODII DE VARĂ

I

Cine-ar putea să spună
Câți secoli au trecut
De-o lună,
De când nu te-am văzut?...

Salcâmi plini de floare
Se uită lung spre sat,
Și-n soare
Frunzișul legănat

Le-atârnă ca o barbă...
Acolo mi-am găsit
În iarbă
Refugiul favorit.

Acolo, ca-ntr-un templu,
De-atâtea dimineți
Contemplu
O tufă de scaieți.

Pe când departe-n zare,
Mirat ca un copil,
Răsare
Un astru inutil...

II

Iubito, fără tine
Începe-o nouă zi...
Dar cine
Le poate socoti?

Că zilele-n restrîște
Se-nalță și apun
Ca niște
Baloane de săpun...

Cu mâinile sub tâmplă
Cum stau așa culcat,
Se-ntâmplă
Un fenomen ciudat:

Privirea mea distrată
Prin negre rămuriști
Mi-arată
Doi ochi adânci și triști

Și-n orice strop de rouă
Văd două brațe, mici
Ca două
Picioare de furnici.

Dar dacă o lăcustă,
Din verdele talaz,
Robustă
Îmi sare pe obraz, —

Din ochii mei dispare
Mirajul interpus,
Pe care
L-am zugrăvit mai sus,

Și-n ochii mei deodată,
Ca-n alte dimineți,
S-arată
O tufă de scaieți...

III

Acum natura-ncepe
Cu tainicul ei glas
Din stepe
Să cânte-ncet pe nas.

Prin ierburile crude,
Sub cerul fără fund,
S-aude
Un bâzâit profund

Și până la amiază
Pământul încropit
Vibrează
Adânc și liniștit.

Sunt gâze și gângăanii
Ce sar și fac mereu
Mătăanii
Când trec prin dreptul meu,

Și-mpreunându-și zborul,
În ierburi își ascund
Amorul
Multiplu și fecund.

IV

Și-n vremea asta, oare,
Când eu visez mereu
La soare —
Ce face dorul meu?

Iubirea mea nebună,
De-abia trezită-n zori,
Adună
Mănunchiuri mari de flori.

Se-ntreabă — ce să facă?
Și fără-a pregeta,
Ea pleacă
Întins, la casa ta.

Și nici nu bagi de seamă
Cum pasu-i furișat
Cu teamă
S-apropie de pat,

Ci doar treasari deodată
Și parcă-ți pare rău.
Mirată,
Te uiți în jurul tău...

Iar ea-ntr-un suflet vine
Cu părul desfăcut
La mine,
Să-mi spuie ce-a făcut...

Așa, spre zarea largă,
Pe zi de-atâtea ori
Aleargă
Pe drumuri lungi de flori.

V

Târziu, când peste lanuri
Coboară spre câmpii
Noianuri
De umbre argintii;

Când luminosul crainic,
Luceafărul stingher
Și tainic
S-aprinde iar pe cer

Și cu lumina nouă
Sclipește ca un strop
De rouă
Pe vârful unui plop,

Iubirea mea fugară
De-abia s-a liniștit,
 Și-afară,
Ca un copul trudit,

Pe-un maldăr de sulfine,
Cu cel din urmă gând
 La tine,
Adoarme suspinând.

BROAȘTELE

Am ascultat din umbră cântarea lor înaltă.
Buchetele de trestii dormeau cu foșnet lin.
Era o lună plină în fiecare baltă,
Și-n fiecare undă o piatră de rubin.

Iar nuferii, pe care lianele-i dezgroapă
Când i-a-nchegat în tremur lumina unui val,
Păreau luceferi galbeni, căzuți adânc în apă
Să-nsemne calea lunii spre-ntunecatul mal.

Ostroave mari de umbră închipuiau corăbii,
Iar papura, mișcată în treacăt de zefiri,
Nălța mănunchi în aer tremurătoare săbii,
Prin pânza de lumină a undelor subțiri.

Și broaștele semețe cântau cu glasuri multe
Pe când, din înălțime, privindu-și fața-n lac,
Un nour singuratic stătea uimit s-asculte
Cum bat ca toaca toate și-o clipă toate tac.

Se ridicau departe prelungi bătaii din palme
Și note-adânci de flaut ieșeau de jos, din stuh.
Părea că lapidează tăcerea nopții calme
O grindină de note zvârlite în văzduh.

Și cum deasupra apei s-amestecau întruna
Umplând singurătatea de freamăt viu, părea
Că toate laolaltă apostrofează luna.
Că fiecare broască se ceartă cu o stea.

Erau ocări în larma lunaticei orchestre
Și rugă arzătoare în tainicul ei zvon.
Spuneau Nemărginirii durerile terestre
Cu imnul lor zadarnic, solemn și monoton...

Cum le-ascultam din umbră acvatica fanfară,
Sub cerul vast al nopții cu ele-am retrăit
O noapte luminoasă din era terțiară.
Nefericit și singur ca primul troglodit.

ACCELERATUL

Peste fagi cu vârfuri sure
A căzut amurgul rece.
Înserarea mută trece
Furișată prin pădure.
Spre apus abia s-arată
Printre crengi, întunecată,
O văpaie de rubin...
Din frunzișurile grele
De-nnoptare, tot mai vin
Glasuri mici de păsărele...

Reci și palide-n senin
Se ivesc deasupra stele.

*

Și deodată, dintre dealuri
Se desprinde larg un zvon
Depărtat și monoton,
Ca un murmur lung de ape
Revărsate peste maluri...
Crește-n luncă, mai aproape,
Umple văile vecine
De răsunet mare...
Vine!...

Fulger negru... trăsnit lung
Dus pe aripi de furtună,
Zguduind pământul tună,
Zările de-abia-i ajung...
Parcă zboară,
Parcă-noată.
Scuipă foc, înghite drum,
Și-ntr-un valvârtej de fum
Taie-n lung pădurea toată...

A trecut...
Dinspre câmpie,
Vuiet greu de fierărie
Se destramă în tăcere...
Scade-n depărtare...
Piere...

*

Iar în urmă-i, din tufişuri,
De prin tainice-ascunzişuri,
Se ivesc pe jumătate
Păsărele ciufulite,
Alarmate
Şi-ngrozite:
Cine-i?... Ce-i?... Ce-a fost pe-aici?...
Ciripesc cu glasuri mici
Cinteze şi pitulici.
Doar un pui de piţigoi,
Într-un vârf de fag pitic,
Stă cu penele vulvoi
Şi făcând pe supăratul:
— Ce să fie? Nu-i nimic.
A trecut Acceleratul...

SFÂRŞIT DE VARĂ

Dacă liniştea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-ţi trimite
Şi pe freamăte pornite de departe
Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte,
Vin' cu mine să ne pierdem în zadar
Printre galbenele rarişti de stejar,
Cu sfioase campanule şi sulfine,
Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine.

Dulce zumzet somnoros şi ireal
Să ne cheme spre poienele din deal.
Taina liniştii înalte să ne fure
Prin cotite luminişuri de pădure

Și la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniță de aur străveziu,
Legănând deasupra creștetelor noastre
Licuricii înălțimilor albastre...

Fără gânduri, ca-ntr-un somn abia deschis,
Să trăim în clipe lungi același vis.
Foi uscate-n jurul tău să cadă rar,
La ureche să-ți descânte un bondar
Și cum stai cu ochii-nchiși pe jumătate,
Soare galben printre ramuri nemișcate
Să-ți învăluie-n tăcere și-n lumină
Fruntea mică de domniță bizantină.

*

Iar la-ntoarcere, să trecem prin pășuni
Și prin funduri de livadă cu aluni,
Printre garduri fumurii și solitare
Ce se uită-n urma noastră cu mirare...
Și din treacăt, ici și colo, să culegi
Sânziene cu tulpinele întregi,
Margarete, scânteioare și aglice,
Un buchet de flori orfane și calice,
Lung în coadă și ghimpos și cu țărână.
La plecare să-l ții falnic într-o mână,
Dar cu vremea, desfoiat, să-ți pară greu
Și la urmă să mi-l dai să-l duc tot eu...

O șopârlă pe cărare, lângă noi,
Speriată să foșnească dintre foi
Și să stea, să vă uitați o dată bine,
De departe, tu la ea și ea la tine,

Tu de sus și ea din pietrele fierbinți,
Amândouă serioase și cuminți.

Mai încolo o crenguță de mălin
Ori un ghimpe să te-ntârzie puțin
Și — purtând de-a lungul văilor prin țară
Vestea nouă a sfârșitului de vară,
Flutur mic, într-o lucire de-asfințit,
Să ne-ntâmpine din țarină grăbit,
Cu rugină pe albastre aripioare
Ca o veștedă petală de cicoare.

RAPSODII DE TOAMNĂ

I

A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor,
Și-a furat de prin ponoare
Puful păpădiilor.

Cu acorduri lungi de liră
I-au răspuns fânețele.
Toate florile șoptiră,
Întorcându-și fețele.

Un salcâm privi spre munte
Mândru ca o flamură.
Solzii frunzelor mărunte
S-au zburlit pe-o ramură.

Mai târziu, o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație:

Cică-n munte, la povarnă,
Plopii și răsurile
Spun că vine-un vânt de iarnă
Răscolind pădurile.

Și-auzind din depărtare
Vocea lui tiranică,
Toți ciulinii pe cărare
Fug cuprinși de panică...

Zvonul prin livezi coboară.
Colo jos, pe mlaștină.
S-a-ntâlnit un pui de cioară
C-un bățlan de baștină

Și din treacăt îi aruncă
Altă veste stranie,
C-au pornit-o peste luncă
Frunzele-n bejanie!

II

Într-o clipă, alarmate,
Ies din șanțuri vrăbiile.
Papura pe lac se zbate
Legănându-și săbiile.

Un lăstun, în frac, apare
Sus pe-un vârful de trestie
Ca să ție-o cuvântare
În această chestie.

Dar broscii din răstoacă
Îl insultă-n pauze
Și din papură-l provoacă
Cu prelungi aplauze.

Lișițele-ncep să strige
Ca de mama focului.
Cocostârci, pe catalige,
Vin la fața locului.

Un țânțar, nervos și foarte
Slab de constituție,
În zadar vrea să ia parte
Și el la discuție.

Când deodată un erete,
Polițai din naștere,
Peste baltă și boschete
Vine-n recunoaștere

Cu poruncă de la centru
Contra vinovatului,
Ca să-l aresteze pentru
Siguranța statului...

De emoție, în surdină,
Sub un snop de bozie,
O pastaie de sulcină
A făcut explozie.

III

Florile-n grădini s-agită.
Peste straturi, dalia,
Ca o doamnă din elită
Își îndreaptă talia.

Trei petunii subțirele,
Farmec dând regretelor,
Stau de vorbă între ele:
“Ce ne facem, fetelor?...”

Floarea-soarelui, bătrână,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în țărână
Dinții, de mizerie.

Și cu galbena ei zdreanță
Stă-n lumina matură,
Ca un talger de balanță
Aplecat pe-o latură...

Între gâze, fără frică
Se re-ncep idilele.
Doar o gărgăriță mică,
Blestemându-și zilele,

Necăjită cere sfatul
Unei molii tinere,
Că i-a dispărut bărbatul
În costum de ginere.

Împrejur îi cântă-n șagă
Greierii din flaute.
“Uf, ce lume, soro dragă!”
Unde să-l mai caute?

L-a găsit sub trei grăunțe
Mort de inaniție.
Și-acum pleacă să anunțe
Cazul la poliție.

IV

Buruielele-ngrozite
De-așa vremi protivnice
Se vorbiră pe șoptite
Să se facă schivnice.

Și cum știe-o rugăciune
Doamna măsălarită,
Tot soborul îi propune
S-o aleagă stariță.

Numai colo sus, prin vie,
Rumenele lobode
Vor de-acuma-n văduvie
Să trăiască slobode.

Vezi! de-aceea mătrăguna
A-nvățat un brusture
Să le spuie-n față una
Care să le usture!...

Jos, pe-un vârful de campanulă
Pururea-n vibrație,
Și-a oprit o libelulă
Zborul plin de grație.

Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină,
Juvaer de smalt și aur
Cu sclipiri de platină.

V

Dar deodată, pe coline
Scade animația...
De mirare parcă-și ține
Vântul respirația.

Zboară vești contradictorii,
Se-ntretaie știrile...
Ce e?... Ce e?... Spre podgorii
Toți întorc privirile.

Iat-o!... Sus în deal, la strungă,
Așternând pământului
Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vântului,

S-a ivit pe culme Toamna,
Zâna melopeelor,
Spaima florilor și Doamna
Cucurbitaceelor...

Lung își flutură spre vale,
Ca-ntr-un nimb de glorie,
Peste șolduri triumfale
Haina iluzorie.

Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările,
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zările.

.
.

Gâze, flori întârziate!
Muza mea satirică
V-a-nchinat de drag la toate
Câte-o strofă lirică.

Dar când știu c-o să vă-nghețe
Iarna mizerabilă,
Mă cuprinde o tristețe
Iremediabilă...

BALADA UNUI GREIER MIC

Peste dealuri zgribulite,
Peste țărini zdrențuite,
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată.

Lungă, slabă și zăludă,
Botezând natura udă
C-un mănunchi de ciumafai, —
Când se scutură de ciudă,
Împrejurul ei departe
Risipește-n evantai
 Ploi mărunte,
 Frunze moarte,
 Stropi de tină,
 Guturai...

Și cum vine de la munte,
 Blestemând
 Și lăcrimând,
Toți ciulinii de pe vale
Se pitesc prin văgăuni,
Iar măceșii de pe câmpuri
O întâmpină în cale
Cu grăbite plecăciuni...

Doar pe coastă, la urcuș,
Din căsuța lui de humă
A ieșit un greieruș,
Negru, mic, muiat în tuș
Și pe-aripi pudrat cu brumă:

— Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai vii
Înainte de Crăciun,
Că puteam și eu s-adun
O grăunță cât de mică,
Ca să nu cer împrumut
La vecina mea furnică,
Fi'ndcă nu-mi dă niciodată,
Și-apoi umple lumea toată
Că m-am dus și i-am cerut...
Dar de-acuș,
Zise el cu glas sfârșit
Ridicând un picioruș,
Dar de-acuș s-a isprăvit...

Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Tare-s mic și necăjit!

CATRENE

“N-o să mai iubesc”, zisese
Biată-mi inimă naivă,
Dar văzându-te pe tine,
A căzut în recidivă.

*

Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:

Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătoare.

*

Musafiri la mine-acasă,
Fără să-i poftesc vreodată,
Am un șoarec, doi painjeni
Și, din când în când, o fată.

*

La fereastra ta-mi zâmbiră
Toate florile din glastră,
Numai floarea cea mai dulce
A fugit de la fereastră.

*

Cum pierzi noaptea cu cititul!
Am trecut din întâmplare
Și-mi venea, așa, să intru
Și să suflu-n lumânare...

*

Zici că la război, iubito,
Vii cu mine fără preget...
O, dar cum plângeai asară,
Când te-ai înțepat la deget!

*

Greu mi-i, dragă, fără tine
Și te chem de-atâtea ori, —

Nu din zori și până-n sară,
Cât din sară până-n zori...

*

Multe-i spun când nu m-ascultă,
Dar tresar și tac din gură
Când, c-un zâmbet, își ridică
Ochii de pe cusătură.

*

Ochii negri, fața albă
Păr întunecat și mare,
Inima — un sloi de gheață.
Alte semnalmente: n-are.

*

Draga mea, fără cuvinte,
Doar din ochi pricepe toate.
Numai cât mă uit la dânsa
Și-mi răspunde: “Nu se poate!”

*

“Toate-s vechi”, a zis poetul...
Chiar și cântecul acesta
A mai fost, odinioară,
Publicat în *Zend-Avesta*.

MANON ȘI DES GRIEUX

Ea-și pune voalul cu mișcări discrete.
El stă cuprins de-o presimțire gravă.
Cerșindu-i mut o clipă de zăbavă.
Sărută brațul zâmbitoarei fete.

— Sunt trist, Manon: mi-e inima bolnavă...
Atât șopti, cu fața la perete,
Căci se temea acum să nu-l îmbete
Amețitoarea ochilor otravă.

Și ea s-a dus... În clipa asta mare
I-a aruncat din prag o sărutare
Și n-a-nțeles durerea-i fără nume...

O, tu cea mai nebună dintre toate,
Manon, Manon! de ce-ai lăsat pe lume
Atâtea zeci de mii de strănepoate!...

BALADA CHIRIAȘULUI GRĂBIT

Trec anii, trec lunile-n goană
Și-n zbor săptămânile trec.
Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamantanul și plec!

Eu nu știu limanul spre care
Pornesc cu bagajul acum,
Ce demon mă pune-n mișcare,
Ce taină mă-ndeamnă la drum.

Dar simt că m-apasă pereții, —
Eu sunt chiriaș trecător:
În scurtul popas al vieții
Vreau multe scimbări de decor.

Am stat la mansardă o lună.
De-acolo, de sus, de la geam,
Și ziua și noaptea pe lună
Priveam ca la teatru, madam!
Când luna-mi venea la fereastră,
Orașul părea că mă cheamă
Să-i văd în lumină albastră
Fantastica lui panoramă...
Mai sus, într-o cameră mică,
Făceau împreună menaj
Un moș, un actor și-o pisică.
Iar dincolo, jos, la etaj —
O damă cu vizite multe
Și-alături de ea un burlac,
Un demon serios de la Culte
Cu cioc și cu ghete de lac.

De-acolo, pe-o vreme ploioasă,
Mi-am pus geamantanu-n tramvai
Și-abia am ajuns pân-acasă:
Pe Berzei, la conu Mihai.

Țin minte și-acuma grădina,
Fersetrele unse cu var...
În față sta coana Irina
Și-n curte, un fost arhivar.
Vedeai răsărind laolaltă,

Un colț luminos de ietac,
Pridvorul cu iederă naltă
Și flori zâmbitoare-n cerdac...
Pe-atunci înfloreă liliacul
Și noaptea cădea parfumată
Umplând de miresme cerdacul, —
Și-avea arhivarul o fată...
Stam ceasuri întregi sub umbrarul
De flori, așteptând neclintit
(C-avea obicei arhivarul
Să sforăie noaptea cumplit).
Târziu, când se da la o parte
Perdeaua, părea că visează...
Și iar am plecat mai departe,
De teamă să nu mă fixez.

Străine privești fugare!
Voi nu știți că-n inimă port
O dulce mireasmă de floare,
Parfumul trecutului mort...

Și-am stat la un unchi, pe Romană,
Țiu minte... dar unde n-am stat?
La domnul Manuc, o persoană
Cu nasul puțin coroiat;
La doamna Mary, pe Regală
(O, cum mă ruga să nu plec!
Mi-a scris chiar o carte poștală);
Pe strada Unirii la Șbeck;
Pe Grant, lângă birtul lui Sbierea;
Pe Witing, pe Tei la Confort, —
M-a dus pretutindeni puterea

Aceluiași tainic resort.
C-așa mi-e viața — o goană,
Și astfel durerile trec...

Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamantanul și plec!

NOAPTE DE MAI

Sărman cizmar!
Ce demon te-a ursit să stai
Pe trepiedul tău barbar,
În noaptea limpede de mai?...

O șoaptă prinde să-nfioare
Umila ta singurătate.
Prelung și rar, în depărtare
Un clopot miezul nopții bate.
Coboară vremea ca o apă
Nestăvilită-n lunga-i cale,
Și fiecare ceas îngroapă
Comoara tinereții tale.
Ca niște ritmice ciocane
Răsună pașii pe asfalt:
Sunt ghete mari “americane”
Și ghete mici cu tocul nalt...
Acum odaia-ți pare mică.
Te uiți cu silă împrejur...
Un fum subțire se ridică
Din lampa ta cu abajur...
Și iată, ca-n atâtea rânduri,

Ai devenit sentimental,
Privind cu ochii duși pe gânduri
Pantoful delicat de bal.
În căptușala-i de mătăsă
Te-ndeamnă visul tău curat
Să pui o formă grațioasă
De picioruș aristocrat...

.

O vezi la bal... așa, înaltă
Și elegantă ca o floare...
În ploaie de *confetti* saltă
Perechile dănțuitoare...
Și visul tău acum te-arată
Frumos ca un locotenent,
Când vii în fața ei deodată
Și-i faci ușor un compliment:
— Dansați cu mine, domnișoară?
— Mersi! răspunde ea încet...
Și-n luxul care vă-nconjoară,
O strângi la pieptul tău, discret.
Te prinde redingota bine.
Sunt mândre ghețele de lac:
Zâmbești, încrezător în tine...
Apoi, când muzicile tac,
La braț vă strecurați afară,
Prin parcul liniștit să stai
Cu ea, pe-o bancă solitară,
În noaptea tainică de mai...
Și-ți tremură deodată mâna
Când te gândești c-ai săruta,

În raza lunii, pe stăpâna
Pantofului din mâna ta.

O, mâna ta rudimentară,
Cu piele aspră, de toval!...
Acum în pieptul tău coboară
Revolta caldă, ca un val.
Alungi vedeniile triste
Din lumea celor fericiți,
Și mii de gânduri anarhiste
S-aprind în ochii tăi trudiți.
O, cum ai răscula norodul,
“Sărmana plebe care-asudă”, —
Ai da nebun cu calapodul
În rânduiala asta crudă!
Va trebui să vie-odată
Acel feeric viitor...
Și-n mintea ta înfierbântată,
Te vezi deodată orator:
Înflăcărat rostești tirade,
Pornești mulțimea după tine.
Se-nalță mii de baricade
Și cad palatele-n ruine.
Tu vezi în noapte mii de torții,
“Femei cu părul despletit”,
Prin aer trece duhul morții
Și-al răzbunării vânt cumplit!...

Dar până-atunci, la judecată,
Pe trepiedul tău barbar,
Cu fruntea-n mână rezemată
Ai adormit...

Sărman cizmar!

NOAPTE DE IARNĂ

Cad din cer mărgăritare
Pe oraşul adormit...

Plopii, umbre solitare
În văzduhul neclintit,
Visători ca amorezii
Stau de veghe la fereastră,
Şi pe marmura zăpezii
Culcă umbra lor albastră.

Iarna!... Iarna tristă-mbracă
Streşinile somnoroase,
Pune vâl de promoroacă
Peste pomi şi peste case.
Scoate-o lume ca din basme
În lumini de felinare —
Umple noaptea de fantasme
Neclintite şi bizare.
Din ogeagul de cărbune
Face albă colonadă
Şi pe trunchiuri negre pune
Capiteluri de zăpadă,
Iar prin crengile cochete
Flori de marmură anină, —
O ghirlandă de buchete
Care tremură-n lumină.
Reci podoabe-n ramuri goale
Plouă fără să le scuturi,
Ici, risipă de petale,
Colo, roi uşor de fluturi...

*

Și din valul de zăpadă,
Ca o mută arătare
Legănându-se pe stradă,
Un drumeț ciudat răsare...
Vine cu popasuri multe,
Face-n calea lui mătăanii.
Câte-odată stă s-asculte
Clopoței de la sănii.
Alteori uimit tresare,
Dă din mâini șoptind grăbit —
Parcă spune-o taină mare
Unui soț închipuit...
Ca o umbră din poveste
Se strecoară-ncet, și iar
Stă deodată fără veste
Rezemat de-un felinar.

Fața lui se lămurește, —
Pare-nduișat acum...
Visător și lung privește
Casele de peste drum:
Poartă mică... pomi în floare...
O fereastră luminată...
Streșini albe de ninsoare...
Toate-i par ca *altădată!*

Și păreri de rău trecute
Cad pe inima-i trudită,
Ca un stol de păsări mute
Pe-o grădină părăsită:

“Bulgăraș de gheață rece,
Iarna vine, vara trece
Și n-am cu cine-mi petrece...
Bulgăraș topit în foc,
Dacă n-am avut noroc!
Dacă n-am avut noroc...”

Glasul, înecat, se curmă.
Omul, șovăind în stradă,
Pleacă iar, lăsând în urmă
Pete negre pe zăpadă.

SINGURI

Dormi!... Un val de aer umed am adus cu mine-n casă.
Tremurând s-a stins văpaia lumânării de pe masă,
Iar acum numai ochiul de jăratic din cămin
Licărește-n umbra dulce, ca o piatră de rubin.

Bate vânt cu ploaie-n geamuri
Și e noapte neagră-afară...
Plânsul streșinii suspină ca un cântec de vioară
Monoton, șoptind povestea unei vremi de mult uitată...
Nici o rază nu pătrunde prin perdelele lăsate.

Ci-ntunericul prieten stăpânind până departe,
Și de oameni și de patimi fericirea ne-o desparte.
Singur eu veghez în noapte,
Ploaia cântă tot mai tare...
Și m-apropii, ochii negri să-i deschid cu-o sărutare.

ÎN DRUM

Peste firea mută doarme
Cerul plin de stele.
Patru plopî ascund în umbră
Casa dragei mele.

Dar mi-a fost pesemne calea
De-un duşman ursită:
Am găsit lumina stinsă,
Uşa zăvorită...

De trei nopţi aceeaşi cale
Bate călătorul.
Cine n-are dor pe vale
Nu-mi cunoaşte dorul.

Gânduri triste, mâine sară
Viu în ciuda voastră, —
Şi de-o fi zăvor la uşă
Intru pe fereastră!

NOAPTE DE TOAMNĂ

Murmur lung de streşini, risipite şoapte
Cresc de pretutindeni şi se pierd în noapte.
Rareori prin storuri o lumină scapă
De-mi aprinde-n cale reci oglinzi de apă
Şi-mi trimite-n faţă raza ei răsfrântă...

Ploaia bate-n geamuri, streşinile cântă.

Dar treptat, cu larmă potolită scade
Cântecul acestui tremur de cascade.
Tot mai des în preajmă umbre vii răsar,
Ploaia peste case pică tot mai rar
Și-n grămezi de neguri apele se strâng...

Lumea-ntreagă doarme, streșinile plâng.

Până când o rază de argint în zare,
Lămurind pe boltă straturi de ninsoare,
Lin desface umbra și de crengi anină
Scânțieri albastre, boabe de lumină.
Iar acum din taina cerului deschis,
Peste firea mută cad lumini de vis
Și-n troiene albe norii se desfac...

Dar când iese luna, streșinile tac.

*

Dormi, iubire dulce!...
Numai eu întârziu, singur pe cărare,
Farmecul acestei clipe călătoare...
Gândurile mele vin să te deștepte,
Din pridvorul tainic să cobori pe trepte.
Să cobori în toamna limpede și rece
Și, visând cu mine clipa care trece,
Să-mi sporești tristețea ceasului târziu
Când, străin de tine, sufletu-mi pustiu
Va porni zadarnic, rătăcind pe drum,
Să sărute urma pașilor de-acum.

ROMANȚĂ

O, vis al iubirii trecute!
Sunt singur — omătul târziu
Pătează aleile mute
Și parcul e încă pustiu.

Văd iarăși castanii și plopii.
Prin ramuri suspine străbat.
Acum cu sfială m-apropii
De banca pe care ai stat.

Și pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

PĂINJINIȘ

În plasa gândurilor mele de lumină
Ți-am prins imaginea: o viespe
Subțire-n mijloc, ageră și fină.

O adiere poate s-o desprindă
Din luminosul ei hamac.
Să cadă ca o floare pe fața unui lac,
Să-i tulbure metalica oglindă...

E seară... Plopii înșirați în zare
Se sting departe —

Văpăi de umbră, facile funerare
La căpătâiul zilei moarte...

De ce să-mi stai zadarnic împotrivă?
Rămâi a mea...
O, nu te zbate, dulcea mea captivă, —
Rețeaua fină s-ar cutremura
Și fiecare fir întins prea tare
Mă doare...

Că le-am urzit — painjen solitar —
Nu din argintul razelor de lună,
Ci din fiorul unui vis bizar
Pe care Noaptea mi-l aduce-n dar
Ca să-l trăim o clipă împreună...

EPILOG

Lângă țărmul tristei mări
M-am oprit pe-o stâncă.
Apa tremură spre zări,
Verde și adâncă.

Sufletu-mi, împovărat
De-o iubire moartă,
Se ridică ne-mpăcat
Și cu el o poartă,

Cum își duce greu în zbor
Vulturul de mare,
Peste valuri călător,
Prada moartă-n gheare...

DISTIH EROIC

Plop tânăr, încrustat în miezul verii,
Cu ramuri vii și frunză sclipitoare,
Când râul vântului te scaldă,
Învăță-mă să râd ca tine-n soare,
Să-i sorb lumina caldă.

*

Plop negru, încrustat în ger
Și-ncremenit sub lună
Cu rămuriș de zgură și de fier...
Învăță-mă să uit lumina verii
Și-n câmp silhiei
Să dau tristețea mea tăcerii
Și gândurile mele nimănui...

INFERNUL

Stanțe apocrife la *Divina Comedie*

I

“Allor si mosse, ed io gli tenni dietro.”¹

Dante

... Trudit apoi, m-am așezat pe-o stâncă.
La capătul călătoriei mele
Se deschidea prăpastie adâncă.

¹ “Atunci el porni și eu îl urmaș” (*Infernul*, Cântul I).

Și străbătând a norilor perdele
Cu-nveninate ace de lumină,
Sclipeau în întuneric șapte stele.

Eu le simțeam arsura pe retină
Și-n van mă apăram, cu fața-ntoarsă,
De raza lor caustică și fină.

Simții atunci că-n juru-mi se revarsă
Un pal amurg ce umple de-ntristare
Văzduhul mirosind a piatră arsă.

Și-n aburi de pucioasă, pe cărare,
Văzui venind spre mine fără grabă
Un om cu nasul dezolat și mare.

Părea că Cerul pe figura-i slabă
A pus stigmatul dragostei și-al urii,
Eternizând profilul lui de babă:

Tristețe-amară-n colțurile gurii,
O frunte devastată de furtună
Și de-ale vremii nobile injurii.

Purta pe cap o veștedă cunună
Și-n ochii lui părea că, deopotrivă,
Melancolia lumii-ntregi s-adună.

Așa, din vasta vremii perspectivă,
El cobora-n tăcere către mine,
Ținând în gol privirea-i corosivă.

— De unde vii și cine ești, străine?
L-am întrebat, abia șoptind cuvântul.
— Eu viu de unde nimeni nu mai vine...

De șase veacuri m-a-nghițit pământul.
Viața-mi dete vitrega Firenze,
Și la Ravena mi-am găsit mormântul.

Poet am fost și-n libere cadențe
Cântai Amorul ce-mi robi toți anii,
Din pragul tristei mele-adolescențe.

Dar vrând să-mpac a' patriei zăzaniei,
Mărunte intrigi, lupte intenstine,
Cu ură grea m-au prigonit dușmanii.

În crud exil, pribeag prin țări străine,
Visai atunci o vastă trilogie
Pe care-am prins-o-n șiruri de terține

Săpate în granit pe veșnicie;
Și ca o răzbunare milenară
Am publicat *Divina Comedie*.

Un op, pe care anii-l îngropară
Sub comentarii sterpe și pedante,
Ce-mi fac contemporanii de ocară...

— Cum, tu, ești tu nefericitul Dante,
Cel care-a Morții jalnice mistere
Le-a evocat în rapsodii vibrante?

Nu pot, Maestre, nici n-am precădere
Să te slăvesc așa cum se cuvine!...
Dar mult aş vrea, spre umedele sfere,

În patria eternelor suspine
Să mă conduci, precum odinioară
Virgiliu te-a călăuzit pe tine.

El, mie: — Oare, crezi că tot ce zboară,
Cum zice un adagiul, — se mănâncă?
Fiindcă-ai scris o cronică uşoară,

Nici superficială, nici adâncă,
Vrei să-ţi servesc acum de cicerone?...
— Nici tu, Maestre, nu scriseseşi încă

La început, decât vreo cinci *Canzone*,
O carte plină de elucubraţii
Şi câteva sonete monotone.

Dar lui Virgiliu i-ai intrat în graţii
(Adăugai, văzându-l că rezistă), —
El se purta mai bine cu confrăţii...

— Epoca voastră materialistă
Mi-a zdruncinat credinţa de-altădată, —
O-ntoarse el. Infernul nu există,

Sau cel puţin eu unul niciodată
Nu l-am văzut decât cu ochii minţii,
Orbit de-o superstiţie uzată.

Eu, lui: — Acestea-s roadele Științei!
Concepția lui Strauss și-a lui Nietzsche,
De care mi s-au strepezit toți dinții!

Dar cel puțin te-ai întrebat ce-ar zice
În clipa asta, dacă fără veste
Te-ar auzi divina Beatrice?

El mi-a răspuns placid: — Amorul este
Un *ce* banal, prin care Firea drege
A Nimicirii opere funeste;

Un van instinct, de sub a cărui lege
Nici microorganismele nu scapă.
Eu, lui: — Atât? El, mie: — Se-nțelege!...

Văzui atunci în liniște cum crapă
A stâncilor întunecate blocuri
Și trec plutind pe-a nopții neagră apă.

Fantome prinse-n diafane jocuri
Călcau mărunț văzduhul, fără tropot,
Ca cei ce poartă cauciuc la tocuri.

Apoi un sunet depărtat de clopot
Păru că bate-n aer *tarantella*
Și ploaia se porni cu grabnic ropot.

Înfricoșat de freamătul acela
Ce se-nălța vuind în vijelie,
Am zis: — Maestre, să deschid umbrela?

N-aș vrea să facem hidroterapie.
La anii tăi, o gripă subversivă
Îți poate-aduce vreo pneumonie.

— Eu nu mă tem de moarte, dimpotrivă,
Răspunse el, — când ai murit o dată
E foarte greu să cazi în recidivă...

Această vorbă îmi păru ciudată.
Cuprins de-un fel de vagă presimțire,
Pândii pe-ascuns figura-i nemișcată.

— Nu m-ai luat cumva c-un plan subțire
Mai adineaori când ziceai, Magistre,
Că Iadul nu-i decât o-nchipuire?

El, mie: — Văd din vorbele-ți sinistre
Că-n orice caz, Infernul pentru tine
Își va deschide negrele registre.

Destul am încercat a-ți face bine.
Ca să te vindeci pentru totdeauna,
Ridică-te și vino după mine...

Cu fulgere verzui creștea furtuna.
Rostind aceste nobile cuvinte
Prin care și-a răscumpărat minciuna,

Maestrul a pornit-o înainte,
Pe când, sub cer de zgură și aramă,
Eu mă țineam în urma lui cuminte

Precum se ține puiul după mamă.

II

“...E caddi comme corpo morto cade.”¹

Dante

“Pe-aici se intră-n brațele durerii,
Pe-aici se intră-n bezna subterană,
Precum afirmă Dante Alighieri.

M-a conceput o-nchipuire vană,
Un rafinat instinct de răzbunare,
Dar m-a-ntrecut mizeria umană.

Zadarnică e orice protestare.
Voi, cei ce-n lume ați comis păcate,
Lăsați-vă năravul la intrare.”

Aceste vorbe, oarecum ciudate,
Citindu-le cu jumătate gură
Deasupra unei porți dărăpănate,

Am zis: — Intrarea pare cam obscură...
N-ar fi prudent să renunțăm, Maestre?
Căci la un caz cumva de-ncurcătură,

Nu văd nici uși deschise, nici ferestre
Pe unde teafăr să purced afară,
Utilizând resursele-mi pedestre...

¹ “Și am căzut cum cade un trup fără viață” (*Înfernul*, Cântul V).

El mi-a răspuns cu voce funerară:
— De ce te porți acum ca fariseii,
Au vrei să-mi faci fantoma de ocară?

Privește cel puțin prin borta cheii,
Să știu că nu m-am ostenit degeaba.
Eu, lui: — Pardon! Așa fac doar lacheii.

Începe tu! Ori m-ai luat cu graba,
Să-mi scoți la urmă niscaiva ponoase?
(Și-n gândul meu: “Se oțărăște baba!”)

Ce interes avut-ai, ce foloase,
Ca să m-atragi cu vorbele-ți viclene
Prin locurile-acestea dubioase?

Doar știm noi că pe-aici, prin buruiene,
Se află o panteră-n libertate
Și alte lighioane indigene.

Vrei să m-aplec din curiozitate,
Și-n vreme ce nici nu gândesc cu gândul,
Vrun cerber să m-apuce pe la spate?...

Așa vorbii, cu ochii spionându-l;
Iar la sfârșit cedarăm fiecare,
Când el, când eu, să stăm privind cu rândul.

Văzui atunci, aproape de intrare,
Un *pudel* gras şu plin de panglicuțe,
Cu scabie canină pe spinare.

O lebădă și câteva maimuțe
Înconjurau dihania neroadă,
Ce se lăsase moale pe lăbuțe.

Cu gingiile neputând să roadă
Un *beefsteak* crud și tare ca de piatră,
El sta sugând din propria lui coadă.

— Acest cățel ce toată ziua latră,
Rosti Maestrul cu-a lui voce tristă,
A fost un biet erou, lăsat la vatră.

— Cunosc! am zis cu nasul în batistă.
Dă-mi voie să-i dedic, fiindcă-i place,
Această rimă impresionistă...

— Vezi colo, între două vingalace,
Un om cu alfabetul la spinare,
Venind pe sub colină într-acoace?

Acela este tipograful care,
În primul tău poem, din zăpăceală,
Ți-a mutilat trei strofe lapidare.

Atunci la borta cheii, cu sfială,
Urmând ilustrei mele Călăuze,
Văzui o mutră plină de cerneală:

Un om trecea... Și cele nouă Muze
Îl zgâriau, purtându-l sub escortă
Și obligându-l să le ceară scuze.

— Degeaba cauți, i-am strigat prin bortă,
Să scapi de blamul negrei tale fapte!
Sus, pe pământ, poetul te suportă,

Dar jos te-așteaptă a lui Cain noapte,
Precum a zis Francesca da Rimini,
Infernul, cântul V, 107...

El s-a oprit pe creștetul colinei,
Înfrișat de-această amenințare,
Și, neclintită-n tremurul luminii,

Statura lui s-a proiectat pe zare,
Încovoiată, lungă, amărâtă,
Ca un fantastic semn de întrebare...

Văzui apoi o nămilă urâtă,
Un fel de baci cu sarica sub glugă,
Ce sta deoparte sprijinit în bâta.

De propria lui umbră vrea să fugă,
Dar se trezea că-n juru-i gravitează,
Mănat de-o oarbă forță centrifugă.

O clipă se oprea și, cu emfază,
Țintea-n pământ căutătura-i proastă,
Apoi din nou pornea ca o sfârlează.

Acest Zoil, cu proza lui nefastă,
A pângărit de două ori pe lună
A Venerei stea limpede și castă...

Atât Maestrul apucă să-mi spună.
În umbră se ivise-o albă pată,
Un corp suav ca un reflex de lună...

O blondă apariție-ntristată
Plutea spre noi din umeda genune...
Și-n întuneric, albu-i trup de fată,

Îngenuncheat ca pentru rugăciune
Și luminos și fin ca diamantul,
Părea-ncrustat în rocă de cărbune.

— Cu glas pierdut își caută amantul...
Ea are-n ochi misterul nopții clare,
Pe buze-Amor și-n inimă Neantul...

Iubirea ei crescuse ca o floare
Sub ziduri de fățarnică Gomoră,
O dulce-mpătimire arzătoare:

În ceasuri caste, mângâieri de soră.
Sărutul ei — văpaie purpurie,
Privirea — luminiș de auroră...

Și-o clipă fu de-ajuns: pe veșnicie
Se risipiră toate, fără urmă,
Într-un fior de neagră isterie.

— Destul! Destul!... Simțeam cum mi se curmă
Viața-n piept, — cum vipere rebele
Se zvârcolesc în inima-mi și scurmă...

Și fără glas, cu capul gol sub stele, —
Văzând cum iarăși piere-n fund, departe,
Fantoma tristă a iubirii mele,

M-am prăbușit cu brațele-ntr-o parte,
Împins în gol de-o tainică povară,
Cum cade omul fulgerat de moarte.

Părea că peste sufletu-mi coboară
O noapte liniștită și adâncă
Și-n giulgii moi de umbre mă-nfășoară...

Apoi, cu ochii plini de visuri încă,
M-am scuturat ca dup-o catastrofă
Și m-am trezit din nou pe-aceeași stâncă —

Pe care mă găseam în prima strofă.

Din ciulul
“PARODII ORIGINALE”

ÎN LOC DE PREFATĂ

Unui confrate

Tu nu-nțelegi, Zoile, râsul meu...
Într-un oraș din asfințit, departe,
Cu mult negoț și știutori de carte,
Trăia pe vremuri un sărman evreu,

Anume Baruch... Fire de elită,
În lume viețuind ca-ntr-un pustiu, —
Știa să taie sticlă poleită
Și toți nerozii îl credeau geamgiu.

Dar timpul suflă limpede ca vântu
Și Moartea le-a grăbit metamorfoza:
Pe toți făcându-i una cu pământul,
A transformat pe Baruch — în Spinoza.

Tu nu cunoști, Zoile, gândul meu...
Din tine-ntreg tu faci literatură.
Oferi în studiu mica ta structură,
Naiv și comic, ca un crustaceu.

Ești tulbure, dar fundul ți-i aproape;
Aveam și eu (pe când mă dam pe gheață)

Obscuritatea ta — de suprafață,
Și profunzimea ta — de două șchioape.

Iar azi lirismul meu e clar, vezi bine,
Căci tuturor își dăruie secretul,
Dar ca să poți citi cândva în mine
Tu nu-mi cunoști, Zoile, alfabetul.

Zadarnic dar ne-amestecă vultoarea,
Noi nu putem urma același țel...
Și dacă totuși ți-am făcut onoarea
Acestor aspre stihuri de oțel, —

Când îmi citești poemele și proza
Gândește-te la geamul lui Spinoza.

Pagini din diferiți autori

Al. DEPĂRĂȚEANU:

VARA LA ȚARĂ...

Locuința mea de veră
E la țară...
Acolo era să mor
De urât și de-ntristare
Beat de soare
Și pârlit îngrozitor!

Acolo, când n-are treabă,
Orice babă

Este medic comunal.
Viața ce aci palpită
E lipsită
De confort occidental.

Nu există berărie,
Nici regie...
Doar un hoț de cârciumar
Care are marfă proastă
Și-o nevastă
Ce se ține c-un jandar.

Când te duci pe drumul mare
La plimbare,
Este praf de nu te vezi.
Trec, mișcând domol din coadă,
Spre livadă
Ale satului cirezi.

Și te poartă sub escortă
O cohortă
De țânțari subțiri în glas,
Înzestrați la cap c-o sculă
Minusculă
Cu pretenție de nas...

Când se ia câte-o măsură,
Lumea-njură
Pe agentul sanitar
Și-l întreabă fără noimă:
— Ce-ai cu noi, mă?
Pentru ce să dăm cu var?...

Ale satului mari fete
Fără ghetе
Ies la garduri pe-nserat...
(Am văzut aci-ntr-o noapte
Niște fapte
Care m-au scandalizat!)

Lângă foc, o babă surdă
Și absurdă
Spune, ca și alte dăți,
Tot povestea cu Ileana
Cosânzeana,
Plină de banalități.

Doarme-apoi adânc comuna...
Numai luna
Galbenă ca un bostan
Iese, mare și rurală,
La iveală,
Dintr-o margine de lan.

Când și când un câine urlă
Ca din surlă...
Carul mare s-a oprit
Suspendat, ca un macabru
Candelabru,
Peste satul adormit...

Dar în zori încep cocoșii,
Păcătoșii,
Ca să facă iar scandal, —
Să te sature de viață

Și dulceața
Traiului patriarhal!

D-aia zic eu, prin urmare,
Vorbă mare:
Că de-acuma, să mă tai,
Nu-mi mai trebuie-altă cură
În natură,
Să mă duceți cu alai!

Meargă pictorii la țară
Ca să piară
De căldură și de praf!
Mie dați-mi străzi pavate,
Măturate, —
Dați-mi cinematograf!

Ca un fluture pe floare,
Beat de soare,
Pentru ce să mor așa?
Nu mai vreau țărânci naive,
Primitive...
Mie dați-mi altceva!

Dați-mi, dați-mi strada-ngustă
Unde gustă
Omul viața mai din plin
Cu trăsuri, femei cochete
Și cu fete
Încălțate cel puțin!

DIMITRIE BOLINTINEANU:

MIHAI VITEAZUL ȘI TURCII

Oștile păgâne pasă la hotare.
Mihai-vodă șade la o masă mare.
Căpitanii-n juru-i beau, se veselesc,
Când deodată-n sală intră-un sol turcesc.
— Padișahul nostru m-a trimis la tine
Să-i plătești tributul ce i se cuvine!...

Mihai-vodă tace. Oaspeți, mare-mic,
Cu onor din teacă spedește-și ridic.
Luna varsă raze dulci și auroase,
Căpitanii-și scutur coamele pletoase.
Iat-acum se scoală doamna-i tinerică
Rumenă, suavă ca o zambilică.
Sub hlamidă-i saltă rotungioru-i sân,
Crini și garofițe pe-al ei chip se-ngân,
Părul pe-a ei frunte joacă grațios,
Ochii cu tristețe cat-acum în jos:

— Unde este timpul cel de altădată
Când Mihai Viteazul știa să se bată?
Cela ce-n primejdii stă și se gândește
Inamicii țării jugu-i pregătește.
Pentru tron, mărire, dulcea-i soțioară
Gata-i să se ducă și-n locu-i să moară!
Doamne, tu ai dreptul s-o abandonezi,
Dar nu ai pe-acela plângând ca s-o vezi,
Du-te, mori în luptă, dulcele meu mire,
Că de nu ești vrednic, plec la mănăstire!

Atunci Mihai-vodă se scoală deodată
Și spre sol întoarce fața-i gândurată:
— Mergi și spune celui care te-a trimis
Că Mihai Viteazul ochii n-a închis.
Au voiești pe țară biruri noi a pune?
Au vrei să iau pielea de pe Națiune?...
Padișahul vostru, fără de-nconjor,
Vrea să nimicească p-acest brav popor.
Dar mai bine piară dacă i-a fost dat,
Decât cu rușine, mic și atârnat!

Și zicând acestea, ia o bardă-n mână,
Iute strânge-n juru-i armia română
Și cu ea de-a valma, făr' să zăbovească,
Sfarmă și respinge armia turcească.
Chiar și Sinan-Pașa, plin de umilinți,
A căzut în apă și-a pierdut doi dinți.

Iar Mihai Viteazul, după două ceasuri,
Nalță-o mănăstire și trei parastasuri!

GEORGE COȘBUC:

ȚIGANII

Dorm câmpiile-n lumină.
Peste pacea lor senină
Cade soarele-n apus.
Un convoi s-arată-n zare...
Crește-ncet pe drumul mare

Și cum vine tot mai tare
Pulberea se-nalță-n sus.

Vin țigani!... Fără veste
Pe la porți răsar neveste,
Satul se deșteapt-acum —
Când prin vâl de praf subțire
Începură să se-nșire
Cară mici cu coviltire
Scârțâind încet pe drum.

Trec flăcăi cu urși în lanțuri.
Căinii, deșteptați din șanțuri,
Latră fără să-i asmuți
Și orbiș s-aruncă-n cete, —
Dar flăcăii largi în spete,
Cu ochi mari, cu negre plete,
Calcă mândri și tăcuți...

Vine-apoi pestrița gloată
Cu gospodăria toată.
Caii slobozi, fără frâu,
Duc merindele-n spinare
Și se țin pe lângă care,
Iar vătavul stă călare
Cu harapnicul la brâu.

Sar copiii goi și strigă,
Cer la poartă mămăligă,
Babe frânte din mijloc,
Iar țigăncile cu gura
Întețesc harababura

Când îți umplu bățătura
Să-ți ghicească din ghioc.

Vin mișcând din șold alene
Cu privirile viclene
Și cu sânii arși de vânt,
De la sudul tainic, unde
Soarele-ndelung pătrunde
Bronzul formelor rotunde
Stingherite de veșmânt...

S-a oprit lâng-o poiată
Un țigan răzleț de ceată, —
Ochii-i fug după găini...
Strâns își ține-acum vioara
Și, cum trece ulicioara,
Fac în urma lui ca cioara
Toți copiii din vecini.

Mai încolo, pe-o mârtoagă,
Dintr-o gură de desagă
Atârnată de oblânc,
Fără scâncet, cu sfială,
Iese negru la iveală
Numai cât o portocală
Un căpșor mirat de țânc.

Lume pe la porți se-ndeașă.
Chiar și doamna preuteasă
Și-a lăsat gherghefu-n pat
Și-și păzește-n prag odaia.
Crește-n uliți harmalaia

Când domoală trece laia
Cătră margine de sat.

.

Și s-au dus... Pe câmp, pe drumuri,
Pale străvezii de fumuri
Se ridică-n depărtări.
Limpede-asfințit coboară;
Crezi că-n uriașa-i pară
Un oraș întreg, o țară
Arde dincolo de zări...

Th. SPERANȚIA:

CÂINELE OVREIULUI

“Anecdotală pipărată“

Într-un an, cândva-ntr-o vară,
Nu știu unde, în ce sat,
Un ovrei mergând cu marfă
Într-o curte a intrat.
Și cum intră el pe poartă
Cu bagajul la spinare,
Hop, îi sare înainte
Un dulău urât și mare.
“Ce să fac acum? se-ntreabă
Bietul Ițic supărat.
Dacă strig să vie omul,
Pân’ să vie — m-a mâncat!
Dacă plec pe poartă iară, —

Aș pleca eu bucuros,
Dar dulăul e în stare
Să m-apuce pe din dos...
Nici încolo, nici înoace,
Eu mai bine stau pe loc;
Și-am să-l iau cu vorbă bună, —
Chiar așa să am noroc!”

— Moi Grivei, zic zou, ascultă,
De când umblu eu pe jos
N-am văzut în toată lumea
Un cățel așa frumos!
Mă mai duc la târg eu, lasă,
Ți-oi aduce un covrig.
Ce folos ai dacă latri?
Parcă-ți iese vrun câștig?
Moi Grivei, tu ești cuminte,
Ce-ai cu mine de-mpărțit?
Am venit la badea Gheorghe, —
Ei și ce-i dac-am venit?
N-am să stau un an la dânsul,
Plec îndată la haham...
Dar dulăul se repede
Și mai tare: Ham! ham ham!
— Stai pe loc! Ai-vei mi-e frică!
Ci păcat că n-am o pușcă!
Badi Gheorghe, badi Gheorghe,
Ieși afară că mă mușcă!
Badea Gheorghe iese-n ușă,
Dă c-o piatră după câine
Și-apoi zice: — Nu te teme!
Ține-ți inima, jupâne!

Nu știi vorba românească
De la moși-strămoși lăsată,
Că un câine care latră
Nu te mușcă niciodată?
— Știu proverbul — zice Ițic —
Că-l avem și la ovrei,
Știu prea bine... dar e vorba
Dacă-l știe și Grivei!

A. MIREA:

CALEIDOSCOPI

I. UNEI FOSILE

De-atâtea ori noi ți-am făcut ovații,
Ți-am pregătit mândria ta pedantă.
Salută dar sinteza ambulantă
A celei mai nebune generații!

Căci la atâtea mari evenimente
Eu am luat o glorioasă parte:
Doar am avut principii conștiente
Și capul spart la 13 marte!

Nu vezi ce iute mă deprind cu zborul?
Aeroplanul visurilor mele
Vertiginos mă duce către stele,
Cum îl ducea pe Blériot motorul.

Iubesc și cânt!... Nepăsător cultiv
A sufletului gratuită zestre, —

Căci eu sunt tânăr și-mi bat joc, maestre,
De prognosticul tău definitiv.

Tu ai ajuns de mult fatalul termen
Și te-a orbit sterila ta splendoare;
Eu port în suflet durerosul germen
Al operelor mele viitoare.

II. BUSTULUI MEU

Tu, "cap de studiu", mobilă intactă,
Discret tovarăș de proiecte mari,
Tu reprezinți persoana mea abstractă, —
Un *alter ego* fără ochelari.

Și laolaltă noi trăim ca frații...
Dar vezi tu cât de nebulos apare
Destinul tău, premătură-ntrupare
A tainicelor mele aspirații!

Când mă cuprind presentimente rele
Mă uit la tine, mosafir posac,
Și nu știu dacă voi putea să-ți fac
Un pedestal din visurile mele...

Ori mă voi stinge ca un foc de paie
Și voi pieri cum piere-n lume totul,
Ori te răstoarnă slujnica cu cotul
Când va veni să scuture-n odaie.

Dar dacă scapi de-o moarte-așa brutală
Și dacă eu mi-oi face datoria,

Atunci e obligată primăria
Să-ți dea și ție-un loc în capitală.

Nemuritor și rece ca metalul,
Deși nu ești decât un “plagiat”,
Vei fi mai mândru, mai apreciat
Și mai iubit decât originalul.

Zâmbind vei sta pe negru pedestal
Împodobit cu litere de aur,
Și trei țărânci enorme de metal
Îți vor întinde trei cununi de laur.

Iar eu, obscurul, eu acesta care
De două ceasuri stau în fața ta
Cu mâinile vârate-n buzunare, —
Eu voi muri și toți mă vor uita.

Căci omul are partea cea nedreaptă:
El cântă, râde, suferă, iubește,
Adoarme-apoi și nu se mai deșteaptă, —
Pe când poetul supraviețuiește...

III. RĂSPUNSUL MICILOR FUNCȚIONARI

Da, aveți dreptate: noi o ducem prost,
Țăcănim întruna la mașina Yost.
Înnegrim hârtie, forfecăm cupoane,
Urmărind cu ochii tinere cucoane
Care trec pe stradă... Sunt trăsuri și lume,
Pretutindeni zgomot, soare cald și glume.

Vremea parcă-și merge mersul în galop
Și aspectu-și schimbă ca-n caleidoscop.
Iar noi stăm deoparte...

Asta ni-i viața!

Tot mereu aceeași, seara, dimineața:
Slujba, facultatea, birtul și chiria, —
Peste tot apasă, grea, monotonia.
Da, ni-i tristă soarta și de nimeni plânsă.
Însă... Să trăiască salvatorul “însă”!

Seara, când cad leneși fulgii de zăpadă,
V-ați oprit vreodată la un colț de stradă, —
Când lumini la geamuri, vesele, pe rând,
Una după alta se aprind, și când
“Centrul” își trimite către mahalale,
În amurg, prisosul farmecelor sale?
E o-nvălmășală, un popor de fete
Rumene, vioaie, sprintene, cochete,
Care trec grăbite, chicotind în șoapte.
Au în ochi lumină și-n privire noapte.
Blonde ucenice, oacheșe modiste
Trec uitând pustiul ceasurilor triste, —
Cine le pricepe zâmbetul fugar?
Numai oropsitul mic funcționar!

Cât îi par de calde hainele subțiri,
În văpaia unei tainice priviri!
Un cuvânt, o șoptă ce de-abia se-ngână,
Mai târziu o caldă strângere de mână, —
Până când alături ei se duc, perechi,
Și se pierd în noaptea ulițelor vechi...
Da, ni-i tristă soarta, domnule A. Mirea, —
Dar avem Iubirea!

Dar noi suntem tineri, noi avem speranțe!
Când ne-nchidem visul în obscure stanțe
(Nu știți că noi facem și literatură?)
O, atunci se schimbă vitrega natură:
Ne-amintește teancul de hârtii albastre
Cât de larg e cerul visurilor noastre:
În biroul umed soarele coboară,
Foarfecele cade, fantezia zboară,
Țăcăne mașina ritmul unui vers...

Voi atingeți culmea, noi suntem în mers.

IV. RĂSPUNSUL COMETEI

Regret că mă-ntrerupi din cale
Cu interviul dumitale,
Dar iată, mă opresc o clipă
Să-ți dau răspunsul meu în pripă.

V-am salutat odată sfera,
Acum vreo zece mii de ani,
Când astronomii de pe Terra
Erau de-abia orangutani.
(Flammarion era gorilă,
Și bietul Newton, diplodoc,

Camil era de-abia cămilă,
Iar Duică... nu era deloc!
El de-abia azi, când scrie proză,
Se află în metamorfoză
Și se transformă tare greu:
Aspiră-acum la cimpanzeu.)

*

De-atunci, prin negrele stihii,
În noaptea largă și profundă,
Am rătăcit cu zeci de mii
De metri pe secundă,
Și diafană m-am ivit,
Din perioadă-n perioadă,
Ca fulger blond încremenit
Să-mi desfășor spectrala coadă
Pe cerul nopții la zenit...
Planetele cu sateliții,
Purtîndu-și mîndre paraziții,
Mi-au dat portretul prin gazete
Și m-au fixat mii de lunete...
Dar, gata să-mi găsesc mormîntul
În vreun sistem de constelații,
Am revenit zburînd prin spații,
Căci nu disprețuiam Pămîntul.
(De-ați fi în cer ca mine voi
V-ați minuna întotdeauna
Cum globul ăsta de noroi
Se vede luminos ca Luna...)
Și-aveam de gînd — ca un simbol
De milenară simpatie —
Cu cel din urmă-al meu ocol
Să ne unim pe veșnicie
Într-un fantastic carambol.
Și măritându-i neagra humă
Cu luminosul meu adaos,
Într-un aprins vîrtej de spumă
Să ne rostogolim în haos.

*

Dar cînd văzui ce... porcărie
(Să-mi ierți cuvîntul) ați făcut,
Cât sînge-a curs din neghiobie
Pe bietul vostru glob de lut, —
Ca spaimă, la perihelie
Din zborul meu m-am abătut
Și nimbul clar și trena lungă
Ca o eșarfă de lumină
Mi le-am ferit să nu le-ajungă
Vreun strop întunecos de tină.

*

De-atunci, iubitul meu, îmi vine
De supărare și rușine
Să fug...cu coada-ntre picioare
Prin spații interplanetare
Și să mă mistui în neant.
Mă duc... Adio! Salutare!
Să-mi scrii: Uranus, *poste-restante*.

V. SONETE

1. LA CINEMATOGRAFUL MUT

Se face beznă. Tremurînd apare
Pe pînză albă, fără nici o cută,
Un domn cu cioc... Zâmbește și salută
Jur împrejur pestrița adunare.

E un salon în care toți discută
Și rād mereu. E viață, e mișcare —
Dar nici un zgomot... Fermecată pare
Societatea asta surdomută.

Cuiva, din sală, i-a scăpat un ban.
Ușor, întoarce capul indignată
Madama care cântă la pian.

Alături o cucoană se frământă,
A enervat-o liniștea ciudată
Din lumea “celor care nu cuvântă“...

2. SONET TEATRAL

Te urmăresc cu ochii toți bărbații.
O ploaie de priviri sentimentale
S-abat asupra frumuseții tale
Și toate-i fac erotice ovații.

Ce fericit e soțul dumitale!
El în antracte stă de conversații...
De-aș fi, ca el, stăpân pe-atâtea grații,
Eu aș pleca la cele trei semnale.

Mă-întorc, frumoasa mea necunoscută,
Și ochii mei din umbră te salută
De câte ori se-ntunecă lumina.

Dar ochii tăi n-au prea băgat de samă
Că-n pieptul meu se-ncepe-o nouă dramă,
Cînd a căzut definitiv cortina.

3. UN ROMANTIC

De două ceasuri tremurând în stradă,
Cu ochii plini de mută resemnare,
Își face planuri extraordinare
Și-n mintea lui rostește o tiradă.
“Poftim la geam, sublimă arătare!
De-ai auzi tăcuta serenadă,
Te-ai apleca ușor pe balustradă
Ca să trimiți în vînt o sărutare.”

El speră încă... Poate, cine știe,
De la distanță, prin telepatie,
Va-nfiripa cu ea un dialog.

Dar inima-i se strânge ca-ntr-un clește,
Pe când vardistul trece și-i șoptește
C-un zâmbet straniu: — Circulați, vă rog!...

VI. SAHARA

Eu nu mă duc la cinematograf.
În suflet port o lume minunată, —
Tablouri vechi, pe care niciodată
Nu le pătează muștele de praf...

Veneția, Bosforul, Niagara,
Brazilia, Eghipet, Dardanele,
Fiorduri, munți, priveliști din Sahara
Ies rînd pe rînd din noaptea minții mele.

Sahara!... Uite, vreau să fac o probă,
S-aduc Sahara chiar la mine-acasă:
Mut scaunul beteag de lângă masă
Și stau așa, cu spatele la sobă...

S-a ridicat grozav temperatura!...
Pe galbene nisipuri arzătoare
Un palmier încremenit în soare
Visează lung... Abia suport căldura.

Mi-am rupt în coate hainele de dril.
Pe drumul ăsta lung cât *Ramajana*,
De-o săptămână mergem către Nil...
A poposit în oază caravana.

Înmărmurit în farmecul acesta
De mii de ani, Pustiul pare mort.
Cămilele și-au pregătit siesta
Și rumegă culcate lângă cort.

Iar noi, în tihnă binecuvântată,
Gustăm, de formă, câteva curmale.
(Sunt învățat cu mesele frugale
De când trăim în zona temperată.)

Apoi o mreață de senzații rare
M-adoarme-n cadrul vastei acvarele,
Când urmăresc pe gânduri cum dispare
În depărtări o turmă de gazele.

Vânat ar fi, — dar cine să-l împuște?
Din cer coboară voluptoasa lene.

La capul meu, c-un eventai de pene,
Un sclav buzat mă apără de muște.

Nu simt nimic... și mi-i atât de bine
La umbra palmierului culcat...
Aș vrea... aș vrea acuma... Ce păcat
Că n-am luat pe draga mea cu mine!

O. GOGA:

I. MUCENICII

V-a doborât alături deopotrivă
Amarul trudei fără de hodină.
La căpătâiul vost' într-un opaiț,
Domol clipește-un sâmbur de lumină.
Din cetățuia strălucirii, luna
Și-a pogorât sfiala prin fereastă,
Ca să vegheze așternutul mașter
În care doarme trudnica nevastă.

Biet mucenic neistovit al pâinii!
La sânul ei, îți luminează luna
Un prunc de-o zi, învăluit în scutec,
Ce te-a-nfrățit cu ea pe totdeauna.
Tu simți chemarea gliei milostive
Și te-mpresoară o nădejde sfântă...

Ca un prinos de cuminecătură,
O rază rece bine-vă-cuvântă,

Domol pe fruntea pruncului se frânge
Și rostul ei v-aduce o solie:
Că-n el trezi-va-nfricoșatul vifor
Al judecății care va să vie.

II. VADE RETRO...

Invective la adresa unui fost
co-director, în ziua când a dispărut
revista *Luceafărul*.

Multiscusita minții limbă
Nu-mi spune clipa năzdrăvană
Ce mi te-a scos de mult în cale,
Ființă mașteră și vană!
Uitat-am ziua și văleatul
Ce-au înfrățit pe vremi, odată,
A mele stihuri de aramă
Cu proza ta cea nesărată.

Isconditor, cu ochii tulburi,
Bicisnic făcător de rele,
Te-ai agățat odinioară
De haina strălucirii mele.
Și te-am răbdat să-mi stai alături
Și nime n-a putut să știe
Amarul ce l-am tras cu tine
În scurta noast' tovărășie.

O, blestemată fie clipa
Când ai purces apoi în țară

Ș-ai cumpărat tipografie
Să-mi faci revista de ocară.
Să-mi porți *Luceafărul* prin lume,
În cap cu proza ta neroadă,
Cu acțibilduri pe spinare
Și cu notițe slabe-n coadă.

Din pieptul zbuciumat de patimi
Eu simt cum lava și-o revarsă
Cumplita vorbelor năvală,
Potop păgân pe buza-mi arșă.
Și nu știu, nu găsesc în pripă
Destule vorbe-nfricoșate,
Cu smalt de fulgere albastre,
Să ți le sparg în cap pe toate!

*

Ce-ai făcut cu-a tale
Proaste combinații?
Unde-s cititorii,
Unde-s abonații,
Păcătosule, răspunde: unde-s abonații?

Nu știu ce mă ține
Să nu-ți stric eu planul,
Să vezi numai stele
Verzi ca leușteanul,
Numai stele și... luceferi verzi ca leușteanul!

I. MINULESCU:

TREI ROMANȚE PENTRU MAI TÂRZIU

I. ROMANȚA AUTOMOBILULUI

Păzea!

Păzea că trece-n goană,

Aleargă,

Văjâie ca vântul,

Și dacă n-ai urechi normale te face una cu pământul!

El vine drept din arsenalul Progresului uman

Modern,

Să te trimată-n bezna rece a Absolutului etern.

Păzea!

Că trece-n zbor copilul civilizației extreme

Și zvârle-n aer trei semnale, —

Trei versuri mici

Din trei poeme

Pe care trei poeți deodată

În trei orașe le-au cântat, —

Un *leit-motiv*,

Trei note scurte, cu timbrul galbenului mat.

Dar cine poate să priceapă

Simbolul celor trei semnale

Ce conturează-n spațiu

Albe

Și verzi

Intenții criminale?

Păzea, că e iresponsabil,

El are flacări în artere

Și te pâleşte fără veste cu patruzeci de cai putere!

Pufnește,
Zbârâie,
Se-ntoarce
Și lasă-n urma lui, pe drum,
Miros albastru de benzină
Și nori de pulbere
Și fum...

*

S-a dus,
Adio!
Poate-acuma deja comite alte crime,
Pe când în urma lui se scoală din praf
Infirmele victime, —
O hecatombă de cadavre
Pe-altarul nobilului Sport,
Gesticulând cu indignare, din drum, —
Iar tu ești primul mort
Care-a-nviat...
Și scuturându-ți de praf în soare macferlanul,
Suspini în urma lui:
— Degeaba! Te face *marț* Aeroplanul!

II. ROMANȚĂ AUTUMNALĂ

Ploaia tristă și banală,
Ploaia obsedantă,
Ploaia
Care pastîșează clima de pe Alpi
Și Himalaia,
Ploaia cade verticală din cerescul alambic

Și sfidează paciența trecătorilor:
Pic-pic...
Cu vedenii de umbrele ce se-nchid
Și se deschid,
Resemnat primești în față proiectile de lichid.
Când și când, pe pălărie
Simți un ropot de cascadă, —
Cântă streșinile toate...
Iar în jurul tău, pe stradă,
E-o obsesie galantă de picioare și *frou-frou*,
De dantele,
De jupoane
Și ciorapi de la “Bon-Goût”...

*

De trei zile
Firmamentul desfășoară peste noi
O imensă zdreanță udă cu largi pete de noroi.
Pe mizeria terestră a foburgului umil
De trei zile cerul varsă lacrimi mari
De crocodil... Plouă!
Plouă ca-n *Parisul* lui Verlaine...
Din loc în loc,
Te insultă modestia unor ghetete fără toc.
Mai departe,
Când coboară din cupeul ei grăbită,
Până sus zărești *dessous*-ul unei doamne
Din elită, —
Iar pe strada animată ca la cinematograful
Ploaia zugrăvește-n aer sârme lungi de telegraf.

III. ROMANȚA GRAMOFONULUI

Eu sunt un genial amestec
De Poezie
Și de Proză,
Eu sunt extrema întrupare și ultima metamorfoză
A Spiritului, care luptă de zeci de veacuri să supui
Materia
Din care zilnic își modelează o statuie...
Eu sunt un sarcofag de note îmbalsamate,
Un album
În care-o primadonă moartă
Dă
Gratis
Un concert postum.
Prin mine mor — ca să renască —
Vibrații pentru mai târziu,
Eu sunt ce n-am fost niciodată
Și-un sfert din ce era să fiu!
Un capelmaistru invizibil comandă pâlniei sonore
Trei game ultraviolete
Și alte trei, multicolore, —
Pe când bagheta lui ocultă,
Bătând frenetica măsură,
Înscrie notele în aer pe-o-nchipuită partitură...
Eu sunt un mecanism precoce,
Sunt o cutie ventrilocă,
Un fericit concurs de piese cu acțiune reciprocă:
Șuruburi,
Ace,
Manivelă,
Sunt arcul primului avânt, —

Trompetă,
Placă,
Diafragmă
Și... dracu știe ce mai sânt!...
Pornesc metalice acorduri
Și-n ritmul unui danț romantic
Se-nalță,
Cresc tumultuoase, ca o tempestă pe Atlantic,
Apoi coboară, se-ntretaie și mor încet
Ca un ecou
Produs de zborul unei muște
În cavitatea unui ou...
Dar placa se-nvârtește-ntruna
Ca un *perpetuum-mobile*.
Pe ea și-au imprimat scheletul un șir de sunete
Fosile
Prin care oamenii de mâine
Vor ști cum fluierau străbunii...
Căci, ce e placa?
E un zero în exercițiul funcțiunii.
O suprafață cântătoare.
Un ghem de note.
O tipsie
Pe care doarme o romanță căzută în catalepsie.
E o spirală fecundată de vârful unui ac virgin.
Carusso, Patti, Batistini
Și tragicul Șaliapin.

Eu sunt...
Dar nu!
Antichitatea mi-a-mprumutat un nume straniu
Din trei silabe —

Frontispiciul nemărginitului cavou...
Eu sunt Trecutul care geme
Cu rezonanța unui craniu
În golul căruia Viața își cântă ultimul ecou.

M. CODREANU:

SONETE PARNASIENE

I. SCAMATORUL

Întinde brațul... Și, din pălărie,
Ca prin minune-ncep acum să iasă
Un porumbel, un iepure de casă,
Cutii, panglici, o-ntreagă florărie.

Dar, *hocus-pocus*, binișor o lasă
Cu gura-n jos... E altă boscărie:
De sub joben apare-o farfurie
C-un șnițel bine garnisit, pe masă.

Așa, mereu... Și vulgul cascade gura
La cel ce pare c-a învins Natura,
El concurează pe copiii Muzii.

El, din nimic, îți dă fripturi și poame
Și, totuși, rabdă uneori de foame...
E fabricantul nostru de iluzii.

II. PAGLIACCIO

O zi nefastă m-a adus pe lume
În veacul vostru de melancolie.
Durerea mea — prilej de veselie,
Și cugetarea mea — un lanț de glume...

Nu pentru biata-mi inimă pustie
Și nici de dragul gloriei postume,
Ci pentru voi am făurit anume
Strălucitoarea mea filozofie.

Eu pretutindeni caut în viață
Prilej de răs la fiecare pas —
Și-adesea plâng sub fardul de paiată...

Dar când tristețea cearcă să mă prindă,
Mă-ntorc atunci cu fața spre oglindă
Și râd, nebun, de propriul meu nas.

III. SAMSON ȘI DALILA

Samson vorbi cu glas adânc: — Știu bine
Că-n sărutarea asta care-nșeală
Ai plănuit vânzarea criminală,
Că voi cădea și voi muri prin tine.

Dar nu te-alung. E patima fatală
Mai scumpă decât viața pentru mine...
Și adormi, strângând-o lângă sine.
L-a biruit o curtezană pală!

L-a dezmiardat, l-a adormit cu sila, —
O, veacuri viitoare, contemplați-i!...
O clipă numai a cuprins-o mila,

Dar aplecându-și trupul plin de grații,
Zâmbind i-a smuls un fir de păr, Dalila,
Și-a suspinat pe gânduri: — Oh, bărbații!...

IV. TESTAMENTUL UNUI POET CUNOSCUȚ

Din cel ce sunt acum o jumătate
E cât p-aci să zboare către stele...
Las dracului necazurile mele
Și-un post vacant la “Contabilitate”.

Las dragei mele scumpa libertate, —
De azi încolo poate să mă-nșele.
Nepoților le las instincte rele,
Dușmanilor, o dragoste de frate.

Las doamnei Șvarț în urma mea “un nume”
Și-n loc de bani — supremă mângâiere —
Un geamantan cu opere postume.

Și plec răsând de propria-mi durere,
Că tuturor vă las această lume...
Dar tuturor vă zic: la revedere!

MIRCEA DEM. RĂDULESCU:

NOCTURNĂ

Dormi, frumoasa mea! De-acum
Noaptea luminoasă
Ca o undă de parfum
Năvăleşte-n casă.

Luna clară din neant
Pune pe covoare
Străluciri de diamant
Și mărgăritare.

Ea privește ca-n extaz
Bluza ta lejeră
Și pantofii de atlas
Lângă etajeră.

Și trecând prin buduar,
Raza-i ce se rumpe
Luminează un lavoar
Cu flacoane scumpe...

Luna toarnă pe parchet
Blonde tuberoze
Și-ți dezvăluie discret
Sânurile roze,

Când dantelele din pat
Tremură-n lumină
Pe culcușul tău curat
De olandă fină...

*

Dar visările ce trec,
Ca să te dezmerde,
Ți-au aprins la cap un bec
Cu lumină verde.

Din oglinzi piciorul fin
Pe mătasa moale
Se răsfrânge ca un crin
Cu nuanțe pale.

Dormi! Amorul rafinat
Cheamă deopotrivă
Spre minciună și păcat
Gura ta lascivă.

Dormi, frumoasa mea! Eu stau
În extaz, la poartă:
Ești făptură vie, sau
Operă de artă?

I. U. SORICU:

ÎNCHINARE

Mărire ție! Îngeri și imnuri de urare
Străbate-vor văzduhul gătit de sărbătoare
Și firea picura-va din larg de zări albastre
Prinos de bunătate pe sufletele noastre.
Te văd biruitoare, minunea mea senină,

Și trâmbițe și harfe în drumu-ți de lumină,
Cu binecuvântare sporind a noastre plângeri,
Striga-vor pentru tine din corul cel de îngeri
Cântări de biruință spre-a cerului solie.
Au cine fuse omul ce plânse în pustie?
Mărire ție, albă și palidă crăiasă!
Din slavă, heruvimii s-au pogorât să țeasă
Cu fire diafane hlamida ta de rază,
Și-n ceasul înfrățirii te binecuvântează.

De unde vii și cine cărările-ți arată?
Văzduhul se-nfioară și fruntea-nseninată,
În valuri de lumină acoperind trecutul
Nădejdi de mai bine care-mi întinde scutul,
De-a pururi, preacurată, cu raze te-ncunună
Sub pulberea uitării. Mărire ție, lună!

CINCINAT PAVELESCU:

EPIGRAMA

LUI NIGRIM

Ieșind de la o șezătoare literară
din Galați, unde se citise și o epi-
gramă de Nigrim, prietenii m-au
rugat să improvizez ceva.

De ce e tristă luna oare
În noaptea asta? Da, ghicim:
A ascultat la șezătoare
O epigramă de Nigrim.

NIGRIM LUI CINCINAT

Când suspini pe la ferestre
Întristate madrigale,
Luna-i veselă, maestre,
Ca... chelia dumată!

UN ANONIM DIN CRAIOVA LUI CINCINAT

Maestre dragă, ce mai vrei?
Nigrim ți-a spus un adevăr
Încât îți vine să te iei
Cu mâinile de... păr!

CINCINAT LUI NIGRIM & COMP.

Talentul vostru-n adevăr
S-a mărginit numai la păr,
Dar toată strălucirea mea
Nu stă-n chelie, ci sub ea!

ADRIAN MANIU:

MENAJERIE

În orașul de provincie banal
unde niciodată nu se văzuse vrun papagal,
la colțul străzii pe maidan
a apărut un cort.
(Nu se mai văzuse așa ceva de-un an.)

La intrare sta-n picioare un om mort
și o flașnetă țipa indiscretă melancolii
de amurguri pustii,
pe când o femeie cochetă,
cu pantaloni verzi
și cu ciorapi,
ținea în mână o cravașă ca o baghetă
și făcea semne ca să îndemne din cale
să intre niște soldați la animale.
(Mai era acolo și o maimuță indecentă.)
Atunci trei copii cu nasul murdar
de pe maidan,
a scos fiecare din buzunar câte un ban
și madama le-a dat câte-un bilet...

Cerul se făcuse la apus violet.

N. DAVIDESCU:

din CÂNTAREA OMULUI

I. PLOAIA

A venit întâi un nor
călător
și-a acoperit ca fumul
o jumătate de cer și soarele.
Eu
mi-am dezgolit picioarele
și-am pornit încet pe drumul
care duce la pădure.

Toți copacii au început să murmure.
Mai târziu un fulger a spart pânțele
cerului.
Copacii și-au încetat pesemne cântecele
și picături de culoarea fierului
au căzut.
Sub coroana palmierului se făcuse-aproape noapte.
Eu însă,
cu inima strânsă,
am mâncat smochine coapte
și-am tăcut.

II. ÎNTOARCEREA FIULUI RISIPITOR

Eu, tată, am plecat
și te rog să nu fii supărat,
căci dac-aș fi rămas
n-ai fi tăiat acum vițelul cel mai gras.
Am colindat flămând pământurile,
și m-au bătut în față vânturile,
și m-a pârlit soarele,
și m-au durut picioarele...
Acum te văd și-mi pare bine,
așadar
te rog să nu te uiți urât la mine —
că plec iar.
Eu sunt stâlpul de care inima ta se razimă.
Poruncește să-mi aducă niște poame
și o bucată mai mare de azimă,
că până s-o frige vițelul mor de foame...
Phi! câte lucruri ciudate am văzut

pe unde-am trecut.
De vreo două ori
am fost chiar slugă
și-am păzit o turmă de râmători.
Dar stăpânul m-a luat la fugă:
Zicea că eu am știut
că femeia
pe care-o luase tocmai din Idumeea
se ținea cu un vecin
(stăpânul meu avea șaptezeci de ani cel puțin).
Și m-a bătut
cu un băț uscat de măslin.
Vai, tată, prin câte locuri am umblat!
Dar să știi că nicăieri nu te-am uitat,
ci de câte ori vedeam pe alții stând la masă,
eu m-am gândit:
"Ce bine trebuie să fie-acum acasă!"
Și-am venit.

O DOMNIȘOARĂ DE PENSION:

MISTERUL NOPTII

Poetului Victor Ef.

Stelele clipesc întruna
Călătoare-n infinit.
Ceru-i luminos și luna
Chiar acum a răsărit.

Peste-a nopții feerie
Adie vântul încetinel.

Compunând o poezie
Gândul meu zboară către el!!

Totul doarme prins de vraje
Farmec blând misterios
Numai eu mai stau de straje
Ah, cât este de frumos!

UN ÎNCEPĂTOR DE TALENT:

APOSTROFE LA LUNĂ

“Per amica silentia lunae...”¹

Glob rătăcitor de stâncă rece, tristă ca mormântul,
Fiică stearpă a-ntâmplării, lună, soră cu pământul,
În zadar de mii de veacuri, tu cu raze-mprumutate
Fermecat-ai paraziții uriașului tău frate!

Arc văpsit pe bolta rece de-un penel muiat în aur,
Solz zvârlit din coada unui legendar ihtiozaur, —
Câți săraci din lumea asta, când lucești în noaptea tristă,
N-ar voi să fii monedă, să te lege-ntr-o batistă?

Sloi de-argint ce se topește în azurul dimineții!
Veșnic te-au iubit amanții, veșnic te-or cânta poeții
Lăudând în osanale mincinoasa ta splendoare,
Dar tu vei rămâne veșnic rece și nesimțitoare.

¹ “Prin liniștea binevoitoare a lunii...” (Virgiliu — *Eneida*).

Apariție banală ca un fund de farfurie!
Talere cu două fețe! Cap de monstru fără trup!
Orologiu fără ace! Nastur de manta! Chelie!
Felinar! Conrupătoare de minore! Cantalup!

Cum poți tu privi de veacuri globul nostru de argilă
Și atâta suferință, — fără să te stingi de milă?
Pieri în noaptea neființei, rece simbol de minciună,
Piei și lasă-ne mai bine cerul nopții fără lună!

OTILIA CAZIMIR:

I. VIS ALB

Aș vrea cu tine să mă duc departe,
La Polul Nord, sub cerul de opal,
Când gheața mării clare se desparte
În blocuri plutitoare de cristal.

Desfășurând culorile-i spectrale,
S-ar înălța deasupra noastră ca un fald
Dantela aurorii boreale,
De purpură, de aur și smarald.

Banchiza albă ne-ar așterne-n față
Covoare de omăt imaculat.
Și-n adăpostul mic, scobit în gheață,
Am arde-un foc de spirt denaturat.

Din larga-mpărăție de zăpadă,
S-ar aduna fantasticul norod

Al nopților polare, să ne vadă:
Urși albi, de vată — focuri mari, de glod...

Iar când natura-n soare nou învie
Și când văzduhul nu mai e opac,
Într-un bazin de sticlă argintie
Ar licări oglinda unui lac.

Acolo-n apa-i calmă și albastră
M-aș duce-n zori de ziuă să mă scald
Și cât ar fi de frig, iubirea noastră
M-ar face să-mi închipui că mi-i cald!

II. STROFA RISIPITĂ

Eu niciodată nu pot fi de vină...
Când plouă sau e cerul înnorat
Și mor pe straturi florile-n grădină, —
Să știi că numai tu ești vinovat.

III. ARICIUL

Aseară, prin grădina amorțită,
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici, —
O mică vietate ghemuită.

Copii l-au zărit de pe cerdac
Cum se mișca domol pe sub gutui,
Și toți au alergat în jurul lui.
Iar el a-ncremenit pe loc, posac,

Cum îl prinsese vremea pe cărare, —
Ca o perniță sferică în care
O fată rea, ca să se joace,
A-nfipt o sumedenie de ace.
Băteau copiii din vătrai și clește,
Dar el tăcea, săracul, ca un pește,
Și doar fiori de groază, când și când,
Treceau pe trupușorul lui plăpând...

Am alungat copiii să se culce
Și-n înserarea limpede și dulce
Ce se lăsa din cer încetinel,
Am stat acolo, singură cu el.

Și mă-ntrebam pe gânduri: Oare, cum
A fost făptura-i la-nceput de lume?
Din care veacuri înecate-n fum
Porni el oare, ca un scai, la drum,

Să se oprească-n dreptul meu anume?
Ce vânt vrăjmaș și mohorât
Ca pe-un măcieș pitic l-a scuturat,
De-a mai rămas dintr-însul doar atât:
Un ghem de spini, ostil și speriat?

O fi având el oare pui?
Mă-ntreb, deși nu pot pricepe:
Cum sug ei oare, fără să se -nțepe
În ghimpii lui?...

*

Când a simțit că-i singur doar cu mine
Și nici un dușman dinspre casă nu mai vine,

A scos cu frică de sub el
Un bot timid și mic, ca de cățel,
Și cu instinctul lui obscur
A explorat terenul împrejur.
Și-abia ciulindu-și țepile pe spate, —
Pe sub petunii grele de parfum,
Atras de noapte și singurătate
Și-a căutat încet-încet de drum...
S-a mai oprit în magheran o dată
Ca sub îndemnul unei tainice porunci,
Apoi a dispărut pe sub poiată...

Și nu l-am mai văzut deloc, de-atunci...

DEMOSTENE BOTEZ:

I. PROHOD

În orașul nostru putrezit în ceață
Unde toată ziua cântă catirinci,
Au murit cinci oameni într-o dimineață
Și i-au dus la groapă, morți, pe căteșicinci.

După-aceea alții s-au pornit să moară,
Care mai de care, câte doi pe ceas.
Din locuitorii vii odinioară
Nu se știe bine câți au mai rămas.

Dar așa se-ntâmplă regulat când plouă,
Moare ici o babă, dincolo un domn.

Ceilalți îl îngroapă pe la ceasul două,
Ca să nu-l trezească liniștea din somn.

Merge-ncet cortegiul funerar prin ploaie,
Nimenea nu-l roagă să mai stea un pic.
Și pe strada lungă trec trăsurile, tramvaie, —
Rudele, spăsite, calcă după dric.

Ceilalți, pe de laturi, toți își văd de treabă,
Unul la catedră, altul la proces.
Rareori din treacăt se oprește-o babă,
Și pe urmă pleacă după interes.

Doar în deal, departe, la Eternitate,
S-a pornit un clopot ca să-i indispună...
Bate-a deznădejde și-a pustietate,
I-auzi cum mai bate,
I-auzi cum mai sună...

Ca un glas de moarte singur în furtună,
Sună lung să spună zării-ndepărtate
C-a uitat, pesemne, ce-a avut să-i spună...

I-auzi cum mai sună,
I-auzi cum mai bate...

Dar nu se oprește nimeni să-l audă,
Și la noapte, târgul, încă populat,
O să-și ducă-n spate atmosfera udă,
Ca și cum nimica nu s-ar fi-ntâmplat!

Ca și cum nimica nu s-ar fi-ntâmplat...

II. TRISTEȚI PROVINCIALE

Tristeți de după-amezi ploioase
Și de nostalgice obsesii,
Când stai cu storiile trase
Și-aștepti să vie ora mesii...

Tristeți de străzi pustii și mute,
Cu ziduri vechi și cu fațade
De edificii cunoscute
În care nu știi cine șade...

De domiciliu spațioase
Cu flori la geam și cu salon,
Din care pe la ceasul șase
Auzi urlând un gramofon...

Tristeți adânci de guvernante
Ce nu știu bine românește
Și de flașnete ambulante
Cu papagal care ghicește...

De cartiere suferinde,
De uși cu lacăte-n verigi
Și de dugheană care vinde
Fitul de lampă și covrigi...

Tristeți de goarnă funerară,
Melancolii de cățeluși
Uitați de cineva pe-afară
Să scheaune pe lângă uși...

Tristeți romantice de fată
Cu nasul lung și demodat,
Și de odaie mobilată
În care-a stat un magistrat...

Tristeți adânci de pui de mătă
Zvârliți pe undeva, prin scai...
De copilaș urât, de țăță,
Uitat de maică-sa-n tramvai...

Tristeți de garduri invalide,
De porți ieșite din țățani,
De doici care-au rămas gravide
Și-acum li-i frică de stăpâni...

De ordonanțe fără leafă
Și de trăsură cu un cal
Și cu scapetul ras la ceafă...
Tristeți de bălci provincial,

De panorămi, cu-o fereștrucă
Și cu-o maimuță roasă-n dos,
Ce-ar semăna cu domnul Duică
De-ar fi oleacă mai frumos...

Tristeți de cioară-mbătrânită
Ce stă așa, pe-un vârf de pom,
Și de fântână părăsită
În care s-a-necat un om...

Tristeți pustii, molipsitoare...
De ce mă urmăriți mereu
Și, fie ploaie ori ninsoare,
Vă țineți scai de capul meu?...

III. COBE

Tu care mă citești cu voie bună,
Necunoscut prieten inocent,
Tu vei muri la noapte, peste-o lună
Sau peste zece ani, — indiferent.

Un mare potentat ce stă departe
(Și nimeni nu-i mai mare decât El)
Te-a osândit nevinovat la moarte,
Rostind sentința-i fără drept de-apel.

Și dacă, liber ca într-un ospiciu,
Te lasă încă-un pic să mai respiri,
O face doar așa, dintr-un capriciu:
Tu nu poți evada pe nicăiri.

Zadarnic l-ai ruga, că nu te-aude,
Zadarnic te-ai piti, te-ai face mic.
La EL nu merge cu protecție, cu rude;
Nu te salvează nimeni și nimic...

Tu vei muri și-n urma ta ograda
Va sta sub soare-a doua zi la fel.
Și factorul postal va trece strada,
Lătrat de-aceeași jarvă de cățel.

Apoi pe-aceeași stradă solitară
Vor trece îndrăgostiți pe-nserat,
Visând în fiecare primăvară
Un vis pe care și tu l-ai visat.

De dimineată-aceleași servitoare
Vor scoate așternutul pe balcon,
Și fiecare doamnă, la culcare,
Va da pe nas cu cremă "Tokalon"...

Iar tu, ca o momâie-ncremenită
În fundul gropii umede și reci,
Vei sta privind în bezna nesfârșită
Cu ochii ficși, întunecați și seci.

Nu vei vedea apusurile roșii,
Nici nu vei ști de-i noapte ori e zi.
Și-n veci de veci tu nu vei auzi
Cum cântă-n soare, peste tot, cocoșii...

TUDOR ARGHEZI:

I. PSALM

Ajuns acum la pragul tău, mă iată.
Cremene dură, mă putui în pisc
Să mă găsesc prin stânci și să mă isc
Din pulbere, cu glezna-nsângerată.

Îngerul tău merinde nu-mi prea dete.
Eu însă niciodată din bărdace
N-am fost băut fără să-mi fie sete,
Nici am mâncat vrodată ce nu-mi place.

Grădina florile și le-a deschis
Care-o făceau să-mi amăgească drumul
Cu ispitiri de rouă și de vis.
Eu am lăsat în urma mea parfumul.

Vrui, Doamne, să te pipăi pe spinare
Și mai de-aproape să-ți dau ghes
Cu recea mea-ncruntată întrebare:
De ce nu vruși să mi te-arăți mai des?

Dar caprele-amintirilor și iezii,
Care mă duc să cad într-o ispită,
Și-au risipit prin iarbă căcărezii
Și mi-au lăsat livada părăsită.

II. MENIRE

Printre cimbru și susai,
Fîr plăpînd de pădărie
Naltă, greu, în vîrf de pai,
Un bănuț de floare vie.

Norii lungi, pe sus, de plumb,
Nu-l ghicesc dintre urzici,
Soare galben, cît un bumb,
Răsărit pentru furnici.

Doar fărâma de pămînt,
Care-l știe și cunoaște,
Îi păstrează chipul sfînt
Cînd un bou, trecînd, îl paște.

III. UTRENIE

Pe pieptarul veşniciei
Sumedenii negi de foc,
Galbeni, strugurii tăriei
Se răsfiră şi se coc.

Lumea-şi culcă fruntea-n poală,
Purecată de profeţi,
Sub lumina siderală
Ce se scurge prin pereţi.

Dar în fiecare noapte
Limba ei, suind pe zid,
Amăgită linge lapte
Din tărie, agurid.

IV. BLESTEME

Uşure, prin leşia dimineţii,
La ceasul când se iscă precupeţii
Am fost lovit din trecere o babă
Ce se ivise-n calea lumii, slabă.
Gândul, rămas în urma mea,
O a ghicit zicând pre ea:

În două surcele de vreasc să se facă
Picerele tale, făptură buimacă.
Plesni-ţi-ar timpanul,
Să n-auzi când trece traivanul.
Să uiţi la cetanii tipicul
Şi psalmii în zi de Crăciun.

Să n-ai după masă tutun.
Să-ți pută buricul.

Vedea-te-aș în vreo fițuică
Pus cu litere de-o șchioapă.
Curge-ți-ar pe-o nară țuică,
Pe cealaltă numai apă.
Lăuda-te-ar Bogdan-Duică
Și pupa-te-ar Popa Iapă!

Răstoarne-se cerul, să-ți cadă-mprejur
Tăria sfărmată în cioburi de-azur.
Pornească-se vântul, când somnul începe,
La cap să-ți necheze o mie de iepe.

Stihia, deasupra, să macine-n gușe
Ninsori de funingini și ploi de cenușe.
Să latre la tine, căzut în noroi,
Zăvozii furtunii cu coada vulvoi.
La urmă și munții, sculați în picioare,
Cu labelle-n șolduri pornind fiecare,
Pe creștet să-ți calce, făcându-te turtă,
Să nu se cunoască genunchii de burtă.

Pe tine, jivină de mare valoare,
Te blestem s-adormi de-a-n picioare
Și când vei cerca să mai scrii vreo sudalmă,
Să-ți fete un șoarice-n palmă.

La fund, călimara aproape uscată
Să aibă și-o muscă-necată
Și stropi de negreală zvârlind pe hârtie,

Penița crăcită să nu vrea să scrie.
Un dinte să-ți crească, de cremene lungă
Întors către lume să-mpungă,
Iar altul, de cocă și moale, atins,
Să-l simți că te doare-ntr-adins...
La urmă, o droaie de tipuri nefaste,
Profund imbecile și vag pederaste,
Să-ți strâmb-e-n neștire ținuta și graiul,
Și-n uliți să crească alaiul
Vârtej petrecându-te-n cale
Păcate, mășcări, osanale.

Iar tu, piază-rea,
Nu te depărta
De prin preajma sa.
Dă-i în ochi albeață,
În păr mătreață,
În nas roșeață,
În inimă un ceas rău.
În piept o scoabă
Și-n pat o babă.
Fă din el păpușe,

Să-l strivească-n ușe
Fată jucăușe:
Să-i smulgă urechea și țâțele,
Să-i curgă prin coate țărățele,
Stuchi-l-ar mâțele!

Din ciulul
“MIGDALE AMARE”

PREFAȚĂ

Prin ce ținuturi rătăcești
Pribeagă?
În care grotă din povești
Ai hibernat — o vară-ntreagă?

O, Muza mea cu nasul mic
Și coapse fine,
Abia sculptate din nimic,
De ce te-ai dus de lângă mine?...

Ți-am prins în părul inelat
Vreo floare artificială?
Te-am ofensat
Cu vreo metaforă banală?

Ori mi-ai bătut vreodată-n geam
Și, spionând perdeaua trasă,
Te-ai supărat că nu eram
Acasă?...

Vrei poate macii din livezi
Pe toți cu mâna ta să-i scuturi?
Sau te distrezi
Cu pălăria după fluturi?

N-ai adormit cumva pe-afară
Și te-ai trezit sub un umbrar,
Îndrăgostită de-un măgar
Ca-n *Visul unei nopți de vară*?

Cu Demonul lui Lermontof
Te-i fi-ntâlnit și ți-a fost frică?...
Nu ți-a intrat cumva-n pantof
O pietricică?

(De-aceea-mi iese șchiop și mic
Un vers, în fiecare stanță...
Vezi, tot m-ai inspirat un pic
De la distanță!)

Ori m-ai zărit vreodată stând
Cu Muza altuia? Se poate.
Le-am spus cuvinte dulci, pe rând,
La toate...

Dar n-am făcut-o pe furiș
Cum fac confrății mei cu tine,
Ci pe afiș
Mi-am spus păcatul la oricine,

Și confidențele, tu știi,
Le-am dat pe față, *tale-quale*,
Într-un volum de Parodii
Originale...

Oricum, de-o fi ca-n viitor
Să placă stihurile mele,

Las mărturie tuturor
Că n-ai colaborat la ele.

Că singur m-ai lăsat să scriu
O carte-ntreagă fără tine...
Și dacă totuși mai târziu
Te vei întoarce lângă mine,

Nici nu te-alung, nici nu te-mpac,
Ci-n fundul călimării crunte
Muind un deget, am să-ți fac
Un benghi în frunte!

CĂLIMARA

Mi-ai dăruit, frumoasă doamnă, o călimară de argint
Cu două guri întunecate, ca două porți de labirint,
Prin care gândurile mele s-or afunda neștiutoare
Și-adesea n-or găsi ieșire din bezna umedă, la soare.
Cu două guri ca de fântână, din care ultimul meu vis,
Scafandru mic, privind cu spaimă spre fundul negrului
abis,

Va încerca, zadarnic poate, s-adune înșirată-n salbe
Recolta de mărgăritare a viitoarelor nopți albe.
În călimara asta nouă roiesc ca fluturii imagini
Ce vor cădea cândva, inerte, pe câmpul alb al unei
pagini,
Închipuiri neplăsmuite și gânduri negândite încă
Pe care stropul de cerneală le-nchide-n noaptea lui
adâncă,
Cuvinte șterse peste-o clipă, fantome de idei defuncte,

O ploaie miniaturală de-accente, virgule și puncte —
Și-acele negre arabescuri pe care-o vagă fantezie
Sau numai mâna mea distrată le zugrăvește pe hârtie.
În ea, tăcute și smerite stau viitoarele regrete,
Alături de bilanțul zilei și de adresa unei fete;
Scrisoarea de condoleanțe pe care, poate, o voi scrie
Unui amic în doliu după vreo rudă care-i încă vie;
O epigramă inedită; figura unui tip ridicol,
Pe care nu-l cunoaștem încă; un titlu mare de articol,
Asupra unei chestii care va fi de actualitate,
Cu siguranță, peste-o lună sau peste-un an și jumătate, —
Și toate cifrele arabe stau, de la 1 pân' la 9,
Amestecate și stupide, în călimara asta nouă...
În cupa ei de întuneric dorm viitorul și prezentul,
Cuvintele prin care, poate, îmi voi începe testamentul;
O poliță abia schițată, un madrigal, o amintire
A unei clipe viitoare, — sau o poemă de iubire
Pe care voi citi-o, poate, atras de noaptea lor bizară
În ochii tăi cei mari și negri ca două guri de călimară....

CIOARA

Câmpul alb, ca un cearșaf,
Până-n zări se desfășoară...
Sus pe-un stâlp de telegraf,
S-a oprit din zbor o cioară,

Nemișcată-n vârf de par
Ca o acvilă pe-un soclu,
Oacheșă ca un hornar
Și macabră ca un cioclu;

Neagră ca un as de pică,
Sub nemărginitul cer;
Singuratică și mică
Cât o boabă de piper;

Gârbovă ca o feștilă
Într-un cap de lumânare;
Ca o mutră imobilă
De harap cu nasul mare,

Dar sinistră și pârlită
De la coadă până-n plisc,
Ca o pajură trăsniță
Într-un vârf de obelisc;

Încrustată-n atmosferă
Ca un ou de ciocolată;
Amărâtă și stingheră
Ca o prună afumată;

Cu alura interlopă
Ca un muzicant în frac,
Cuvioasă ca un popă
Și smolită ca un drac;

Demnă, ca un om celebru;
Mistică și fără chef
Ca un basorelief
De pe-un monument funebru;

Încomodă-n soare, ca
Un gunoi în ochi; nefastă

Ca un *chibiț* ce-ți stă-n coastă
La un joc de bacara;

Suspendată ca o notă
Pe un portativ gigant;
Slută, ca o hotentotă
Părăsită de amant;

Mică-n mijlocul naturii
Ca un fir de praf de pușcă;
Neagră cum e cerul gurii
La un câine care mușcă;

Cruntă ca o vânătaie
Cauzată-n *match* de box;
Ca un bulgăre de cox
Care-a stat o noapte-n ploaie;

Resemnătă, ca-n vitrină
O reclamă pentru vulg,
Și ușoară ca un fulg
De funingine-n lumină;

Tristă ca un crep de doliu
În văzduhul diafan, —
Ca un punct aerian
Pe-al zăpezii alb orgoliu;

Stranie ca un ponos
Al priveliștei de cretă;
Solitară și cochetă
Ca un cuc de abanos;

Neagră, ca o muscă-n lapte,
Și fantastică-n contur,
Ca un miez adânc de noapte,
Cu lumină împrejur;

Fină ca o acadea
De țitei topit la soare;
Prinsă-n falduri de ninsoare
Ca un fiong de catifea;

Ireală, ca un duh
Cu penajul ei feeric, —
Ca o cupă de-ntuneric
Răsturnată în văzduh;

Gravă ca o rugăciune
Și posomorâtă ca o
Figurină de cărbune
Cu nuanțe de cacao;

Tragică, ca o emblema
A obștescului sfârșit;
Sumbră ca o anatema
Arucată-n infinit;

Mută-n liniștea câmpiei
Ca un bloc de piatră arsă,
Ca un ghem de beznă toarsă
Din fuiorul veșniciei, —

Atârnând de bolta goală
Ca un uger de catran

Unde pruncii lui Satan
Vin, plângând, să sugă smoală;

Piază-rea, ca un blestem
Azvârlit așa-ntr-o doară
Creatorului suprem, —
Și banală... ca o cioară!

FUM

Vis albastru al Naturii!
Cum se-nalță-ncet din sfera
Pământeștilor combustii, spre azur,
Spre Infinit,
Cu podoabe ireale decorează atmosfera
Anunțând Nemărginirii opera unui chibrit.

Colonade fără număr leagă cerul cu pământul
Și-n ogeagurile albe stau înfipete...
Dar acum
Peste case, ca o mare de lumină, trece vântul
Spulberând arhitectura colonadelor de fum.

Din cădelniți și din pipe prin văzduh se întretaie
Fum albastru de tămâie
Cu fum galben de tutun,
Ori plutește-n trâmbe albe peste câmpuri de bătaie
Fumul sângelei și-al morții,
Fumul gurilor de tun...

Alteori, din mari dezastre izvorăște ca un fluviu,
Dar cu aceeași nepăsare îl primește cerul trist:
Din incendiile Romei,
Din Stambul
Sau din Vezuviu,
Din altarele lui Buda sau din templele lui Crist.

Orientul își înalță fumul greu de mirosenii:
Visul pagodelor albe și-al fahirilor găngavi.
Miazănoapte, ceața deasă care-nchipea vedenii,
Iar Apusul, fum de fabrici,
Jertfa turmelor de sclavi.

Sus, în spații reci, adună cataracte de zăpadă.
Lungi corăbii, la hotarul infinitului, străbat
Altitudini glaciale care-amestecă grămadă
Cu buhai de pe Negoiul aburii din Eufrat.

Sunt acolo scări înalte, străvezii ca floarea spumii.
Dar cu ochii către ele, în zadar aștepți mereu
Să se clatine azurul din catapiteazma lumii
Și pe treptele de marmur să coboare Dumnezeu...

Fum! Învăluie pământul ca să-l apere de soare.
Fum! Cu-ncetul ne cuprinde și ne strânge ca un zid
Și ne-năbușe de veacuri în rotundă închisoare
Cu ferestre de lumină care nu se mai deschid.

AEROPLANUL

Spre apusul de jărat
Cu livezi scăldate-n aur,
Trece-un nour singuratic
Alb și mare cât un taur.

Iar în urma lui s-abate,
Gata-gata să-l ajungă,
Un țânțar cu coadă lungă
Și cu aripi nemișcate.

Crește-n asfințit pojarul.
Dealurile stau s-adoarmă.
Norul tace, dar țânțarul
Umple liniștea de larmă...

SONET ESTIVAL

Din cerul mat, încovoiat pe zare
Ca un imens cuptor de porțelan,
Un soare imobil și diafan
Trimite raze perpendiculare.

Orașul "adâncit ca-ntr-o visare",
Cu tot aspectul lui cotidian,
E bântuit în fiecare an
De felurite boli imaginare.

Prin atmosfera plină de insecte,
Vin de departe adieri suspecte:
Se furișază molima perfidă...

Trag storul la fereastră și, de frică,
Simt inima cum mi se face mică
Cât un microb de febră tifoidă.

ALBUMUL

O, blestemată curiozitate!
Deunăzi, cu gânduri indiscrete,
Am profanat odaia unei fete, —
Acest muzeu de lucruri parfumate.

Albumul ei cu scoarțe violete
E plin de cărți poștale ilustrate:
Vederi din țară și străinătate,
Orașe, fluvii, parcuri și portrete.

Pe una scrie: “Dragă verișoară,
Ai auzit că P.P.K. se-nsoară
Și vrea să ia o fată din Buzău?...”

Pe alta scrie numai: “Cugetare.
Amorul e un lucru foarte mare.”
Și iscălește: Guță Popândău.

SONETE PLUVIOASE

De-o săptămână ține-ntruna ploaia, —
Și-mi pică-n pat, de sus, din bagdadie...
O noapte încă de-ar mai fi să ție
Nu m-aș mira să-mi cază-n cap odaia!

Avea simptome vagi de nebunie
Peninsula Balcanică... și d-aia,
De când s-aprinse-n Orient văpaia,
Pământul face hidroterapie!

Sau poate că divinul Mizantrop
A hotărât al doilea potop?...
Oricum ar fi, eu nu mă tem de moarte.

Dar când o-ncepe altă veșnicie,
Fac cerere să mă permute-n Marte,
C-aici avem prea multă igrasie!

*

Sunt izolat ca Robinson Crusoe,
Nu vine nime-n ușa mea să bată,
Și dacă stau cu ușa încuiată
E că nici eu de nime n-am nevoie.

Mai fericit ca legendarul Noe,
Din toată omenirea inundată,
În *arca* mea nu am decât o fată...
Deasupra lumii noi plutim în voie...

Degeaba vă-ndesați ca la pomană,
Reprezentanți ai faunei terestre, —
Nu iau cu mine nici o lighioană!

Căci e destul o singură pereche:
Un trubadur și-o fată fără zestre,
Ca să refacă toată lumea veche!

LA VÂNĂTOARE

I. DECORUL

Sus, pe dealuri, Toamna pune
Miriști galbene-n lumină,
Arături ca de cărbune
Și mohoare de rugină.

Rânduri-rânduri, spre câmpie
Se perindă nori de plumb
Peste larga simetrie
De coline cu porumb.

Iar când soarele străbate,
Luminând peisajul vast
De dreptunghiuri colorate
Într-un limpede contrast,

Saltă-n valuri jucăușe
Și foșnește lung sub soare,
Cu mătasă la pănușe,
Mămăliga viitoare...

II. UN IEPURE

Scurt, mohorul a foșnit...
Și spre neagra arătură
Într-o clipă s-a ivit
Un măgar-miniatură!

Din căpiță sare pleavă,
Sar gunoaie dintr-un snop.
Pușca scoate fum pe țeavă
Și pornește ca un dop...

A căzut... ba nu! Din goană,
Mic, elastic și urgent,
Lâng-o tufă de simziană
A făcut un compliment.

Spre porumb acum s-abate...
Un scaiete zăpăcit
Îl întreabă: — Ce e, frate?
— Sunt teribil de grăbit!...

Alungat ca de furtună,
Cu picioare de lăcustă,
Se destinde și s-adună
Peste-o miriște îngustă.
Ca o minge se prăvale,
Se coboară și se suie
Prin hârtoapele din vale:
Uite-l — nu e, uite-l — nu e!...

Liniștea coboară iarăși
Peste țarinile moarte...
— L-ai scăpat! zice-un tovarăș.
— Mi-a sărit cam de departe...

III. MASA

Din văzduh abia s-aude
Țipăt jalnic de prigorii...
Cu ciubote mari și ude
Stau la masă vânătorii.

Toți cu pușca lângă geantă,
Guralivi și orășeni,
Pun o pată discordantă
Pe căpița de strujeni.

Și e frig, și toți îngheață...
Și din când în când nu strică,
Începând de dimineață,
Câte-un strop de *săcărică*...

— Într-o toamnă, zice unul,
La un capăt de răzor
M-am oprit să scot tutunul...
Când, de jos, de la picior,

Fără veste văd că-mi sare
Un șoldan cât un vițel,
Și stârnește-n goana mare
Alți vreo șapte după el!

Trag cu ploaie în grămadă,
Fără să țintesc deloc...
Cine s-aștepta să-mi cadă
Patru iepuri dintr-un foc?...

— Astea sunt invenții pure...
Mie mi s-a întâmplat,
La o goană-ntr-o pădure,
Un mister adevărat.

Nici nu m-așezasem bine,
Stam cu pușca subsuoară...
Când deodată lângă mine
Se oprește-o căprioară.

Stă și-ascultă, imobilă...
Eu atunci — mă știți cum sânt —
M-a cuprins un fel de milă:
Am oftat... și-am tras în vânt.

Când văzu că “umplutura”
Trece fără s-o atingă,
Ea și-a-ntins la pușcă gura
Și-a-nceput... așa s-o lingă...

— I-auzi colo, ce curaj, mă!
Asta și-a-ntrecut perechea!
... Buruienile din preajmă
Trag și ele cu urechea.

Un măceș de două șchioape
Zice-n taină unui spin:
— Dumneata ești mai aproape,
Ia-l de mânecă puțin!

IV. LA ÎNTOARCERE

Vântul curge spre câmpie
Transparent și uniform.
Toate ierburile-nvie,
Toate țarinile dorm.

Ici și colo se ridică
Câte-un nour alb de praf...
Străjuind șoseaua mică
Stâlpii rari de telegraf

(Tot mai singuri, ceafă-n ceafă,
Suluri vinete de fum
Lungi ca gâturi de girafă),
Înșirați pe lângă drum,

Spre orașul plin de turle
Stau privind c-un aer tâmp...
Și deodată-ncep să urle
Că-i apucă noaptea-n câmp.

OCTOMBRIE

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.
Mă uit mereu la barometru
Și mă-nfior când scade-un pic,

Căci soarele e tot mai mic
În diametru.

Dar pe sub cerul cald ca-n mai
Trec zile albe după zile,
Mai nestatornice și mai
Subtile...

Întârziată fără vreme
Se plimbă Toamna prin grădini
Cu faldurii hlamidei plini
De crizanteme.

Și cum abia plutește-n mers
Ca o marchiză,
De parcă-ntregul univers
Privește-n urmă-i cu surpriză, —

Un liliac nedumerit
De-alura ei de domnișoară
S-a-ngălbenit, s-a zăpăcit
Și de emoție-a-nflorit
A doua oară...

NOIEMBRIE

Plouă stupid...
Cerul își scutură
Ca dintr-o ciutură
Frigul lichid.

Cârduri de ciori —
Neagră pecingine,
Flori de funingine
Zboară sub nori...

Plouă perfid.
Și-n doză minimă
Picură-n inimă
Neant acid.

Plouă de sus...
Toamna ironică
Îmi scrie-o cronică
Cât un *Larousse*.

(O Halimà, —
Pentru că nu cere
Nici introducere,
Nici “va urma”...)

Plouă placid:
A...e...i...o...u...ă...
Dacă continuă
Mă sinucid!

FANTEZIE DE TOAMNĂ

Acesta-i un cântec pe care de mult
Am vrut să vi-l cânt dumneavoastră.
Natura-l repetă cu aspru tumult.
Acesta-i un cântec pe care-l ascult
Cu nasul lipit de fereastră.

Ca vechiul ceasornic cu muzică, port
Cântare latentă în mine.
Se pune-n mișcare un tainic resort
Și-mi cântă romanța trecutului mort
În freamăte lungi de suspine.

Cu crengile ude și fără veșmânt
Salcâmi la poartă se-ndoaie.
Pe stradă se plimbă iernaticul vânt
Și fluieră-n tactul aceluiași cânt
Și plânge cu lacrimi de ploaie.

În casă tac toate. Un singur covor
Atacă, pe nas, uvertura.
Și cărțile toate-l urmează în cor,
Începe să cânte întregul decor, —
Ceasornicul bate măsura.

Și-acuma-i un cântec adânc, ne-ntrerupt:
Dulapul cu-o aripă frântă,
Și patul, și soba, și scaunul rupt,
Și vechile cadre cu flori dedesubt
Se uită la mine și cântă.

Ca undele mării izbite de dig
Pereții-mprejur fredonează...
Și numai o muscă surprinsă de frig
Pe masă, alături de-un rest de covrig,
Cu labelle-n sus, hibernează.

PRIMĂVARĂ

După-atâta frig și ceață
Iar s-arată soarele.
De-acum nu ne mai îngheață
Nasul și picioarele!

Cu narcisi, cu crini, cu lotuși,
Timpul cald s-apropie.
Primăvara asta totuși
Nu-i decât o copie.

Sub cerdac, pe lăuruscă,
Cum trecură Babele,
A ieșit un pui de muscă
Să-și usuce labele.

Păsările migratoare
Se re-ntorc din tropice.
Gâzele depun la soare
Ouă microscopice.

Toată lumea din ogradă
Cântă fără pauză.
Doi cocoși se iau la sfadă
Nu știu din ce cauză.

Un curcan stă sus, pe-o bârnă,
Nu vrea să se bucure.
Moțul roșu îi atârnă
Moale ca un ciucure.

Doar Grivei, bătrânul, n-are
Cu ce roade oasele.
Că de când cu postul mare,
Toate-i merg de-a-ndoasele.

Pentru câte-a tras, sărmanul,
Cui să ceară daune?...
Drept sub nasul lui, motanul
A venit să miaune.

Dar acum l-a prins potaia
Și-a-nceput să-l scuture...
Peste toată hărmălaia
Trece-n zbor un fluture.

Pe trotuar, alături saltă
Două fete vesele...
Zău că-mi vine să-mi las baltă
Toate interesele!

LA PAȘTI

Astăzi în sufragerie
Dormitau pe-o farfurie,
Necăjite și mânjite,
Zece ouă înroșite.

Un ou alb, abia ouat,
Cu mirare le-a-ntrebat:
— Ce vă este, frățioare,
Ce vă doare?

Nu vă ninge, nu vă plouă,
Stați gătite-n haină nouă,
Parcă, Dumnezeu mă ierte,
N-ați fi ouă...

— Suntem fierte!
Zise-un ou rotund și *fraise*
Lângă pasca cu orez.
Și schimbându-și brusc alura,
Toate-au început cu gura:
— Pân'la urmă tot nu scap!
— Ne gătește de paradă.
— Ne ciocnește cap în cap
Și ne zvârle coaja-n stradă...
— Ce rușine!

— Ce dezastru!
— Preferam să fiu omlet!
— Eu, de m-ar fi dat la cloșcă,
Aș fi scos un pui albastru...
— Și eu, unul violet...
— Eu, mai bine-ar fi să tac:
Așa galben sunt, că-mi vine
Să-mi închipui că pe mine
M-a ouat un cozonac!...

UN DUEL

Eroii mei sunt doi cocoși
De rasă, pîtenați, frumoși
Ca ofițerii la paradă.
Doi cavaleri aristocrați.
Dintr-o privire ofensați

Încep duelul fără spadă.
Au martori puii speriați.
Teren — o parte din ogradă,
 Dar n-au motiv de sfadă,
 Căci nu se știe-a cui e vina —
 Misteru-nvăluie pricina, —
 Deci: căutați găina...

Din amândouă părțile
Se-ncep ostilitățile.
Ei stau o clipă față-n față
Cu ciocurile la pământ,
Apoi deodată-și iau avânt
Și lupta-ncepe săltăreață:
Sar deodată,
Dau cu ciocul.
Cad alături,
Schimbă locul.
Bat din aripi,
Dau din gheare.
Unul cade,
 Altul sare...
 Iar s-atacă,
 Iar se pișcă...
Dar deodată nu mai mișcă...
 Față-n față, multă vreme,
 Stau așa, ca două gheme
 Neclintite
 Și zburlite,
Până când, pe nesimțite,
Unul părăsește sfada,
Întorcându-se cu coada...

*

Atunci ieși de sub șopron

Un folozof-clapon,

Urât

Ș-atâta de bătrân încât

A dat în mintea puilor...

El s-a oprit în fața lor

Cotcodăcind sonor:

— Eu dezaprob acest conflict.

E o rușine, un delict

Nedemn de vremi civilizate.

Dar așteptăm un viitor

Când, mândri de chemarea lor,

Cocoșii nu se vor mai bate...

Voi vă certați pentru-o găină,

Dar nu vedeți? E curtea plină!

Ba treceți gardul la vecini,

Că și p-acolo sunt găini...

De ce vă puneți gheara-n gât?

Să lase unul cât de cât,

Să dea și celălalt ceva, —

Eu, cât de cât, socot c-o da!

BALADA CORBILOR

Posomorâți, cu gheara lungă,

Cu pliscuri negre de oțel,

Ne-am înfruptat cât să ne-ajungă

Din prânzul marelui Măcel.

Cu patrioții la paradă,

Amestecați printre eroi,

De-a valma coborâm în stradă, —
Dar nu ne ducem la război!

Când geme-n vaier lung câmpia,
Când stau întorși spre bolta cruntă
Cei logodiți cu veșnicia
Sub ploaia rece și mărunță;
Când moartea secără flămândă
Făcând mormane de eroi, —
În dosul frontului, la pândă,
Noi nu ne ducem la război!

Târziu, cu penele mânjite
De sânge negru — și sătui,
În cuiburi calde și ferite
Ne-mperechem și scoatem pui
Ce s-or hrăni ca și părinții
Din hoituri slabe de eroi, —
Căci, soli voioși ai suferinții,
Noi nu ne ducem la război!
Alteță, zvonul crește iarăși,
Adună-ți ceata de eroi...
Cu moartea suntem buni tovarăși,
Dar nu ne ducem la război!

SINGUR

Cu cea din urmă rază ce tremură-n amurg,
Se-ntunecă palatul bătrânului Habsburg.
E noapte. Vântul toamnei aduce de departe
Un freamăt de suspine prin sălile deșarte,

Căci a pornit monarhul încovoiat și chel
Oștiri din șapte neamuri să moară pentru el!

Făclia luminează fantastice vitraiuri
Și-n umbra colorată ca umbra din seraiuri,
În liniștea capelei pe-o treaptă-ngenuncheat,
Cu fruntea-n mâini se roagă bătrânul împărat:
— Stăpâne, codrii urlă și râurile gem,
Din fiecă colibă se-nalță un blestem
Și-n inima mea scrumă părerile de rău!
Stăpâne, slobozește de-acum pe robul tău...

Dar vântul geme-n noapte:

“E prea târziu, bătrâne!

Pe țarmurile noastre de-a pururi va rămâne!
Pe țărinile noastre de-a pururi va rămâne
Sinistră, ca o pânză de doliu, umbra ta.
O, dacă El te iartă, noi nu te vom ierta!...”

Tresare împăratul. Mișcând încet din buze,
Încearcă să-și adune gândirile confuze...
Dar două diamante strălucitoare curg
Încet-încet pe nasul bătrânului Habsburg,
Și-n liniștea solemnă, cum pică pe parchet,
Par două lacrimi grele și mari — de spermanțet.

ÎN JURUL UNUI DIVORȚ

Mișu St. Popescu vrea să divorțeze.
Lung prilej de vorbe și de ipoteze!
Unii spun că Mișu singur e de vină,

Că la ei în casă n-a fost zi senină.
Că nu poate nimeni să-i mai intre-n voie
Și-a avut norocul de-a găsit pe Zoe,
Care-i rabdă toate de când l-a luat.
Că desigur alta nu l-ar fi răbdat
Nici măcar o lună, însă biata fată
Este bunătatea personificată!
Că-nainte Zoe până nu-l luase
A respins partide mult mai serioase:
Jorj Athanasiu, când era flăcău...
Goldman de la Credit... Guță Popândău,
Angrosist de vinuri, — o partidă rară
Și cu care Mișu nici nu se compară —
Toți cu situații și destul de “bine”,
Refuzați de dânsa, ca să ia... pe cine!
Că săraca Zoe când l-a cunoscut
Era fără slujbă și dator vândut.
Că de-atunci încoace ea zadarnic speră,
Că el n-are-n casă nici o manieră,
Nu respectă seara orele de masă,
Rareori cu leafa nimerește-acasă,
Frecventează cele mai de jos localuri
Și se ține noaptea numai de scandaluri...
Dar mai e un lucru mai fenomenal:
Mișu St. Popescu este imoral!
Parcă ea nu știe că, de-acum un an,
Dumnealui se ține cu madam Vârlan?
O caricatură... un chibrit... o aia
Cu piciorul mare și c-un păr cât clăia,
O mahalagioaică... Afectată... rea, —
De se miră lumea: ce-a găsit la ea?

Alții spun că totuși nu-i de vină el,
Că din contra, Mișu e un soț model,
Însă ea, Popeasca, este o ingrată.
C-ar fi stat și-acuma tot nemăritată,
Dacă din păcate nu s-ar fi găsit
Un neghiob ca Mișu, un îmbrobodit...
C-a luat-o tocmai de pe la Vaslui
Unde se dusesse la un văr de-al lui
Care-avea la dâșii casă cu chirie.
Că vorbeau adesea la bucatărie,
Mai cu seamă ziua când trecea la masă.
Că duceau Zoe scutura prin casă
Și — nu zice nimeni că era bigotă —
Însă franțuzește nu știa o iotă!
Că găsind odată niște cărți franceze,
A rugat pe Mișu “s-o inițieze”...
(Promitea fetița!) Tot așa mereu,
Azi o sărutare, mâine... mai știu eu?
Ba cu franțuzeasca, ba cu scuturatul,
Până când la urmă a-ncurcat băiatul!...
Toate astea însă la un loc denotă
C-a luat-o goală, fără nici o dotă.
Trei perechi de case? Știe Dumnezeu...
Trei perechi de mofturi! — N-o spun numai eu.
Întrebați pe Lambru, pe madam Palade
(O persoană-n vârstă, foarte cumsecade)
Și pe toată lumea care-o cunoștea,
C-a luat-o numai cu ce-a fost pe ea...
El putea desigur *altfel* să se-nsoare, —
Dar în loc să-i fie recunoscătoare,
Să-l respecte-n casă și să-l menajeze,
Dumneaei, din contra, ține să dicteze!

Mișu nu e liber nici măcar un pas,
Toată lumea vede că l-a dus de nas.
Dar în schimb, firește, ea, de la-nceput
Fără nici o jenă a făcut ce-a vrut,
Seara, când o cauți, pleacă la cucoane.
Ziua se ocupă numai cu romane,
Iar bucătăreasa (c-au schimbat femeia)
Are tot pe mână, până când și cheia
De la magazie și de la dulap, —
Care va să zică și-a făcut de cap.

Alții spun că Zoe, la madam Lipan,
A-ntâlnit pe unu, Iorgu Damian, —
Flutur de saloane, mare pușlama.
Că-ntre ei desigur exista ceva,
Fi'ndcă ea-ntr-o clipă de sinceritate
A scăpat o vorbă la madam Stamate:
“Ah, *ma chere*, ce nobil și distins băiet!...”
Iar madam Stamate n-a ținut secret,
Și-i destul să afle câteva persoane...
Tot atunci, se vede, una din cocoane
I-a făcut pesemne lui o anonimă
Unde iscălise doar atât: “Cu stimă...”
Și-i scria acolo — spun din auzite —
Că “madam Popescu prea se compromite...”
Dar el n-a citit-o, nefiind francată.
Și-a trecut și asta.

În sfârșit, odată

Trebuind să plece Mișu la Vaslui
Pentru niște case, — un amic de-al lui,
Unul de la Bancă, l-a pornit cu sila
Să ia trenul numai până la Chitila

Și să stea acolo tocmai timpul strict,
Ca să-i poată prinde în flagrant delict...
Că venind Popescu și văzând lumină,
A intrat în curte tocmai prin grădină
Și bătând la ușa care dă-n salon,
Cineva din casă i-a stigmat: “Pardon!”

Zoe sta de vorbă, nici nu s-aștepta
(Că era devreme... zece și ceva)
Și crezând că-i mâța sau vrun alt ecou,
Când văzu că-i Mișu, a rămas tablou,
El păru deodată foarte încântat.
— Mă iertați — le zise — că v-am deranjat!...
Puse-apoi paltonul peste geamantan
Și venind cu-ncetul către Damian
Care sta să plece, zise: — Bună seara.
(Damian atuncea s-a făcut ca ceara.)
Nu mai stați de vorbă? Poate că ți-e somn...
Te grăbești prea tare, mult stimat domn!
Și zicând acestea cu o voce calmă,
Vru să-l ia de guler și să-i dea o palmă.
— Domnule Popescu... nene! stai un pic...
Pe parola noastră că n-a fost nimic!...
Damian, săracul, nu știa ce zice, —
Dar găsind la urmă un moment propice,
Când văzu că treaba tot mai rău se-ncurcă,
A fugit...

Iar soții se certară furcă.
Ea-l lua cu bine, nu-l scotea din “dragă”,
Socotind că astfel va putea s-o dreagă,
Dar la urma urmei, ca să-l deie gata,
A-nceput să facă, ea, pe supărata.

Că odinioară l-a iubit un pic,
Dar nu-l cunoscuse chiar așa mojik...
Și-ntorcând o clipă capul îndărăt,
I-a strigat din ușă: — Te-ai prostit di tăt!...

*

Toate astea însă n-au nici un temei,
Că nu știe nimeni ce-a fost între ei.
Vineri toată lumea a putut să-i vadă
Amândoi alături, braț la braț, pe stradă...
Ei, și știți, aseară, după ce-a stat ploaia,
Ce-a aflat Tănțica de la Procopoia
Când s-a dus să-i ceară un model de șorț?...
Că madam Popescu nu mai dă divorț.

DEDICAȚIE

Lira spânzurată-n cui
Cam de mult am părăsit-o,
De urâtul tău, iubito,
Și de dragul nimănui.

Degetele-mi amorțite
De-abia lunecă pe strune.
Toate coardele sunt bune,
Doar a' inimii-s plesnite.

Pentru tine, adorato,
Vreau să-mi cânt de azi încolo
Bucuriile-n tremolo
Și tristețea-n pizzicato.

Și de s-o-ntâmpla ca tonul
Ori măsura să nu-ți placă,
Vom întoarce patefonul
Și vom pune altă placă.

GELOZIE

Dacă nu ne-am fi-ntâlnit
(Absolut din întâmplare),
Tu pe altul oarecare
Tot așa l-ai fi iubit.

Dacă nu-ți ieșeam în drum,
Ai fi dat cu bucurie
Altuia străin, nu mie,
Mângâierile de-acum.

Ai avea și vreun copil
Care, poate (idiotul!),
Ar fi sămănat în totul
Cu-acel tată imbecil.

Dar așa... ce lucru mare
Că-ntr-o zi ne-am întâlnit
Și că-s foarte fericit, —
Absolut din întâmplare!

POPULARĂ

Ah, războiul blestemat
Câte văduve-a lăsat
În durere — și câți prunci
Au rămas orfani de-atunci!

Dar când stai să te gândești,
Toate cele pământești
Sunt ca umbra norilor,
Ca mireasma florilor.

Nu-i mirare că, de-atunci,
Au crescut sărmanii prunci
Și văd încă soarele
Toate văduvioarele...

Doar pe morții din război
Putreziți în vânt și-n ploi
N-are cine-i întreba
Dacă-s fericiți ori ba.

TOAMNA ÎN PARC

Cad grăbite pe aleea
Parcului cu flori albastre
Frunze moarte, vorba ceea,
Ca iluziile noastre.

Prin lumina estompată
De mătasa unui nor,

Visătoare trece-o fată
C-un plutonier-major.

Rumen de timiditate
El se uită-n jos posac.
Ea strivește foi uscate
Sub pantofii mici de lac.

Și-ntr-o fină discordanță
Cu priveliștea sonoră,
Merg așa, cam la distanță,
El major și ea minoră...

BALADA UNEI STELE MICI

Ții minte tu, iubita mea,
O noapte de argint în care
Mi-ai arătat pe cer o stea
Din Carul mare?

Cu fața-n sus spre Dumnezeu,
Lăsându-ți capul să se culce
Pe brațul meu,
Te legănam, povară dulce.

Deasupra noastră, un castan
Cu frunze pudic răsfirate
Pentru-a servi de paravan
Iubirilor nevinovate,

Tinzând o ramură-n zadar
Ca să ne apere de stele,
Fusesse martor ocular
La toate cele.

Și nu mi-ai spus atunci nimic,
Dar când mi-am coborât privirea,
Un deget mic
Mi-a arătat Nemărginirea.

Un strop de-argint a lunecat,
Și, cu paloarea-i siderală,
Pe cerul negru a-nsemnat
Un fir subțire de beteață...

Ții minte ce fior străin
Trecu atunci, din constelații,
Prin bluza ta de *crepe-de-Chine*
Cu aplicații?

Ce vești din cerul depărtat
A nins pe fruntea ta zenitul?
Ce gânduri tainice-ai schimbat
Cu Infinitul?...

Sclipind departe, prin frunziș,
O stea smerită și albastră
Sta singuratică, pieziș
Deasupra noastră.

Și ca un spin,
Cu raza-i rece și subțire,

Mi-a strecurat un gând străin
În visul meu de fericire.

Zicea: — Sub cerul vast și mut
V-a aruncat aceeași soartă
Pe-un strop de lut
Ce-n învârtirea lui vă poartă.

Sărman atom sentimental!
Nu știi tu oare
Că viața voastră-i colosal
De trecătoare?

Zicea: — Mă mir că te-ai gândit
Să-mi cânti o odă.
De când poezii s-au prostit,
Amorul nu mai e la modă.

Oricum, voi sunteți prea mărunți
Și eu, prea mare...
N-ar fi mai bine să renunți
Și să vă duceți la culcare?

Că nu există pe pământ
Mai venerabilă manie
Decât — sub stele jurământ
Pe veșnicie.

Și nu există-n univers
Mai mare crimă
Decât — la coada unui vers —
Să pui o rimă...

ÎN IAȘI

Două, post-meridiane...
Sună lung și monoton
Ornicul cu trei cadrane
De la Sfântul Spiridon.

Toamna prin văzduh adie
Ca un zbor de libelulă.
În lumina străvezie
Merge-agale o patrulă.

Pe trotuarul plin de soare
Saltă-n mers grăbit perechi
De studențe zâmbitoare
Cu frizete la urechi,

Și spre Universitate
Trec, ducând pe serviete
Clarități întunecate
Și sclipiri de baionete.

EXPUNERE DE MOTIVE

Pentru ce n-am concurat niciodată
la premiile Academiei.

Întâi, fiindcă mi-a fost lene...
Al doilea, nu-s modernist
Sentimental ca Demostene
Și nici ca Blaga — futurist...

Al treilea, mi-e imposibil:
Eu dezaprob și versul șchiop
Și orice premiu divizibil...
Al patrulea — sunt mizantrop.

Al cincilea, din fudulie...
Al șaselea, fiindcă n-am
Încredere-n Academie
Și nici la cine s-o reclam...

Al șaptelea, — mi-a fost rușine...
Al optulea, n-aveam nici eu
Părere bună despre mine...
Al nouălea, îmi vine greu

Să mă prezint cu opu-n mână
Pe la iluștrii mei confrăți
Din Academia Română,
Să zic: “E bun — mi-l premiați?...”

Al zecelea, nu pot admite
Să fiu învins la handicap —
Și când m-ar scoate din sărite
Le-aș da, pardon, cu opu-n cap!

Al unsprezecelea, — valuta
Reduce-o parte din talent.
Când mia face azi cât suta,
Ori dai un spor echivalent,

Ori tragi oblonul la fereastră...
Și-al doisprezecelea — nu pot,
Fiindcă printre dumneavoastră
E unul cârn și idiot...

COCOSTÂRCUL ALBASTRU

Cu prilejul intrării
dlui Mihail Sadoveanu la Academie.

Răsună cobza și vioara,
Fac gospodinele pomeni...
Ce chef La noi în Vișoara,
Ce praznic mare-n Rădășeni!

Chiar Hanul-Boului învie!
Iar jos, la Crâșma lui moș Precu,
E-atâta zvon și veselie
De parcă azi se lasă secu!

La vodă Tomșa vin răzeșii
Să afle astăzi crezământ.
Șoimaru bea cu megieșii
Izbind căciulile-n pământ

Pe când Dudia Margareta,
Rămasă singură-n ietac
Să-și facă-n grabă toaleta,
S-a-mpuns la deget cu un ac...

Vuiesc pe Bistrița nahlapii
Și cântă volbura la Toance.
Plutașii dârzi, în sforul apei,
Înfig prăjina, ca o lance.

Spre-o lume care-a “fost odată”
Duc vestea undele-n răspăr...
Stă Zâna Lacului mirată,
C-un nufăr galben prins în păr...

Pe grindul unui lac sihastru,
Din depărtări și din trecut
Un mândru Cocostârc albastru
Misterios a apărut...

El vine cu mișcări atente,
Înaintează fără glas,
Făcând ușoare complimente
Din cap, la fiecare pas.

Și-n urmă zice către Zână,
Oprindu-se într-un picior:

—Când falnic m-am lăsat din zbor
Pe Academia Română,
Eram de mult nemuritor...

SCRISOARE

Răspuns dlui Al. O. Teodoreanu

...Ba mata ești tip ridicol!
Eu n-am scris nici un articol
Întru apărarea Muzii,
Despre cel care
Pare
Că-mi faci treizeci de aluzii...

Criticul pe care-aici
Îl ataci în versuri mici
Nu-i, desigur, măscărici,
Colibri sau licurici...
Însă nici
Bou sau vacă, precum zici.

E profesor (onorabil),
Autor (interminabil),
Om politic (execrabil),
Critic (foarte vulnerabil),
Dar pasabil),
Președinte (incurabil).

Când își laudă ciracii,
Îi compară cu toți dracii.
Fără spirit diplomatic,
Cu-ale lui precepte
Drepte,
Are cioc, dar e simpatic.

*

Cel pe care-n adevăr
L-am luat cândva-n răspăr
E un tip mai fistichiu.
Când îl iei în pripă,
Țipă...
Lasă-mă să ți-l descriu.

Are-o mutră anodină
De frizer cu mandolină,
O privire clandestină,
Nas de parafină
Fină,
Și la gură vaselină.

Braț rotund și crupă plină,
Organism de gelatină,
Cu structură androgină, —
Iar la-nfățișare
Pare
O statuie de slănină.

Și mai are... Ce mai are?
Când se duce la culcare
E de genul feminin,
Dar când scrie proză
Roză,
Iscălește masculin.

În al Criticii domeniu
Orice Eu se crede geniu,
Dacă-i secondat de proști...

Alte semnalmente?
Niente!
Trebuie să-l recunoști.

*

Deci scriind el prin reviste
Cronici impresioniste
Cu dantele împrejur,
Într-o zi și-a zis că
Riscă
Să rămâie prea obscur.

Cum avuse țara pace,
El ieși din carapace,
Și cu pagini din război,
Dup-acel masacru
Sacru,
S-a vârât printre eroi.

Știu, pe astfel de specimeni
Astăzi nu-i condamnă nimeni,
Au ajuns la apogeu.
Ei, dar ăsta să mă-nfrunte?...
Pun'te
Un moment în locul meu!

Că mă știe fiecare,
Sunt sfios ca fata mare
Și blajin de obicei, —
Însă când mă apăr
Scapăr
Ca din cremene scânteii!

În cuptor îmi vârl colacii
Când s-arată vârlcolacii.
Spada-mi gata de atac,
Luminoasă ca o dâră,
Vâră
Spaima-n orice vârlcolac!

*

Ce folos avui de-acolo?...
Cu săgeata lui Apollo
În zadar l-am săgetat,
Căci o epidermă
Fermă
Este greu de perforat...

Nimeni pace nu-ți dă dacă
Ai nevoie de dădacă.
Dragul meu, de-aceea zic
Că scriind sudalme
Calme
Nu poți câștiga nimic.

Ci, mai bine, — Muzei cale
Să-i deschizi cu muzicale
Rime, ca de obicei, —
Iar pe păr să-i scuturi
Fluturi
De imagini și idei.

RIPOSTĂ

Unui gazetar care cerea să fiu spânzurat

Vrei să mă spânzuri, vasăzică?...
Când te-am citit, în adevăr,
Îți dau cuvântul că de frică
Mi s-a zbârlit un fir de păr!

Cum? Ți-a venit așa, deodată,
Netam-nesam?
Păreai un om cu judecată —
La asta nu mă așteptam.

Te-ai supărat și-ți pare rău
Că-s încă viu?
Păcat că ești de la Tazlău,
Păcat că trebuie să-ți scriu!

Dar asta-i datoria mea:
Să dau cu zacherlină-n proști.
Talent avem — o recunoști.
Atunci, păzea!

Păzea, să nu dai de rușine,
Să nu te strâng într-un sonet.
Să nu te spânzur eu pe tine
De-un epitet!

Păzea, că muza mi-i fecundă
Și când te-oi prinde nu te scap:

Cu șapte rime pe secundă
Îți dau la cap!

Păzea, să nu te-aștern pe-o filă
Și-n roca unui vers masiv
Să te-ncrustez definitiv
Ca pe-o fosilă!

Păzea, să nu-ți înfig în coastă
O epigramă ca un cui.
Să-ți sparg în cap o odă proastă,
Să faci cucui!

Să nu-ți arunc în ochi o stanță
Cu versuri mici,
Să nu te ard de la distanță
C-un hexametrul ca un bici!

Și-apoi, în hazul galeriei,
C-un vers subțire ca un ac,
Pe frontispiciul Veșniciei
Să te fixez ca pe-un gândac!

**PARODII ÎN PROZĂ,
CONFERINȚE**

M. SADOVEANU

“Hm! făcu primarele, ridicându-se în capul oaselor. Vinul Corjoaii este bun, care nu se mai află...”

În tăcerea odăii, luna scliffea cu luciri tainice pe podele. De undeva, dintr-un ungher, se auzi un zgomot nelămurit; un cocoș trâmbiță prelung, departe.

“Hm, bun! Care va să zică iar m-am îmbătat. Strașnic m-am îmbătat! Sunt un ticălos...” rosti el încet, c-o mlădiere de durere în glas. Se coborî din pat, deschise fereastra. Apoi zâmbi și-și clătină capul cu amărăciune.

Aburiri de răcoare îi mângâiau obrazul. Din livadă pătrundeau domol înfiorările nopții. Lileci negri treceau prin pulberea de argint a luminișurilor. O învăluire ușoară de vînt mișca frunzișul și prin țesătura de ramuri luna strecura fășii palide de lumină. În depărtare, ca niște văluri de ceață pluteau peste întinderi.

Primarele răsuflă adânc miresmele nopții și rămase așa, ca-ntr-o visare, cu ochii ațintiți în lună.

C. HOGAȘ:
NOTE DIN CĂLĂTORIE
UN POPAS

...Fără multe marafeturi, făcurăm cinstea cuvenită borșului de chitici, din care începurăm a sorbi cu iuțeală, înghițind repede și încrețind sprâncenele deasupra aburului fierbinte și mirositor. Cina fu scurtă.

După ce ne ospătarăm astfel, Axinia își ghemui cum putu pe o laviță, lângă vatră, trupul ei sprinten și mărunț de țarcă ostenită, tovarășul meu așeză în tăcere la capătul tarniței o pernă vârtoasă și dispăru numaidecât sub o pocladă uriașă, potrivită parcă anume pe măsura persoanei sale lungi și deșirate, iar eu ieșii în cerdac și de acolo coborâi în livadă, ca să mă pot încânta în voie de priveliștea măreață a nopții aceleia.

Din înalta împărăție a umbrelor, luna și stelele care înotau în negrele și depărtatele adâncuri ale Nemărginirii, până dincolo de hotarele ochiului, umpleau văzduhul străveziu cu o pulbere diafană și viorie. Sub mângâierile ușoare și nevăzute ale unui vânt de răsărit, fânașul adânc se mlădia în valuri molatice, pe înclinarea lină a costișei, iar prin rariștea frunzișului mișcător treceau adieri răcoroase și ușoare, ca fâlfâitul unor aripi fantastice și nevăzute. Spre dreapta, munți întunecoși cu piscuri pierdute în negură își topeau în aerul limpede și larg creștetele lor singuratice. Iar peste tainica însuflețire a florilor, care-și ridicau deasupra ierburilor subțiri și mlădioase potirele lor strălucitoare, din mozaicul verde-auriu al livezilor revărsate peste coline ca fermecatele grădini ale Semiramidei, se așternea ca un văl străveziu, țesut din fire de lumină, pulberea de argint a lunii.

Mă ridicai de pe așternutul meu mirositor de fânaț moale, care rămase culcat sub neclintirea frunzișului negru, și intrai în casă.

— Scoală-te, nevrednic strănepot al lui Pitagoras, alungă din încăperea strâmtă și întunecoasă a ochilor tăi de motan somnoros fantasmagoriile molaticului Morfeu și spune-mi în câte miliarde de ani ai fi în stare să numeri strălucitoarele alaiuri de stele cu care luna a găsit de cuviință să-și împodobească obișnuitul ei drum aerian în noaptea aceasta? zisei vârând o mână sub pocladă și alta în părul încălzit și aspru al tovarășului meu.

Convins de tăria acestui argument, el scoase o clipă la iveală năsoasa și mirata lui persoană, mormăi ceva clipind cu iuteală dintr-un ochi, apoi dispăru în întregime sub pocladă și numaidecât începu a sforăi ca un cal nă răvaș. Părea că toate lighioanele pământului și toate păsările cerului și-au dat întâlnire și se sfădesc în încăperea neagră și păroasă a nărilor lui urieșe. Făcea ca gaița și ca mistrețul, ca ursul și ca pițigoiul. Aci slobozea o notă ascuțită și plângătoare, ca o primadonă oftigoasă, aci cârâia iute și scurt ca o găină spărietă de hultan, și melodia se ridica apoi de la bas până la soprano, când pizzicato, când tremolo, de dărdăiau giurgiuvelele fereștilor. Flaute și lăute, piculini și tromboane își amestecau atunci sunetele haotice în întunecoasele guri de tartar ale nasului supranatural cu care Cel-de-sus împodobise făptura somnoroasă și hulpavă a tovarășului meu.

Alungat de această orchestră vrednică de urechile răbdătoare ale ucenicilor lui Hefaistos, am ieșit afară din odaie, am smuls câteva brațe de fân proaspăt dintr-o câpiță și m-am lungit cu fața-n sus, în lumina plină de taine a călătorului disc al Dianei.

PROBLEMA RÂSULUI ȘI HUMORUL ROMÂNESC

I

Ce e humorul?

Când zicem despre un scriitor că are humor, înseamnă oare că avem a face cu un scriitor vesel?... <Omul pe care-l aveți acum în fața domniilor-voastre și care a scris, totuși, destule pagini de literatură humoristică, dezmente această părere...> În privința asta e foarte semnificativă o anecdotă, pe care-i plăcea lui Caragiale s-o povestească în momentele lui de pesimism acut, adică la un pahar de vin — anecdotă pe care unii din d-voastră o cunosc, poate, din Anatole France sau din alt autor. Se zice că la un mare psihiatru, la un doctor de nervi din Roma, s-a prezentat într-o zi un pacient necunoscut, un om cu figura tare tristă, care se plângea că, de multă vreme, e atins de o afecțiune sufletească deprimantă, de o melancolie cronică. Rând pe rând, marele psihiatru i-a prescris diferite leacuri: odihnă..., aer curat..., băi reci..., șpriț la gheață... Degeaba! Pacientul se întorcea de fiecare dată tot mai trist, mai sinistru, mai... incurabil decât oricând. În cele din urmă, doctorul i-a zis:

— Am încercat cu d-ta toate leacurile, toate procedeele, toate mijloacele de înveselire. Nu mai rămâne să-ți recomand decât unul singur...

— Care?

— Am auzit că s-a stabilit în orașul nostru de câțeva vreme un tip fenomenal... Un actor care-și joacă pe scenă propriile-i improvizații comice, un mare creator de veselie, care face pe toată lumea să rădă cu lacrimi. Du-te să-l

vezi... Și dacă nici ăsta nu e în stare să te vindece, să te facă să răzi, eu unul nu mai am nici o putere, nu mai știu ce să-ți recomand — înseamnă că melancolia d-tale este incurabilă.

— Și.. ăsta e ultimul d-tale cuvânt? întrebă pacientul.

— Da.

— Atunci s-a isprăvit cu mine. Trebuie să mă sinucid.

— Pentru ce?

— Pentru că omul la care mă trimiți, tipul fenomenal care face pe toată lumea să râdă... sunt tocmai eu, sunt chiar eu, domnule doctor!

Această mică întâmplare, chiar dacă nu e adevărată, e cât se poate de verosimilă. Ea ilustrează și subliniază adevărul că un humorist nu e întotdeauna un om vesel prin natura lui, că humorul nu se poate confunda cu veselie. Pe de altă parte, un om poate foarte bine să fie vesel de la natură și, totuși, să nu aibă darul de a-i face și pe semenii lui să râdă. Și cu cât el, cel dintâi, râde mai tare de propriile-i glume, cu atât cei din jurul lui se lasă mai greu contagiați, mai greu convingși să râdă și ei.

Când e vorba de un scriitor, se cuvine să facem aici din treacăt o observație, să relevăm un curios fenomen de psihologie pe care istoria literaturii ne dă ocazia să-l constatăm adeseori, când confruntăm opera unui scriitor cu biografia lui. De pildă, un scriitor care duce o viață foarte castă, o viață de om cuminte, poate fi foarte erotic, foarte senzual în plăsmuirile lui literare — ba uneori poate chiar să frizeze pornografia prin felul arzător, colorat și amănunțit în care descrie unele scene de dragoste și toate realitățile fizice ale erotismului, de care el pare obsedat. Și invers: un autor îndeobște cunoscut ca temperament erotic prin excelență, cu o viață plină de aventuri amoroase,

scrie numai lucruri surprinzător de pudice și de caste, e foarte rezervat în expresii, ba uneori exclude cu desăvârșire amorul din opera lui literară. Un sentimental naiv în viața de toate zilele face pe grozavul în scris — și invers, un cinic dezordonat, un Don Juan în practica vieții face, în versuri și în proză literară, pe sentimentalul, credincios unei singure femei. Un om foarte timid în viața practică de toate zilele poate fi un polemist violent și un pamfletar plin de o aprigă bărbăție în scrierile lui.

S-ar părea că ne aflăm în fața unei legi a compensațiilor: omul cheltuiește, trebuie să-și cheltuiască, în fantezii creatoare de artă, surplusul unei anume forme de energie vitală <sau sufltească> pe care o economisește în viața de toate zilele. Să nu uităm mărturisirea lui Goethe că a scis romanul lui Werther numai ca să scape de sentimentalism — și că, după ce l-a scris, s-a vindecat în adevăr pentru totdeauna...

De aceea, când observăm că, de obicei, humoristul nu e un om vesel, nu trebuie să ne înșelăm: tristețea lui poate să însemneze numai că, făcând pe alții să râdă, el își canalizează în acest mod și își cheltuiește pe această cale toată rezerva lui de bună dispoziție firească — și <iar el personal> nu mai rămâne cu nimica. Dar înainte de a o cheltui, el trebuie să aibă această rezervă de vitalitate, poate chiar în grad mai mare decât semenii lui. Căci, fără a se confunda cu veselia, cu buna dispoziție, humorul trebuie, totuși, să fie grefat pe un exces de vitalitate, pe un fond autentic de veselie nativă, oricât de mascată ar fi ea — deoarece humor amestecat cu duioșie sau cu melancolie poate să existe, dar *humor trist* nu există, e o contradicție între termeni.

Bergson, marele filozof și subtilul psiholog din zilele

noastre, încearcă să definească humorul ca un simplu procedeu de fabricație a comicului pe cale artificială. După el, humorul și ironia sunt două procedee ușor diferite pentru obținerea efectului comic ce poate rezulta pe urma unei confruntări glumețe între ideal și realitate. “Ironia, zice el, constă în a enunța ceea ce ar trebui să fie, prefăcându-te a crede că tocmai așa este; iar humorul constă în a zugrăvi amănunțit ceea ce este, prefăcându-te a crede că chiar așa ar trebui să fie...” Precum vedeți, Bergson reduce humorul <sau numai ironia> la o simplă atitudine intelectuală. Dacă ar fi așa, atunci orice om ar putea să aibă humor, numai să vrea — căci o atitudine intelectuală, că și una fizică, materială, poate fi luată sau imitată de oricine, după voie. Dar se știe că, în realitate, <știți bine că > lucrurile nu stau tocmai așa. Nu oricine poate fi spiritual și, mai cu seamă, nu oricine poate avea humor. Greșeala vine de acolo că marele filozof a dat cuvântului humor un înțeles prea restrâns, adică alt înțeles decât acela pe care suntem înclinați să i-l dăm noi. Și apoi, se pare că el s-a gândit numai la humorul englez și, mai ales, la o caracteristică a lui, la care a încercat să reducă tot humorul.

O explicație diametral opusă ar fi aceea a lui Gabriel de Lautrec, traducătorul lui Mark Twain în limba franceză. “Humorul, zice acest autor, e o chestie de temperament. Fiindcă totul e să prinzi raționamentele și icoanele sub un unghi particular, ca acei pictori care găsesc atitudinea cea mai potrivită ca să-și așeze modelul într-o lumină nouă”.

<...Ați înțeles d-voastră acum, din aceste cuvinte ale lui Lautrec, ce e humorul? Vă mărturisesc că nici eu...> Ceea ce francezul pare să afirme aici mai clar ar fi ideea

că humorul este o chestiune de temperament. Firește. Dar aceasta nu e o explicație, aceasta are numai aerul unei explicații... <Este ca și cum, cerând unui om să te lămurească: ce e un metru? — el ți-ar răspunde: un metru e un băț lung de un metru.>

Nici Mark Twain, vestitul humorist american, nu e mai explicit în privința humorului. Iată ce ne spune el: “Efectul povestirii humoristice atârână de chipul cum ea este povestită: al celei comice atârână de subiect. Povestirea humoristică trebuie povestită grav; povestitorul se silește să ascundă punctul ce i se pare în stare să provoace râsul.”

<Foarte bine. Dar tot nu știm ce e humorul.>

Mille, autorul unei antologii a humoriştilor francezi, ne spune în prefața lui: “În englezește, orice scriere care are scopul să provoace râsul se numește humoristică“. Se poate să fie așa, în englezește. În românește, însă, pentru ca o scriere să fie humoristică nu-i de ajuns să aibă numai scopul de a provoca râsul; ea trebuie să aibă și mijloacele, adică darul de a-l provoca... Și apoi, să nu uităm că există unele încercări literare care provoacă râsul, adică sunt humoristice, deși autorul țintise la un efect cu totul de altă natură.

După cum vedeți, problema e mai complicată decât își închipuiau savanții și specialiștii.

II

Nu voi avea imprudența și pretenția să vă prezint și eu o definiție a humorului. Și poate că nici nu e nevoie, până pe acolo.

Există în jurul nostru atâtea lucruri pe care nu le putem

prinde într-o definiție <verbală>, dar pe care le cunoaștem totuși îndeajuns ca să putem vorbi despre ele cu folos, când avem nevoie, și cu legitimă încredere. Toată lumea știe ce e un câțel — dar câți dintre d-voastră ar putea să-mi dea acum o definiție exactă a câțelului..., o definiție după care, dacă am avea absolut toate mijloacele de laborator la îndemână, să putem fabrica un câțel în întregime, cu toate ale lui, fără să-i lipsească un fir de păr?

Tot așa stau lucrurile și cu humorul.

Fără să-l putem defini, noi știm cu toții cam ce înseamnă acest cuvânt. Când zici despre un om — fie el scriitor, fie simplu cetățean — că are humor, toată lumea înțelege că acel om are *darul* de a face, cu intenție, cu bună-știință, pe semenii lui să râdă. Humorul, în vorbirea noastră practică, este, prin urmare, un dar natural, o predispoziție specială, o aptitudine înnăscută. El nu e numai o stare de suflet, pentru că atunci orice om vesel ar avea humor; el nu e nici o simplă atitudine intelectuală, voită și obținută prin mijloace conștiente, pentru că atunci orice om inteligent, în orice stare sufletească s-ar găsi și fără alte însușiri înnăscute, ar putea să aibă humor, numai să vrea.

Cum am putea caracteriza acum, după cele expuse mai sus, humorul românesc?

S-a spus despre humorul anglo-saxon că e grav, despre cel german că e greoi și exuberant, despre cel francez că e ușor și spiritual..., caracterizări ce par a se referi mai mult la *veselia* acestor popoare decât la humorul lor. În același mod, prea schematic și destul de convențional, am putea să caracterizăm și noi în două cuvinte humorul românesc, spunând despre el, de pildă, că e senin și cumpănit. Dar noi nu urmărim să închidem această caracterizare a

humorului românesc într-o formulă lapidară și impresionantă, care să aibă aerul să spună aproape nimic.

Noi credem că humorul unui popor se poate caracteriza <după două criterii>: 1) după mijloacele de care se folosește, în creațiile lui literare, pentru a provoca râsul, și 2) după lucrurile de care lui îi place să râdă și să-și bată joc de predilecție.

Mijloacele de care se folosesc humorii, în chip natural și inconștient, pentru a provoca râsul, mijloacele pe care fantezia lor creatoare le găsește la îndemână în momentul inspirației, sunt de o diversitate extraordinară. Nici un psiholog până astăzi nu a reușit, decât foarte parțial, să le identifice și să le clasifice. O catalogare a acestor mijloace, când e vorba de un popor, ar fi laborioasă, chiar dacă nu ar presupune în prealabil o inventariere universală a fenomenelor comice.

Cel mai comod criteriu, așadar, pentru caracterizarea humorului unui popor este acela al împrejurărilor în care el râde <criteriul obiectelor care-l fac să râdă mai tare> și al lucrurilor de care lui îi place să-și bată joc de predilecție.

Aici subiectul nostru ne pune față-n față cu problema râsului. Căci dacă întrebăm: ce anume ne face pe noi, românii, să râdem mai adeseori și mai din toată inima? — ar trebui să răspundem mai întâi la întrebarea: de ce râde omul?

Iată o problemă de psihologie, foarte spinoasă și foarte complicată, a cărei soluție, în momentul când pare gata să fie prinsă, le alunecă printre degete celor mai ageri cugetători, după ce a jucat nenumărate farse spiritului de analiză.

Aș putea să vă expun aici, pe scurt, teoriile tuturor

analizatorilor care s-au ocupat cu această problemă, a râsului. Mă mulțumesc să <vă> amintesc numai pe cea mai venerabilă dintre ele, teoria lui Aristotel, după care râsul ar fi provocat de sentimentul de triumf pe care ni-l dă concepția subită a unei superiorități a noastre, în comparație cu inferioritatea altuia.

În adevăr, spectacolul inferiorității sau defectelor altuia ne face, în unele împrejurări, să râdem. Iar dintre defectele, dintre lipsurile care ne fac să râdem, pe primul plan stau cele mintale, fiind cele mai importante.

Lipsurile mintale cele mai frecvente <obișnuite> se pot grupa în trei categorii mari:

1) Lipsa de instrucție, de învățătură propriu-zisă — adică ignoranța;

2) Lipsa de experiență, adică lipsa acelor învățăminte pe care i le dă omului experiența (deci naivitatea, sub toate formele ei) și

3) Lipsa de atenție, adică distracția — cu toate cauzele ei, cât de depărtate și cu toate efectele ei practice, materiale, cu toate măruntele neplăceri, gafe, accidente etc. la care <omul distrat este expus> sau o nebăgare de seamă a momentului pot duce.

Aceste trei cusururi întrunite în același individ seamănă mult cu prostia — deși fiecare în parte nu însemnează numaidecât prostie. În adevăr, un gură-cască veșnic distrat, care pe deasupra este și ignorant și pe care nici experiența de toate zilele nu-l poate instrui, se numește în toate limbile un prost — și mare parte din manifestările lui, fatal neadaptate împrejurărilor, ne fac să râdem.

Calitățile corespunzătoare celor trei cusururi (la care aș adăuga și lipsa de memorie practică, elementară — căci un om care uită de la mână la gură, un ramolit, de ex., ne

face, de asemenea, să râdem) — calitățile corespunzătoare, adică o minte pururi trează, înarmată cu multe cunoștințe, din cărți și din experiență — se numesc inteligență.

Numai cât, fiecare popor pune un accent deosebit pe cutare latură a inteligenței mai mult decât pe alta. Noțiunea de inteligență are nuanțe ușor diferite de la popor la popor, nuanțe care indică firea și gradul de civilizație a fiecăruia — indicând asupra cărui defect mintal apasă mai cu deosebire atenția acelui popor și care anume calitate mintală i se pare mai prețioasă.

În mijlocul unei societăți foarte civilizate, lipsa de instrucție, adică ignoranța, creează individului o stare de inferioritate cu mult mai gravă decât aiurea, cultura fiind o calitate mintală tot așa de necesară vieții practice, ca și atenția pururea trează asupra realităților cu care omul trebuie să lupte pentru viață. Acolo, pentru a putea trăi, fără a fi înlăturat, pur și simplu, de la festinul modest al vieții de mulțimea competitorilor, cunoștințele căpătate în școală sau prin o bogată experiență sunt absolut indispensabile. Iar lipsa lor constituie o sursă foarte bogată de efecte comice: fiecare semn exterior de ignoranță e primit cu zâmbete sau cu hohote de râs.

Un popor tânăr ca al nostru, însă, nu <prea> râde de ignoranță, de incultură. Nu atâta pentru că el însuși, fiind puțin cultivat, e incapabil să remarce, de ex., o inexactitate științifică chiar elementară, cât, mai ales, pentru că o minte prea instruită nu era necesară până mai ieri omului ca să trăiască bine prin părțile acestea... Spuneți unui țăran român că pământul are forma unui cilindru — el nici n-o să zâmbească măcar, *chiar dacă a învățat la școală că pământul e rotund*. Poporul nostru prețuiește, în primul rând, calitatea care a fost îndelungă

vreme suficientă unui om ca să trăiască bine pe meleagurile noastre — de celelalte putând să se dispenseze cu ușurință, fără ca prin aceasta să-și periclitizeze existența și bunul trai. Această calitate este inteligența practică a omului înzestrat cu o minte pururi trează, neadormită. E semnificativ în această privință faptul că cuvântul *inteligent*, care e un neologism, nu are în limba neoaș românească alt echivalent decât cuvântul *deștept* — adică trează, neadormit... Cu această singură calitate a spiritului, românul confundă toată inteligența. Pentru el, un om lipsit de această singură calitate e un prost. Indiferent din ce cauză ar fi distrat, un om cu gândurile aiurea îi face românului nostru o impresie detestabilă. Și în judecata asta simplistă, el nu-și dă seama că ar putea uneori să greșească. Un Kant, un Newton, cu distracția lor proverbială, l-ar fi făcut să râdă grozav de stângăcia lor practică, de gesturile lor cam anapoda, și să-i taxeze în mintea lui drept mari gugumani, tocmai pe acești reprezentanți de elită ai inteligenței umane speculative. Căci românul, după cum am spus, nu înțelege și nu admiră decât inteligența practică. Și numai lipsa acestui fel de inteligență îl face să râdă, cu tot cortegiul ei de urmări comice, adică de pățanii neașteptate și hazlii — și cu toate rădăcinile ei: pasiuni, viții, defecte de caracter, care fixează atenția subiectului într-o direcție și-i distrag mintea și simțurile de la realitatea înconjurătoare imediată.

III

Procedeul obișnuit prin care poporul nostru își exteriorizează humorul este, prin excelență, folosirea meșteșugită a aceluiași cuvânt primordial, pe claviatura căruia

joacă în trei moduri deosebite, după împrejurări — și anume:

1) Inventează situații și pățanii comice, datorite lipsei de atenție sau de inteligență practică, pe socoteala celor de care vrea să-și bată joc — și povestește, pur și simplu, acele pățanii și întâmplări de haz (în această categorie intră toate snoavele și anecdotele în care românul își bate joc de neamurile străine cu care se învecinează sau cu care trăiește laolaltă: ungur, neamț, bulgar, evreu sau țigan).

2) Sau afectând el însuși, vorbitorul, o nebăgare de seamă sau o naivitate prefăcută (ironia) <adică făcând pe prostul, cum se exprimă singur> spune cuiva indirect și fără să aibă aerul că o face dinadins adevăruri supărătoare — și în acest caz comicul stă, mai ales, în forma literară în care își îmbracă gândul. În această a doua categorie intră o mare parte din literatura populară cu formă definitiv cristalizată: <proverbe, zicători, cimilituri și> acele curioase strigări la horă, care sunt uneori minunate epigrame rustice, mici juvaeruri de ironie mușcătoare:

Bade, nu mă săruta...

— strigă un flăcău în horă, uitându-se pe sub sprâncene la o fată cu buzele prea roșii —

Bade, nu mă săruta
C-a fi rău de dumneata...
Te-i trezi de dimineață
Cu roșată pe mustață
Și-i porni la arătură,
Cu funingine pe gură!

Și cum voinicul e cam mic de statură, fata pe care a ironizat-o îi răspunde la rândul ei, cu ochii în pământ și cu buzele subțiate:

Cătu-i voinicu de nalt,
Șede-n chicioare sub pat...

În Săliște...

3) În sfârșit, cele două procedee <expuse mai sus> se pot găsi combinate în una și aceeași povestire — în minunata povestire a lui *Păcală*, eroul nostru popular, plin de humor și de spirit inventiv, care își bate joc, prin vorbe și prin fapte, nevinovate în aparență, de toți dușmanii lui, și care e o figură unică în galeria personagiilor hazlii create de fantezia popoarelor.

În lumina celor expuse până acum, după ce am arătat care este esența tainică a humorului românesc, nu ne-ar rămâne decât <să dăm câteva exemple> să trecem în revistă câteva modele diferite de humor național. Dar această exemplificare, ca să fie completă, ar trebui să fie prea lungă, ne-ar cere prea mult spațiu.

Totuși, nu cred că ar fi prea de prisos să adaug aici <să completez analiza de până acum prin> câteva observațiuni secundare, dar nu lipsite de interes <indispensabile> pentru cine vrea să-și facă o idee justă despre humorul nostru național.

Țăranul român — căci despre el a fost vorba și la el m-am gândit tot timpul, ca la adevăratul depozitar al sufletului românesc, — nu-și bate joc decât de acele defecte care pot fi remediate și care l-au făcut să sufere puțin, într-un fel sau altul. În străinii cu care vine în contact el ironizează numai defectul principal, care sare în ochi, dar

aceasta nu însemnează că e xenofob: la muscal — darul beției, la ungur — fudulia, la bulgar — înțelegerea greoaie, la țigan — lăudăroșenia, calicia, mania furțișagului și-a minciunii gogonate, la evreu — șiretenia, spiritul de gheșeft și mai cu seamă lipsa de curaj fizic... Evlavios în adâncul sufletului, asta nu-l oprește ca în snoavele lui să-și bată joc chiar și de popă, atunci când preotul nu-și păstrează purtările lumești la înălțimea darului și a misiunii sale. De multe ori țăranul își exercită verva satirică asupra femeii, tovarășa lui de necazuri, împletind humorul cu minunate observații asupra naturii feminine și a defectelor ei milenare. Lenea, sulimanul, infidelitatea și șiretenia sunt defectele cele mai frecvente la femei, pe care el le subliniază de preferință și le ia în râs.

M-a impresionat întotdeauna, de asemenea, și atitudinea morală, justetea cu care țăranul român știe să aleagă și să lovească numai ce trebuie... În snoavele și povestirile lui humoristice, niciodată nu vom avea ocazie să vedem că se creează o situație privilegiată unui personaj cu atitudine imorală sau suspectă. Să <vă> dau un exemplu curios și frapant. D-voastră știți ce figură ridicolă este pentru un francez un bărbat pe care-l înșeală nevasta. De câte ori întâlnești un astfel de tip nenorocit în literatura humoristică franceză, el este invariabil un tip comic, ridicol.

În snoavele lui, povestitorul popular român nu-și bate niciodată joc de bărbatul pe care-l înșeală nevasta, ci mai degrabă de ea și de complicele ei. Oricât de surprinzător ar părea, faptul este exact. Când într-o snoavă apare un ibovnic, o femeie și un bărbat înșelat — soțul este acela care întotdeauna biruie până la urmă, iar femeia și aman-tul rămân ridicoli și păcăliți. Și simțul este atât de puter-

nic în firea povestitorului care creează snoava, încât covârșește celelalte cerințe artistice, de verosimilitate, de adevăr obiectiv: fie ibovnicul oricine o fi, boierul sau chiar preotul, snoava ni-l arată la urmă păcălit și ridicol, față cu bărbatul a cărui cinste a încercat s-o nesocotească... Se vede că așa se petrec lucrurile la țară <cine știe?>.

Acest fapt, pe care nu-l întâlnim în literatura noastră cultă, această concepție de viață curată, pe care o găsim aplicată în povestirile lui satirice, indiferent de forma lor licențioasă și de vocabularul lor naiv pornografic, este proba cea mai elocventă de echilibru sufletesc și de inalterabilă sănătate morală a țăranului român.

<Este și ultima caracteristică a humorului românesc popular, pe care am ținut s-o subliniez și s-o recomand atențiunii d-voastre>.

ARTICOLE, CRONICI, RECENZII

PE UN VOLUM DE EMINESCU

(Însemnări inedite și alte digresii cu privire
la “arta nouă” indigenă)

S-a zic că, din punct de vedere artistic, opera poetică a lui Eminescu e imperfectă.

Acei care cred astfel confundă perfecțiunea tehnică cu perfecțiunea artistică.

Orice om inteligent, care a ținut o prozodie în mână, poate face versuri perfecte. Semnatarul acestor rânduri nu e poet. Totuși:

Aseară, fix la ora 9,
Trecând așa pe strada *Nouă*
Sau poate *Amzei* — nu importă!
M-am pomenit cu o escortă
De oameni beți ca niște bestii
Vorbind — pe lângă alte chestii —
Că monoplanul n-are cârmă,
Dar totuși dacă tragi de-o sârmă
Virează scurt — și prin urmare
Aici e lucru foarte mare!

Toate rimele sunt bogate sau rare și vă desfid să găsiți
o singură greșeală de ritm sau de măsură.

Nu oricare om inteligent, însă, poate face versuri *artistice* (și cu atât mai puțin *poezie*).

Așadar, încă o dată, una e perfecțiunea tehnică și alta e perfecțiunea artistică. Ele se condiționează poate reciproc, dar nu se pot confunda.

Eminescu a fost un artist atât de mare pe cât a fost poet.

Nici un critic însă nu a analizat definitiv structura intimă a poeziei sale; nimene nu s-a coborât în laborator să surprindă tainele acestui artist incomparabil.

*

Despărțind ad-hoc forma de fond, observăm că la unii poeți de ieri și de astăzi expresia formală întrece cu mult conținutul sufletesc.

Poetul are mania de a spune totul cât mai pe departe, cu ocol, cu diplomație parcă... E un labirint de întorsături precaute în care uneori te pierzi definitiv. Trebuie să dai cuvintele la o parte cu lopata, ca să descoperi o idee lili-putană, care de obicei nu merită osteneala:

Nu vezi tu că-n înțelesul cel zadarnic și cuminte,
Care tremură-n belșugul de zâmbiri și de cuvinte,
E podoaba unei calde, dulci comori nerisipite
De dorinți pe care ochii nu le lasă tănuite
Prin văpaia lor duioasă, rugătoare și senină
Ca o rază ne-ntinată de sfielnică lumină?¹

Toate acestea vor să ne spună: “Nu vezi cum te doresc?”
Alteori, forma îmbracă exact, fără cute inutile, intenția

¹ Compuse ad-hoc pentru edificarea cititorului (*n.a.*).

poetului; e manifestarea onestă a talentului veritabil, mic sau mare:

Greu mi-i, dragă, fără tine
Și te chem de-atâtea ori —
Nu din zori și până-n sară,
Ci din sară până-n zori...¹

În sfârșit, câteodată, poetul face atâta economie de material, încât ajunge la acest ideal de exteriorizare: exprimă direct numai o parte din ce are de spus, lăsând pe cititor să completeze inevitabil restul. Acesta e Eminescu.

El spune întotdeauna mai mult decât exprimă direct. Conținutul sufletesc întrece covârșitor expresia formală... De aceea el a avut, într-o măsură unică la noi, puterea de a evoca.

Aleg, din epoca lui de maturitate artistică, două versuri — destul de simple în aparență:

Căci azi le sameni tuturor
La umbrel și la port...

Ideea exprimată de-a dreptul: “azi le sameni tuturor” cuprinde în sine ideea inevitabilă: “odinioară te deosebeai de toate”. Așadar, în cinci cuvinte două idei opuse, ca două fețe ale unui obiect luminat dintr-o parte; iar ideea subînțeleasă, provocată de un singur cuvânt (“azi”).

Și luați seamă: convingerea că femeia iubită e singura pe lume (această iluzionare exprimată indirect prin subînțelesul “odinioară te deosebeai de toate”) este ceea ce Stendhal explică pe zeci de pagini prin fenomenul *crista-*

¹ *Idem.* Vezi nota precedentă (n.a.).

lizației; e cel mai caracteristic efect sufletesc al amorului; e însuși Amorul...

“La umblet și la port...”

De ce a ales poetul (nu e vorba de-o alegere calculată) tocmai *umbletul și portul*?

A ales “umbletul” pentru că la ochi, la gură sau la frunte, se înțelege că nu ți-ar fi greu să faci deosebire între iubita ta și celelalte femei, *chiar dacă n-ai fi așa de înamorat*. Pe câtă vreme ca să poți deosebi o femeie de toate celelalte numai de pe umblet, de departe (să-i poți presimți apropierea), trebuie să iubești într-adevăr. Numai amorul singur îți dă puțința de a observa o deosebire care scapă privirilor indifferente.

Tot așa în ce privește “portul”. Ba încă aici poate fi vorba și de cunoscutul fetișism al înamoraților. Cine a iubit știe cât prestigiu capătă numai o panglică din părul iubitei. Rochia? Dar rochia ei nu seamănă cu nici o rochie din lume! Tot ce a venit odată în atingere cu iubita nu mai poate fi banal: a împrumutat ceva tulburător din ființa ei unică...

(Ceea ce a ajutat pe poet să găsească tocmai “umbletul” și “portul” e fără îndoială sinceritatea lui absolută, de care voi pomeni mai departe. Aici însă e vorba numai de procedeele artistice, iar nu de însușirile sufletești care au condiționat aceste procedee.)

Așadar, la cele spuse în primul vers se alătură ceea ce versul al doilea spune lapidar și indirect: “Te iubeam atât de mult, încât eram în stare să te deosebesc dintre toate celelalte femei, numai de pe umblet și de pe port”.

Deci ca să recapitulăm: primul vers indică un sentiment în cea mai caracteristică manifestare a lui, al doilea

vers, concentrând esențialul în două cuvinte, arată intensitatea acestui sentiment — și amândouă la un loc stângerea lui.

Adăugați la acestea regretul după amorul dispărut, apoi *tonul* care dă acestui regret o nuanță de mândrie și, fără să vă mai gândiți la lumina care se răsfrânge în mod fatal din strofele anterioare asupra lor, vă puteți da seamă cât pune Eminescu numai în două versuri de câte cinci cuvinte, atât de simple în aparență.

*

Darul de a sugera e deci, în parte, corala puterii de a găsi și de a exprima concis numai strictul necesar.

Dar acest strict necesar, această parte luminată a unui tot rămas în umbră, e exprimat de-a dreptul cu toată claritatea permisă de subiect și posibilă mijloacelor artistului.

Se înțelege, prin urmare, că nu e vorba aici de procedeul acelor poeți care nu exprimă nimic de-a dreptul, ci vor să sugereze totul. Aceștia, fiindcă nu pot să ne comunice, prin procedee oneste și experimentate, ceea ce simt și gândesc (de gândit, mai ales, nici nu prea au obicei), își ascund neputința sufletească și artistică în cele mai nebufoase teorii estetice.

Ei au pretenția că ne pot sugera idei și stări sufletești numai prin imagini și prin șiruri de cuvinte, reduse la rolul de sunete.

Și astfel, în loc să ne arate, de pildă, în lumină convenabilă, cel puțin colțul unei săli, ca să putem completa restul, poetul ne poartă prin întuneric sau prin odăile vecine! Decât așa, preferăm să ne lumineze cinstit toată sala dacă poate, ori să ne dea pace.

În literatura noastră, acest poet există, după cum vom vedea (ca un ecou tardiv al unor cenacluri literare din Franța), sub două aspecte diferite.

Când e sincer, el e victima unui bovarism inofensiv de care nu se va lecuî niciodată.

Un soliloc. Singur el e în stare să-și priceapă opera — pe care totuși o oferă cititorilor.

Procedeul lui, însă, nu exclude posibilitatea unor imagini noi și câteodată admirabile. E și greu să bați câmpii așa, fără să găsești din întâmplare câte o floare rară, pe care n-ai găsi-o dacă ai fi nevoit să străbați drumul sever al unui șir de idei. Tocmai acestea derutează pe unii cititori. Oricum, însă, cu toată aparența lui de farsor, poetul ni se pare, în fond, și mai naiv decât admiratorii lui...

În cele mai multe cazuri însă, poetul nu e sincer (al doilea aspect al “artei nouă” indigene). În obscuritatea sonoră a producțiilor sale, e o mare doză de șarlatanism literar. El încearcă să ne sugereze un fond care nu există, sau care se reduce la infinitul mic până la proporții atât de microscopice, încât dispare cu totul.

Pe un nor de ametiste luna grea, halucinantă,
Monoclează orizontul cu tergiversări de plantă.
Volutatea sepulcrală distilează-n mine seva
Vesperalelor litanii, templele lui Saki-deva,
Conturează nostalgia de fenol și de mister
Și-mi pătrunde-acut în craniu, ca un vers de Baudelaire...¹

Iar exhibiția acestui vid sufletesc e colorată apoi, după gradul de inteligență al fiecăruia, de dorința de a *părea* original și mare cu orice preț.

¹ Vezi notele precedente (n.a.).

Unul e diabolic, altul e macabru. Unul suferă de *spleen* și caută originalitate în oglinzi și-n etajere, altul strânge în brațe schelete și vrea să ne epateze prin imagini de o hidoasă pornografie, exagerând o senzualitate de care nu e capabil.

Toți cred că fug de banal căutând subiecte bizare, și nici unul nu pricepe că adevărata originalitate, care se vede mai ales în tratarea unui subiect simplu, n-o poți vedea dacă nu te-ai născut cu ea. Și astfel, printr-o ironie a soartei, ajung toți să samene între ei fără să-i poți deosebi: goana după bizar devine foarte banală.

Ce spectacol amuzant pentru cititor!

Închipuiți-vă un om exasperat că s-a născut cu o figură de lacheu; în loc să se resemneze cu ce l-a hărăzit natura, el își pictează fruntea în verde și obrații în albastru. Nu e așa că omul a devenit interesant?

Închipuiți-vă acum că nu unul, ci mai mulți au avut această tristă fantazie. Vopseaua le-a luat până și cea mai săracă urmă de expresie individuală. Și nimeni nu simte ridicolul acestei originalități *en bloc*!

Dacă te-ai apropia de oricare dintre ei, să-i treci cu buretele ud peste față, ai vedea ce mutră banală de burghez iese la iveală...

Totuși să nu te atingi cumva de Arta lui, de Principiile lui, de Teoriile lui estetice, că devine agresiv și rău ca un câine de sex, care-și apără puii ce n-au făcut încă ochi.

Originalitatea poeziilor lui Eminescu nu stă nici în bizarerie, nici în obscuritate. Subiectul celor mai bune poezii e luat din domeniul sentimentelor etern și general-omenești!

Iar obscuritatea relativă a unora dintre ele nu e deloc voită, ci e condiționată de însuși cuprinsul poeziei. Poetul

a dat, pe cât i-a permis natura subiectului, cea mai clară expresie unor simțiri nelămurite sau unor stări sufletești complexe și pline de umbră.

Deosebirea e evidentă:

Două ape cărora nu le vezi fundul. Dar una, deși e limpede, nu poate fi străbătută cu privirea în întregime, fiindcă e prea adâncă. Pe câtă vreme altele, deși e numai de o șchioapă, nu-i vezi fundul, fiindcă e tulbure.

*

Rar întâlnim la Eminescu neologisme sau cuvinte abstracte și generale. Când întrebuințează de acestea, el le concentrează sau le personifică, dându-le viață poetică:

S-a dus amorul, un amic
Supus amândurora...

Uitarea le închide-n scriin
Cu mâna ei cea rece...

Neologismul e necesar uneori și e justificat de natura subiectului sau de gen.

Altminteri, neologismul e prozaic, sec, sclipitor și sonor, ca o bucată de tinichea. El poate da unui vers mai multă lapidaritate: *primul* sau *prima* e mai sonor și mai scurt decât *cel dintâi*, *cea dintâi*. Dar într-o poezie lirică, unde un singur cuvânt e destul ca să strice impresia totală și efectul țintit de autor, *primul* sau *prima* îmi aduc aminte proza presei cotidiene: prima sesiune, primele investigații, primul recensământ etc. — și ajunge această picătură de proză în cupa poeziei, ca să-i altereze tot conținutul.

Neologismul e de obicei un cuvânt abstract și general. El e lipsit de seva cuvintelor neoase, care de veacuri și-au

tot îmbogățit cuprinsul și s-au încărcat de acea tainică viață pe care nu o poate avea un neologism sfrijit. Sunt unele cuvinte vechi, care deșteaptă în sufletul nostru rezonanțe atavice inexplicabile. Dacă au răsfrângerea unui context potrivit, ajutorul unei vecinătăți unice, abia atunci ele dau la iveală toată bogăția lor nebănuită și impalpabilă.

Iar Eminescu a avut, ca nimeni altul, norocul să găsească asemenea geniale învecinări de cuvinte.

*

S-a spus că în opera lui Eminescu nu e aproape nimic ocazional și special. Totul are o semnificație eternă.

El n-ar fi început niciodată cu: “Te-am văzut plângând aseară”, ca să ne cânte un episod mărunț din epopeea lui sentimentală.

Chiar când pleacă de la motive speciale, poezia lui se înalță până la etern și general. “*Pe lângă plopii fără soț*” nu e numai un oarecare amor stins al poetului, ci e însuși Amorul: e aproape tot ce cuprinde mai semnificativ pentru noi acest cuvânt scris cu literă mare.

Și această tendință de a se *desmărgini* face ca, în poeziile lui Eminescu, să întâlnim de atâtea ori și în atâtea forme splendide ideea de infinit (“*sure văi de haos*”; luna “*vis al negurii eterne*”; “*vreamea cearcă în zadar din goluri a se naște*”; “*din ce noian îndepărtat au răsărit în mine*” etc.).

Chiar și în descrieri se observă uneori aceeași tendință:

Dar un luceafăr răsărit
Din liniștea uitării
Dă orizon nemărginit
Singurătății mării...

Cine ar putea pune acest tablou în ramă?

Niciodată Eminescu nu sacrifică *termenul propriu* pentru frumusețea tehnică a versului.

Sinceritatea în artă e o însușire supremă. În ultimă analiză, ea mi se pare chiar condiția unică a poeziei lirice... Nu oricine însă poate fi sincer în versuri.

Eminescu avea această putere, unită cu o rară onestitate artistică.

El căuta cu patimă “cuvântul ce exprimă adevărul” și nu se putea hotărî să renunțe la el, atunci când necesitățile tehnice ale versului cereau *alt* cuvânt. Ar fi înșelat pe cititor; ar fi sacrificat o frumusețe sigură pentru alta dubioasă.

De aceea multe din versurile lui au greșeli de ritm, pe care le-ar putea evita astăzi oricare poetaștri de salon.

Aceasta a făcut pe unul dintre ei, pe cel mai ritos, să declare că Eminescu n-avea ureche muzicală!...

Dar ar fi să cerem prea mult aceluia care, pe când literatura noastră răsuna încă de glasul dulceag al “filomelei”, a făurit limba literară și forme noi, pentru un fond tot atât de uriaș pe atunci, ca și munca istovitoare a acestui poet fără noroc.

Ce ar fi putut el să facă și pentru tehnica versului, ne-a dovedit-o cu prisosință în câteva bucăți, din care n-am nevoie să citez decât următorul exemplu de onomatopее fină:

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.

N-avea ureche Eminescu? Grozav de lungi trebuie să le aibă acela care a îndrăznit să afirme această... negare — ca să zicem așa.

DESCHIDEREA STAGIUNII. SĂPTĂMÂNA CARAGIALE

Dl M. Sadoveanu, directorul Teatrului Național, deschide stagiunea, în sara de 18 octombrie, printr-o cuvântare festivă despre Caragiale... D-sa evocă în câteva cuvinte calde figura și opera marelui dispărut și mulțumește publicului ieșan, care întotdeauna a iubit și a prețuit pe Caragiale, că a venit și de astă dată în număr mare ca să sărbătorească niște piese atât de cunoscute.

Publicul acopere cu aplauze entuziaste cuvântarea d-lui Sadoveanu, căruia i se fac ovații de simpatie, ca director și ca scriitor — și pânza se ridică asupra primului act din *Scrisoarea pierdută*.

Pristanda și cu Tipătescu vorbesc.

Avem în fața noastră două personaje foarte deosebite între ele mai ales prin modul cum le-a zugrăvit Caragiale. Prefectul Tipătescu e un om modern. Lustrul manierelor îi acopere fondul de necinste și-i dă aproape aparența unui occidental. El e mai cult și mai inteligent decât toți oamenii din *Scrisoarea pierdută*. S-a mai spus că el singur dintre toți e în stare să-și dea samă de situație. El e acela care într-un moment se ia cu mâinile de cap și exclamă: “Ce lume, ce lume!” În lumea aceasta el pare un expatriat.

Tipătescu e mai general, mai puțin local și tocmai de aceea mai puțin intens decât Pristanda.

Vechiul polițai e o figură atât de populară, încât nici n-a deschis bine gura, și lumea începe să râdă.

Polițaii de astăzi nu mai sunt așa.

Pristanda nu mai există. De aceea publicul a găsit că

piesele lui Caragiale nu vor putea trăi, că ele sunt deja demodate, fiindcă tipurile lui au dispărut...

S-ar părea că marele Caragiale trebuie să se supună acestei fatalități. Că opera lui pierde în durată ceea ce a câștigat în intensitate. S-ar părea că Tipătescu trăiește și astăzi, tocmai pentru că are prea puțină viață personală. Că Pristanda a murit, tocmai pentru că a fost odinioară prea viu. Că un personaj viu împărtășește și soarta noastră: moare.

Să nu ne înșelăm însă.

Pristanda a murit ca *tip*, dar trăiește și va trăi ca *om*.

Strigătul lui: “fameliu mare, renumerație mică” e atât de *omenesc*, atât de puțin special! Grija lui pentru soarta acestei “famelii”, dragostea lui mișcătoare pentru cele “paispce” suflete, pentru care fură și minte și-și încovoie spinarea, e atât de etern-omenească!

Pristanda niciodată nu m-a făcut să râd.

El nu e numai un tip de comedie de moravuri. Sub cuvintele lui obișnuite Caragiale a pus o profundă tristețe. Pristanda se încovoie și râde prefăcut. Pristanda e mincinos și laș, fiindcă nu poate trăi altfel. Dacă nu s-ar purta așa, el ar fi aruncat pe drumuri împreună cu cele “paispce” suflete. Cinstea sau “fameliu”! Din această dilemă, cred că 90 la sută dintre oameni n-ar ieși mai curați decât bietul Pristanda.

Iată pentru ce cred că el are destul fond general-omesc, ca să poată trăi.

Și tot astfel și celelalte personaje din comediile lui Caragiale (afară de două-trei excepții) — oricât de locale și de speciale ne-ar părea ele.

Cavaleri medievali nu mai există de 5 veacuri, dar Don

Quijote trăiește. Doctori ca Argan nu mai sunt pe nicăieri, dar Argan trăiește. Tipuri ca exageratul Tartarin sunt foarte speciale și se găsesc numai într-o provincie din Franța, dar Tartarin trăiește...

Aceștia, firește, nu sunt tipuri din “comedii de moravuri”; dar nici eu nu vorbesc de opere, ci de personaje izolate. Intenția autorului de a zugrăvi mai mult caracterul sau sufletul decât moravurile mi-e indiferentă, întrucât nimeni nu poate determina cu siguranță proporția în care trebuie să se îmbine trăsăturile generale cu cele locale și speciale, pentru ca un tip să trăiască în veci și să poată fi înțeles pretutindeni.

Moravurile dispar. Dar întotdeauna ne va interesa o comedie de moravuri care *au fost* odată, dacă oamenii cu care au fost zugrăvite aceste moravuri au un fond general și etern sub pulberea specială a timpului și a locului în care au trăit.

Și personagiile principale din teatrul lui Caragiale au acest fond.

Jupân Dumitrache Titircă *inimă-rea* din *Noapte furtunoasă* nu e numai un personagiu tipic social, reprezentantul unei clase; el e din întâmplare și tipul bărbatului pe care nevasta îl înșală chiar sub nasul lui, cu acela în care el are mai multă încredere.

Coana Veta e nu numai mahalagioaica tipică, dar e și *femeia* sentimentală, foarte puțin zvăpăiată, care a trecut de prima tinerețe și în urma unui adulter îndelungat și comod, își iubește amantul cu o iubire aproape conjugală.

Chiriac e nu numai sergentul din garda civică, dar și tipul șarlatanului aciuat în casa omului căruia a reușit să-i câștige toată încrederea și pe care-l înșală fără rușine.

... Toate acestea vor să vă spună că, chiar dacă comediile de moravuri sunt menite să aibă în mod fatal numai o anumită durată, chiar dacă pentru comediile lui Caragiale am crede că această durată e relativ scurtă, întrucât el nu a zăgrăvit nici măcar moravurile unei societăți definitiv clarificate, ci numai pe acele dintr-o epocă de tranziție — tot putem afirma că opera teatrală a marelui nostru scriitor va trăi, deoarece tipurile lui au destul fond general omenesc.

*

Deși distribuția rolurilor a fost cea mai fericită din câte se putea face, totuși, în general, interpretarea comediilor lui Caragiale în această săptămână închinată lui n-a întrecut așteptările. S-a impus cu putere însă un nou element câștigat pentru teatrul nostru: dl Vernescu-Vâlcea. E un actor de mâna-ntăi, cu un joc sigur și foarte personal, care a câștigat de la început pe toți spectatorii.

D-sa a fost, din plin, un Jupân Dumitrache violent, credul și mai ales vădit amărât când povestește lui Ipin-gescu manoperele moftangiului de la "Union". Așteptăm cu încredere și curiozitate aparițiile d-sale în alte roluri viitoare.

Năpasta a fost un succes pentru interpreții ei principali.

Montarea pieselor se face cu o extremă îngrijire, iar decorurile cele noi (ale pictorului Alexandrescu) sunt admirabile.

EMINESCU ȘI EPIGONII LUI

Pentru generațiile care vin, Eminescu, așa cum ne obișnuisem a-l cunoaște, nu mai există.

Există *alt* Eminescu — un poet inegal, adeseori mediu și incorect, care-și repetă unele figuri și întorsături de cuvinte până la saturație.

Aceasta se datorește tocmai unora dintre admiratorii lui entuziaști, care nu s-au mulțumit să-l admire de la distanță, ci s-au apropiat să-l pipăie, să se frece bine de el, pentru propriul lor lustru.

Se știe cum a început infamia.

A apărut întâi un volum timid de “postume” — adică poezii definitive care nu au fost publicate de poet în timpul vieții lui... Noi ne revoltăm atunci că se dau drept “poezii postume de Eminescu” și se pun la îndemâna publicului mare niște bucăți de versuri pe care Eminescu însuși le condamnase. Acele bucăți nu trebuiau să servească decât cercetătorilor speciali, pentru lămurirea personalității artistice și sufletești a poetului.

A apărut apoi alt volum în care, printre poeziile definitive, publicate în timpul vieții, erau strecurate și câteva postume, fără indicația că sunt “postume”... Admiratorii își continuau opera. Publicul neprevenit primea acum niște bucăți condamnate de Eminescu, drept poezii *publicate* cu știrea și în timpul vieții lui!

Am suspinat iarăși după ediția clasică Maiorescu, singura care se apropie, credem noi, de ceea ce Eminescu însuși ar fi dorit să lase posterității.

Și iată că acum, când se împlinește un sfert de veac de la moartea poetului, se pune în vânzare un volum de “opere complete”: ni se dau drept “poezii de Eminescu”, fără nici

o altă indicație, toate încercările lui neizbutite sau, după cum a arătat pe larg dl Ibrăileanu, bucăți din care părți întregi fuseseră utilizate de el, bruioane, note, eboșuri, simple aruncături pe hârtie, la un loc cu poeziile clasice care i-au făcut gloria. Ni se dă drept “roman de Eminescu” o lungă bucată de proză, scrisă în adolescență, plină de naivități, greșeli de limbă și ardelenisme, din care el de asemenea a utilizat o bună parte. Se publică acest *material* literar, pe care poetul, deși ar fi avut destulă vreme, n-a găsit de cuviință să-l publice. Și se dau în vileag, drept pagini definitive de Eminescu, până și acele pasagii pe care el evident le condamnase definitiv, *ștergându-le cu creion roș*.

Astfel au scăzut pe Eminescu admiratorii lui. Dușmani să-i fi fost, și poate că i-ar fi respectat mai mult memoria!

Dacă unui poet din zilele noastre i-ai umbla prin saltare, ca să furi și să dai publicității drept opere definitive niște însemnări provizorii imperfecte, acest poet te-ar chema în judecată sau — *genus irritabile* — s-ar apăra cu pumnii împotriva unei astfel de injurii.

Eminescu însă, despre care se știe cât era de scrupulos cu propria-i producție, nu se mai poate apăra.

Și această injurie i se aduce tocmai acum, când se împlinesc 25 de ani de la moartea lui — ca un omagiu!

Într-o țară unde bunul-simț și priceperea nu pot ține, în publicistică, locul unei legi efective împotriva nechemărilor și răufăcătorilor, știm că nu mai e cu putință să se remedieze răul înfăptuit. Altminteri, am cere Societății scriitorilor români să apere pe Eminescu împotriva admiratorilor lui.

Oamenii de gust vor ști desigur să aleagă și de aici înainte pe Eminescu cel adevărat, din Eminescu cel astfel

pocit de admirația activă a epigonilor. Dar pentru cititorii cu un gust mediocru — și tocmai aceștia au nevoie de îndrumare — Eminescu cel clasic nu mai există.

În alte țări, opera marilor scriitori caută să fie limpezită, degajată și selecționată, cu fiecare ediție nouă.

La noi s-a întâmplat pe dos. Urmașii lui Eminescu i-au încurcat toată opera, așa încât criticii viitorului vor trebui s-o descurce din nou, ca să arate generațiilor care vin pe Eminescu *așa cum a fost*.

*

Partidul Conservator vrea să ridice un bust sau o statuie “aceluia care a fost ziaristul” Eminescu.

Acum, în preajma reformelor, când și poetul este la modă, s-a găsit că e bine să se amintească în mod concret conservatorismul lui teoretic.

Facem o reflecție banală: Ce bine ar fi fost dacă, cu jumătate din banii cheltuiți acum pentru bustul “aceluia care a fost ziaristul” Eminescu, s-ar fi ușurat atunci existența chinutului ziarist! Și ce bine ar fi fost dacă, măcar cu a suta parte din acești bani, i s-ar fi înlesnit cel puțin repaosul acela “de trei zile” despre care vorbește poetul într-o scrisoare.

Dar, ce vreți, morții de la groapă nu se mai întorc. Și apoi, vina e a tuturor ș-a nimănui.

Inițiativa ridicării unui monument “ziaristului” a găsit în presă o aprobare deplină. Un gazetar, cuprins de un sentiment de colegialitate frenetică, a luat chiar apărarea lui Eminescu împotriva acelor care cred că poetul a fost gazetar numai de ocazie, silit de nevoi.

Ca să vadă cu câtă plăcere făcea Eminescu gazetărie la *Timpul*, îl rugăm să consulte *Amințirile* dlui Vlahuță sau

chiar propriile mărturisiri ale poetului: “Simt că nu mai pot, mă simt că am secat moralicește și că mi-ar trebui un lung repaos, ca să-mi vin în fire. Și cu toate astea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaos nu-l pot avea nicăieri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc și nu mă mai recunosc. Aștept telegramele Havas, ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc”...

Că Eminescu făcea gazetărie bună, e firesc. Dacă el ar fi fost nevoit să învețe ciubotăria, ca să trăiască, poate că ciubotele făcute de el ar fi ieșit minunate. (S-ar fi găsit și atunci oameni care să susțină că această activitate a lui are mai multă importanță decât cea poetică!)

Gazetari de talia lui Eminescu au mai fost — poate și mai mari. Poeți de talia lui, nu.

Adevăratul lui titlu de glorie este și va rămâne poezia lirică — acele minuni de armonie și simțire în care s-a închegat puterea hipnotică a geniului său.

Pentru acelea să-i ridicăm statui și monumente, iar nu pentru niște articole de gazetă, stoarse din mizeria nenorocitei lui vieți — articole care ne-au lipsit poate de câteva capodopere, secătuiind, tocmai în timpul din urmă când geniul lui ajunsese la apogeu, o energie sufletească atât de rară și atât de scumpă.

*

Am văzut, mai ales cu prilejul aniversării, portretul poetului însoțit pretutindeni de Veronica Micle. Rare au fost articolele despre Eminescu în care Veronica să nu fi fost menționată. Eminescu și Veronica, peste tot; în timpul din urmă a fost o adevărată Veronicomanie.

Sunt oameni pe care această întovărașire perpetuă i-a lovit întotdeauna în chip neplăcut. Mai întâi, ea nu e toc-

mai potrivită cu admirația virilă pe care o datorăm unui om ca Eminescu. Cu prilejul ei avem neplăcerea ca, fără voia noastră, să ne aducem aminte de împerecherea, cam comică, a veșnicului “Jeanot avec sa Jannette”.

Și apoi, din scrisorile poetului către Veronica Micle, se vede clar, pentru cine are ochi să vadă, câtă dreptate avea dl Maiorescu când spunea că pe Eminescu o femeie cu greu l-ar fi putut prinde și reține în mrejele ei mai multă vreme... Și, ca să fim dreپți, Eminescu a avut mai multe, așa-numite, cu un termen drăgălaș, muze. Se știe acum că unele din cele mai bune poezii ale lui nu au fost inspirate de Veronica. Pentru ce dar să le nedreptățim pe celelalte? De ce, când am pornit-o pe calea biografiei indiscrete și picante, să nu dăm portretul poetului, înconjurat de *toate* muzele sale?...

Goana după senzațional și reclamă a făcut pe unii biografi să dea în vileag — *nulla ratio* — chiar și acele scrisori care conțineau pasagii cu desăvârșire intime și rușinoase.

Ba ceva mai mult.

Inocenții biografi nu s-au mulțumit să fie singuri ridicoli cu comentariile și extazul lor în fața prieteniei curate dintre Eminescu și Veronica, pe timpul cât trăia Micle.

Ei au reprodus, *fără nici o necesitate*, o scrisoare a lui Ștefan Micle către un prieten, în care spunea că are deplină încredere în cinstea soției sale. Și aceasta, alături de o scrisoare din același timp, în care Veronica se adresa amicului ei: “Mițicule, dacă vii la Iași, voi fi atât de blândă cu tine și te voi legăna pe brațul meu”...

S-a bovaryzat astfel, din prostie, un om cu totul străin de discuție — expunându-se ridicolului postum figura bătrânului profesor Micle.

Cabotinajul se întinde tot mai mult în publicistica noastră. Ceea ce caracterizează pe cabotin este mai ales dorința lui de a-și expune mutra, obiceiurile, preferințele, amicii și viața intimă văzului tuturor — și credința că publicul dorește să i le cunoască. Iar publicul — acest mare cabotin, cum i-a zis Lemaître, sau acest mare protector al cabotinelor, cum i-am zice noi, — aplaudă întotdeauna. Căci pe el îl interesează parcă mai mult *dessous*-urile vieții unui om mare, decât însăși opera acestui om.

Dar Eminescu, neînduplecat în mândria lui singuratică, om superior în înțelesul inaccesibil gloatei, n-a avut nici un atom de cabotin în ființa lui. El niciodată nu a comis indiscrețiuni, ca un Emil Isac oarecare.

De ce dar să-i scormonim cu atâta înverșunare intimitățile?

Lăsați-l să se odihnească așa cum a trăit: solitar și departe, ca luceafărul.

Căci dacă s-ar scula din mormânt, Eminescu ar trebui să se expatrieze acum, de rușine.

C. HOGAȘ:

PE DRUMURI DE MUNTE

Hotărât lucru că dl Calistrat Hogaș este un scriitor fără noroc.

Volumul de față, afară de câteva bucăți, a fost scris acum vreo 25 de ani, și trebuia să apară atunci. Impresia pe care ar fi lăsat-o cititorilor ar fi fost mai puternică, firește — pentru că volumul, deși e scris de atâta vreme, pare că e scris astăzi...

Viața românească i-a republicat bucățile vechi și unele noi.

Acum doi ani volumul era tipărit, dar când să se pună în vânzare s-a văzut că avea atâtea greșeli de tipar, încât era imposibil să apară astfel în lume.

Dl Hogaș n-avea noroc.

Astă-toamnă, în sfârșit, volumul apare... în timpul războiului european și chiar în momentul culminant al preocupărilor noastre atât de puțin literare! O tăcere suverană l-a întâmpinat. Au tăcut nu numai cei care o fac din sistemă față cu scriitorii noștri puțin gălăgioși și cu operele bune, pe care nu pot să le guste, dar și acei care, în vremuri normale, ar fi fost în stare să prețuiască talentul original și puternic al autorului nostru.

Dl Hogaș este o apariție cu totul surprinzătoare în literatura noastră. Câteva amănunte biografice ar îndreptăți și mai mult această surpriză.

Închipuiți-vă, acum *treizeci* de ani, un profesoraș de liceu într-un orașel de provincie din Moldova. Cu ce fel de oameni ar veni în contact și în mijlocul căror preocupări cotidiene ar trăi un profesor de provincie, astăzi, necum cu treizeci de ani în urmă, nu e nevoie să mai stăruim. Profesorul citește totuși cu pasiune, și mai ales literatura clasică a antichității. Într-o bună zi, îmbracă un costum bizar, își caută un tovarăș de drum și-o pornește razna prin munții Moldovei. Iar la întoarcere, din propria-i pornire, dintr-o necesitate sufletească imperioasă și tainică, s-apucă cu răbdare să-și scrie impresiile... Dar ce impresii! Câtă strălucire în stil, ce simț admirabil al realității vii în dialogurile cu țărani, ce sentiment profund și debordant al naturii! Însemnările lui din călătorie te poartă, cu o putere de evocare uimitoare, prin munții Moldovei de

acum câteva decenii, cu sălbătăcia și pădurile lor, cu satele văilor și cu schiturile de călugări pierdute în splendoarea acelor singurătăți fermecătoare. Hălăuca și Ceahlăul, Sihla, Durău, Râșca, Pângărații — toate frumusețile sălbatice, care împodobesc cu măreție creștetele Moldovei și fac mândria duioșilor ei admiratori, trec pe dinaintea cititorului captivat. Și câte tipuri memorabile, câți călugări și țărani, câte figuri gingașe și vii de țărance și de târgovețe, câte aspecte variate ale naturii, câte popasuri și peripeții, câte borșuri de chitici și nopți cu lună plină!

Dl Hogaș intră în literatură cu talentul barbar și primitiv, dar năvalnic și strălucitor al unui poet epic din antichitate. Natura figurilor sale de stil, proaspete ca florile, sintaxa lui savantă, cu perioade largi și cumpănite, abundența mâncărilor și pornirea firească de a da proporții neobișnuite personajelor, toate îți fac impresia că autorul nostru e un mic strănepot, după o eclipsă de veacuri, dar în linie dreaptă, al lui Homer.

Dacă viața și împrejurările în care i-a fost dat să producă i-ar fi fost mai prielnice, am fi avut în dl Hogaș pe unul dintre cei mai mari prozatori ai noștri.

Caragiale, rafinatul și exigentul Caragiale, vorbea întotdeauna cu entuziasm despre bucățile dlui Hogaș și mai ales despre acel minunat episod cu părintele Ghermănuță, din care știa fraze întregi pe de rost.

Ne-ar trebui însă cadrul unui articol, iar nu spațiul restrâns al unei recenzii grăbite, ca să putem spune tot ce se cuvine despre acest scriitor.

Fie ca aceste rânduri ale mele să atragă asupra lui atențiunea măcar a acelor puțini iubitori de literatură înaltă și autentică, pe care desigur că-i avem.

L. REBREANU:

GOLANII

Nuvele și schițe

Subiectele schițelor dlui Rebreanu sunt simple și originale.

În prima bucată a volumului (*Golanii*), asistăm la zbulciumul unui “întreținut” care și-a făcut o carieră din josnicia lui și care, ajungând în pragul bătrâneții, se vede părăsit pentru întâia oară de amanta întâmplătoare care-l hrănește. Tot atât de impresionantă e criza sufletească prin care trece acest tip, țesută din gelozie, tristeță sfâșietoare și spaimă pentru viitor, pe cât sunt de interesante viața pe care o duce și “concepția” lui asupra acestei vieți. Căci tipul filozofează pe alocurea.

Cu această schiță (ca și cu alta, *Culcușul*) dl Rebreanu ne duce într-un mediu neexplorat încă de prozatorii noștri. Întreținuții aceștia, de speța cea mai de jos, ca Gonea Bobocel, alcătuiesc un fel de breaslă aparte, certată cu morala și aproape întotdeauna și cu legile societății. Pentru ei lumea e împărțită în “șmecheri” și “fraieri”. Șmecherii sunt acei care au înțeles rostul acestei vieți (!), au înțeles adică, din vreme, că trebuie să trăiască fără muncă pe spinarea altora, să tragă chiulul vieții. Iar “fraierii” sunt proștii de oameni cinstiți, care muncesc și care au adeseori parale, sunt găștele de jumulit ale șmecherilor, cu ajutorul femeilor de stradă.

Șmecherii cu cocotele duc un trai foarte pitoresc din punct de vedere literar și cât se poate de straniu pentru înțelegerea noastră, a fraierilor, ca să zic așa.

Legăturile lor s-ar părea că se întemeiază numai pe interes: bărbatul are nevoie de bani, iar femeia are întotdeauna nevoie de protecție și călăuzire în viață.

Totuși, oricât de ciudat s-ar părea, cine cunoaște lucrurile mai de aproape știe că aceste soiuri de concubinaje au întotdeauna la baza lor și un fel de dragoste *sui generis*, care se manifestează prin terorizare și bătaie din partea bărbatului, frică și supunere lașă din partea femeii. Margareta părăsește pe Gonea când vede că n-o mai bate...

— “Nu mă mai bați, tăticule... nu mă mai bați!” suspină ea cu voce muștrătoare.

Bătaia e oarecum simbolul virilității și al iubirii bărbatului, nu numai pentru Margareta, dar și pentru altă eroină, cam de același fel, a autorului nostru. Didina din *Culcușul* mănâncă bătaie cu un fel de voluptate sadică. Și ce bătaie!

— “Omoară-mă, tăticule!... Aș vrea să mor de mâna ta!...” șoptește ea, cu voce tremurătoare de plăcere. “Tăticul”, de rândul acesta, e un pușcăriaș respingător, care împreună cu alți golani și cu amanta lui își trece nopțile și mare parte din zi în “culcușul” de la “Trei găște”, adică în iarbă, sub un nuc pântecos, la marginea orașului. Cântăreanu îl cheamă. El își bate amanta ca să-i dea bani, să joace în zaruri *baboroasa* cu tovarășii lui. Dar Didina se încăpățânează și nu-i dă. Și tocmai după ce Cântăreanu o lasă din bătaie, ostenit, o lasă lungită și plină de sânge și nu-i mai cere nimic, ea îi dă banii pe care-i ținea ascunși în ciorap. Iar târziu, când golani adorm sub stele, în murmurul depărtat al orașului, amanta șoptește încă dulci cuvinte de dragoste, alipindu-se “ca un copilăș” de pieptul torturatorului ei...

Dar, cu celelalte bucăți, dl Rebreanu ne scoate din lumea aceasta pitorească a golanilor.

În *Dintele*, ni se arată tot zbuciumul “dăscăliței” Aglaia, când își pierde primul dinte și vede că îmbătrânește. E o bucată remarcabilă prin puterea analizei și prin semnificația ei.

Dintre celelalte, *Proștii*, *Ocrotitorul* și *Nevasta* ni se par cele mai bune. *Hora morții*, în care e vorba de doi rezerviști din Ardeal care se duc în război, e interesantă prin descrierea unei lupte cu muscalii și prin surprinzătoare justetă a unor observații sufletești făcute cu acest prilej, căci pretutindeni autorul dovedește multă intuiție în priceperea sufletelor.

Cartea dlui Rebreanu îți lasă o impresie de copleșitoare tristeță. Oameni, mediu, întâmplări, totul e de o tristeță cenușie, mohorâtă, definitivă. Și pesimismul acestui scriitor ia forma literară a celui mai navrant realism. Ce poate fi mai trist, de pildă, decât zbuciumul zadarnic al omului care-și dă seama deodată că îmbătrânește și își plânge viața dusă? Iar dl Rebreanu, în cele două schițe amintite, care au acest fond, oarecum predilect, nu ne cântă poezia melancolică a acestui sentiment, ci ne zugrăvește tocmai reversul lui prozaic, real, incolor, de o amărăciune terasantă.

Stilul dlui Rebreanu e simplu și uneori robust, potrivit cu subiectul. Dar dialogurile nu prea sunt firești, sună fals de multe ori. Autorul e mai tare când e descriptiv și narativ. Se folosește însă prea des și fără necesitate evidentă de unii termeni... cum să zicem? nici triviali, nici vulgari, ci pur și simplu urâți, urât-evocatori.

“Se zborși la dânsa”, “se ropști dânsul” (de ce nu “el”?),

“să se hoalbe”, “se răpști”, “lanurile gălbejite de soare” (de ce nu “îngălbenite”?), “o beteală de aur aprins se *bălăbănea* sub albastrul lăptos al cerului”, toate astea sunt expresii care-i strică pagini întregi de descrieri sugestive și multe imagini în adevăr frumoase. De asemenea și comparațiile prea evocatoare în fiziologie nu ni se par potrivite, mai ales când sunt accentuate încă prin urâtenia cuvintelor: “capul i se înfierbântase ca un ibric în care clocotește ceva”, “i se părea că-i clocotesc creierii”, “doi dinți afumați și *găunoși*”, “își frecă ochii până ce se roșiră ca două sfecle fierte” etc.

Încă o dată, nu e vorba de cuvinte tari, de expresii plebeiene — acestea erau chiar necesare pentru natura subiectelor dlui Rebreanu; e vorba de acele cuvinte, destul de comune, care înjosesc o frază, care nu spun nimic nou, putând fi înlocuite fără pagubă prin altele aproape corespunzătoare.

Am stăruit atâta asupra lor, fiind siguri că ele aduc prozei dlui Rebreanu o pagubă cu mult mai mare decât și-ar putea-o închipui. Și e păcat!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU:

SFINXUL

Sufletul femeii e o enigmă; femeia e un sfinx, o șaradă — spun adoratorii ei fervenți, care se cred totuși misogini.

Această concepție, datorită misticismului erotic al vremii, a intrat cu timpul în rândul adevărilor curente. Psihologii și romancierii au încercat s-o documenteze la

infinit, poezii “anormali” au pus-o în versuri și i-au exagerat conținutul. Iar femeia a acceptat-o cu grație...

Sfinxul își intitulează și dna Hortensia Papadat-Bengescu noua sa carte de feminități.

În treacăt fie zis, ceea ce vrea să sugereze acest titlu ușor ostentativ poate fi însă obiect de controversă pentru spiritul vremii în care intrăm. Se pare că omul acestei vremi va întinde, în sfârșit, antagonistei sale de până ieri o mână de împăcare și de ajutor: “Ai fost roabă umilită, ai fost sfinx idolatrizat. Fii de acum înainte om, și vino alături de mine...”

Idolatrizarea îngrozită a femeii nu se potrivește cu o structură virilă robustă și armonioasă. Pentru un bărbat echilibrat, femeia nu poate fi nici idol, nici enigmă.

Să ne înțelegem. Într-un anume sens, orice lucru e o enigmă. Enigma universului întreg se răsfrânge și se întrupează în fiecare parcelă a realității care ne înconjoară. Se zice că un chibrit, un banal și ridicol chibrit, în momentul când se aprinde a scos din haosul microcosmic al gămliei sale un sistem întreg de lumi autentice, o puzderie de constelații adevărate, care se mișcă după legile lui Newton în infinitul câtorva secunde, deschizând astfel minții noastre înspăimântate prăpastia unor analogii bizare, într-un ocean de mistere... Dar dacă mintea noastră se coboară în mijlocul relativităților care ajută să ne înțelegem unii cu alții, atunci chibritul devine iarăși un obiect, banal, ca oricare altul.

Tot astfel și femeia e o enigmă, întocmai ca bărbatul. Sufletul feminin, în opoziție cu celalt, nu e însă mai enigmatic decât el. Același determinism le stăpânește deopotrivă. Fondul amândurora e același. De la cele mai de jos manifestări (nici o femeie nu râde când o doare) până la

cele mai subtile emoții estetice, sufletele celor două ființe omenești de sexe diferite mai mult se aseamănă decât se deosebesc, și deci se pot înțelege, cât e dat să înțeleagă om pe om...

Există, firește, și deosebiri sufletești profunde. Dar și pe terenul acestora intuiția masculină se poate orienta, și înțelegerea rămâne posibilă, până la pragul psihiatriei.

Pentru Bianca Porporata, ca și pentru Adriana și Alisia — eroinele dnei Papadat-Bengescu din ultimul său volum, *Sfinxul*, — ni se pare un titlu excesiv, o caracterizare prematură cu care le gratifică autoarea, înainte ca noi să le fi făcut cunoștința. Și când, la urmă, simți că ele înfățișează sub trei aspecte felurite unul și același exemplar original de femeie, în ipostaza ei de iluzionistă arzătoare și spirituală, de pasionată naivă și de ibseniană dezarmată, ai dreptul să plasezi o mică impertinență de cititor, singur cu gândurile lui: — Sfinx?... Lasă-ne s-o spunem noi. Căci dacă o spui d-ta, e ca și cum Adriana, de pildă, ne-ar declara de la început: “Eu sunt un sfinx”. În cele ce urmează am să vă documentez acest lucru... Și Adriana, și mai ales Bianca, lăsată de capul ei, n-ar face așa; pentru că spirituala Bianca ne încântă mai cu seamă prin distincție intelectuală și delicateță de sensibilitate, însușiri pe care izolarea ei provincială i le păstrase intacte, departe de literaturism și de orice sugestie grosolană.

Pe Bianca Porporata, autoarea o plasează vag în timp și spațiu, dar în condiții de viață destul de precise, ca s-o putem înțelege. Clausturarea în care trăiește Bianca Porporata, ca orice femeie iubită, iubită cu legitimă pasiune de un don Camillo prevenitor și cuminte, lipsa ei de ocupație propriu-zisă, temperamentul vibrant și, în sfârșit,

candoarea ei de fapt, care presupune o totală lipsă de experiență vinovată, ne explică nostalgiile-i arzătoare, puterea de iluzionare veșnic reîmprospătată, revolta și resemnarea alternativă și ironizarea dureroasă a propriilor aspirații... până și faptul că ea se adresează “lui don Juan”, ca singurul destul de întrepid pentru situația ei, și i se adresează nu pe pământ, ci “în eternitate” — fiindcă Bianca Porporata e castă.

Dar condițiile în care a trăit Bianca Porporata, “în ciclul lunar al XVI-lea” și probabil în Italia, nu sunt unice. Cu variații care nu schimbă fondul, ele sunt condițiile de viață ale mai tuturor femeilor oneste din aceeași clasă. Biografia unei femei oneste e lipsită de evenimente. Istoria ei sufltească, însă, e cu atât mai bogată în nuanțe și în amănunte.

Faptul că autorul de care ne ocupăm e o femeie explică în mare parte însușirile operei sale. Dl Ibrăileanu a caracterizat foarte just literatura dnei Papadat-Bengescu: lucrări de miniatură executate pe dimensiuni de frescă... Miniatură — din cauza evenimentelor liliputane pe care i le oferă viața; frescă, din cauza importanței pe care le-o dă impresionabilitatea pururi trează, sufletul lacom de emoții, imaginația promptă în amăgiri.

Caracterul subiectiv și liric al operei dnei Papadat-Bengescu ne arată că avem a face mai mult cu un poet decât cu un prozator. Dna Papadat-Bengescu nu zugrăvește viața, ci o cântă. Și aproape în toate eroinele sale ai impresia că autoarea își expune propria-i personalitate, propriul ei suflet sub diferitele-i aspecte, ce-i dreptul ne spus de fluide, de nuanțate și de schimbătoare, după anotimpuri, după momentul zilei, după o mie și una de împrejurări mărunte, care se întâlnesc, se întretaie și se îmbină,

ca să dea unei clipe fugare caracterul ei unic, imposibil de regăsit.

În opera dnei Papadat-Bengescu e prea mult lirism pentru un prozator, prea multă analiză pentru un poet. Analiza lirică, dacă ni se permite această alăturare de cuvinte, o duce până în domeniul celor mai subtile și rare senzații, a căror expresie formală e un straniu mozaic de imagini. Prin aceasta, dna Papadat-Bengescu stă mai aproape de poezia noastră “moderniști”, care-și pun în versuri nu gândurile, ci senzațiile, decât de oricare dintre prozatorii noștri adevărați.

Partea anecdotică din bucățile dnei Papadat-Bengescu e redusă la minimum, uneori lipsește cu desăvârșire. Intrigă și acțiune nu există. Subiectul propriu-zis se reduce adeseori la un simplu pretext, la un banal punct de plecare. Și lucrul e foarte explicabil. Fiind femeie până-n vârful degetelor, autoarea e excesiv de subiectivă: viața sa e lipsită de evenimente, iar viața altora n-o interesează. Pe de altă parte, discreția și prudența, însușiri feminine înnăscute și de-a dreptul impuse de împrejurări, o fac să stăruiască numai asupra efectelor sufletești ale unui fapt material și să lase în umbră însuși faptul care le-a cauzat. Minunata îndrăzneală artistică a autoarei în ce privește mărturisirile pur sufletești dispare când e vorba de fapte.

Și mai e încă ceva. Ca orice liric, dna Papadat-Bengescu e lipsită de imaginație constructivă, creatoare de viață. Deci și din această cauză, d-sa evită faptele. Nimic epic în această operă de introspecțiune și lirism covârșitor.

Dar fiindcă dna Papadat-Bengescu scrie în proză, oricât de șubredă ar fi schela de care să-și agațe strălucitoarele pânze de paianjen, ea trebuie să existe. Și atunci când e

silită să facă și arhitectură, să inventeze o intrigă oarecare, o înlănțuire de fapte materiale, în povestirea propriu-zisă așadar, dna Papadat-Bengescu pierde admirabila siguranță cu care își mânuia materialul propriilor gânduri și senzații. Povestirea e plină de ezitări. Compoziția e lipsită de gradație, ansamblul — de armonie între părți. Cele câteva amănunte materiale, expuse parcă în silă, prea speciale uneori și fără semnificație pentru economia întregii bucăți, fac impresia că autoarea nu le-a inventat în vederea scopului anumit, ci le-a cules de-a dreptul din realitatea unui fapt divers, fără să le prelucraze artistic.

Dar obiectivitatea, imaginația creatoare de viață, stăpânirea și coordonarea materialului și meșteșugul expunerii sunt la urma urmei atribute masculine prin excelență. Iar farmecul operei dnei Papadat-Bengescu stă tocmai în ceea ce-i constituie originalitatea fundamentală: caracterul ei eminate feminin. În domeniul acesta, al feminităților pure, al stenografierii senzațiilor, al exprimării lucrurilor impalpabile și nuanțelor sufletești insesizabile, d-sa se mișcă cu amplex și grație, fără teamă de rivalitatea vreunui bărbat.

Ar fi nedrept să-i cerem mai mult. Și ar fi nedrept să-i judecăm din alt punct de vedere concepția asupra vieții și mijloacele artistice.

*

De o concepție largă și originală, de o concepție propriu-zisă asupra vieții nu poate fi vorba la această autoare.

În toată opera sa, luată în ansamblul ei stufos, se afirmă mai lămurit și cu mai multă putere o singură tendință dominantă: sete intensă de viață și revoltă împotriva stăvilor care o zădărnicesc.

Această tendință presupune, desigur, și o concepție mai abstractă: afirmarea dreptului, pentru femeie ca și pentru bărbat, la o existență liberă, dreptul oricărei ființe ome-nești la deplina dezvoltare a tuturor facultăților cu care a venit pe lume, dreptul naturii individuale la realizarea tuturor aspirațiilor și posibilităților înnăscute — dreptul la viață.

Toate scrisorile Biancăi Porporata strigă cu pasiune acest drept. Sub frivolitatea lor aparentă, se ascunde o suferință reală și profundă, o protestare de fiecare clipă, zbuliumul tragic al ființei care se crede oprimată, răz-vrătirea zadarnică împotriva fatalităților care încătușează viața unei femei.

Dna Papadat-Bengescu nu e o feministă, în înțelesul curent al cuvântului. Ca oricare dintre eroinele sale, Bianca Porporata nu are nimic sufragetic în ea. Bianca nu vrea drepturi pentru femei. (Ea doar își zice “Sfinx” pe copertă — iar un sfinx nu poate merge la vot...)

Dar dreptul la viață al naturii individuale este im-prescriptibil.

Nefiind plăsmuită cu mintea, ci oarecum impusă de însuși complexul temperamental ca o expresie simplistă a lui, această concepție nu e nicăieri formulată direct, în mod discursiv, în opera dnei Papadat-Bengescu, dar stră-bate întotdeauna printre rânduri. O singură dată, ni se pare, autoarea a încercat s-o facă să răsară mai direct din structura unui subiect anume imaginat, în nuvela *Romanul Adrianei*. Dar, conceput și condus la început parcă în vederea unei teze, subiectul nu dă până la urmă ceea ce făgăduise, și nuvela sfârșește prin câteva pagini, ferme-cătoare în sine și de o supremă delicateță de execuție, în genul obișnuit al dnei Papadat-Bengescu.

Adriana amintește pe Nora lui Ibsen. Amândouă părăsesc “căminul conjugal”! Dar cum din piesa marelui dramaturg nu știm ce s-a întâmplat cu Nora după plecarea ei, s-ar părea că dna Papadat-Bengescu, începând cu deznodământul piesei lui Ibsen, căreia vrea să-i dea un epilog pesimist, a încercat să arate zădărnicia revoltei însăși, inexorabila fatalitate care pune pe o femeie în neputința de a-și crea singură condițiile unei vieți proprii, conformă cu aspirațiile... Dar poate că ne înșelăm. În orice caz, intenția autoarei rămâne mai confuză decât aceea din *Casa de păpuși*. La Ibsen, concepția reiese puternic și unitar, fiindcă el face pe Nora să plece numai după ce ne-a arătat limpede motivele pentru care pleacă, motive de ordin mai înalt și mai general, care dau piesei o largă semnificație socială. Autoarea noastră nu arată motivele pentru care a plecat Adriana din casa soțului ei. Faptul că i s-a părut că iubește pe altul lămurește puțin episodul în sine, dar îi scoboară mult semnificația, îngustează și întunecă teza — dacă e una.

Eroinele dnei Papadat-Bengescu au despre viață o concepție păgână.

Când însă viața îți apare ca un rezervoriu imens de bucurii și plăceri, ca un prilej unic de desfătare, și nu ca o “vale a plângerilor”, e greu să nu te crezi muștrat și nedreptățit atunci când ți se pare că nu ai partea ta întreagă la ospățul comun. (Și aproape totdeauna omului i se pare acest lucru, dorințele lui fiind infinite.)

Dar nimic nu face pe om mai rău, în înțelesul creștin, ca nedreptatea. Nimic nu-i întoarce cu mai multă putere privirile asupra soartei proprii, făcându-l surd și orb pentru suferințele altora. Naturile impresionabile și pasionate, egoiste prin definiție, când se mai cred și nedreptățite,

se revoltă împotriva universului întreg; iar revolta nu mai lasă loc pentru îngăduință și iertare.

Ați observat că în toată această operă de femeie, nu există aproape nici o urmă de duioșie sentimentală, de milă creștină, de compătimire cu suferințele altora?

În locul moralei curente, un estetism naiv, superb, inconștient servește eroinelor de îndreptar în viață. Fiecare dintre ele cugetă, simte, aspiră în încăperea ermetică a unui egoism ireductibil. Aproape fiecare se înduioșează numai asupra soartei proprii, își inventariază cu complezență propriul său suflet, își etalează numai suferințele sale, bucuriile sale, aspirațiile sale.

*

Dar cu câtă vervă! Cu ce fineță de simțire și de limbaj!

Dna Papadat-Bengescu posedă arta subînțeleșurilor abile, întorsătura de frază care lunecă, atinge ușor ideea și lămurește fără să precizeze. Nici unul dintre scriitorii noștri nu are în așa grad curajul de a spune orice și talentul de a învălui totul în grația expresiilor alese, fără să lovească nici o susceptibilitate. Recitați în această privință scrisoarea XVI-a a Biancăi Porporata... Închipuindu-și că a fost ofensată de închipuitul ei corespondent, nefericita Bianca reacționează. Picătura de foc pe care i se pare că a primit-o peste rănilor ei deschise îi redesteaptă orgoliul, o face să-și mascheze durerea resimțită, sub ironiile și sarcasmul ripostei. Bianca alege, cu un discernământ sigur și fără să uite nimic, tot ce poate răni fatuitatea masculină a lui Juan, singurul lui punct vulnerabil, muindu-și săgețile în cel mai subtil venin al răutății feminine. S-ar părea că fantoma sceleratului din "eternitate" anume a

provocat pe Bianca, numai pentru ca dna Papadat-Bengescu să-și arate și această latură a talentului său.

Dar ironia, care presupune o doză de răceală și stăpânire, e ceva incidental în opera aceasta de lirism cald și susținut, în care autoarea intervine neconținut și căreia i se împrumută cu întregul suflet. Chiar și descrierile de natură sunt animate, sunt umanizate, sunt colorate de pasiune, femeia neputând avea o atitudine imparțială nici chiar față cu lucrurile neînsuflețite.

Iar bogăția de senzații, căldura și pateticul debitului său poetic sunt potențate la dna Papadat-Bengescu de o minunată putere de invenție verbală. D-sa găsește întotdeauna cuvântul care exprimă nuanța. Cuvintele scânteiază de-a lungul frazei, ca mici explozii de praf de pușcă. Imaginile însă, cu strălucirea lor de piatră rară, se clatină în metalul frazei, nu sunt bine încrustate. Montura e inferioară nestematelor. Fraza e prea lungă adeseori, cu sinuozități multe: nu are contur precis, puritate de linii, nu e sculptată dintr-o bucată. Se vede și aici, în mic, aceeași lipsă pe care am observat-o când era vorba de compoziție: frumusețe de amănunte, în dauna ansamblului.

Femeia nu e nici sculptor, nici arhitect, prin natura ei. Nu știe să construiască, nu poate să sculpteze. S-a zis că pe femeie o atrag și o interesează mai mult senzațiile, decât formele... Faptul se vedește încă o dată și prin observația mărunță pe care o facem mai sus.

*

Ascensiunea dnei Papadat-Bengescu în literatură a fost bruscă și surprinzătoare. Originalitatea d-sale e incontestabilă. De la Caragiale încoa, singur dl Sadoveanu dăduse

o îndrumare nouă prozei românești, prin personalitatea lui puternică. Iar după dl Sadoveanu, dna Papadat-Bengescu a izbutit să aducă iarăși o notă tranșant diferită... Mic sau mare, oricum ar fi socotit, talentul d-sale nu a adăugat o simplă nuanță, ci a proiectat o nouă culoare pe ecranul nu tocmai variat în culori al prozei noastre literare. Și asta înseamnă mult...

Exuberanța producțiilor sale, ca o izbucnire arteziană, a ridicat-o dintr-o dată până la un loc de onoare, după care alții tânjesc îndelungă vreme. Iar această bogăție ne face să nădăjduim că dna Papadat-Bengescu va mai dărui încă multe lucrări de preț literaturii noastre. E drept că în ultimul timp, în ceea ce a publicat prin reviste, d-sa nu s-a mai ridicat niciodată până la înălțimea de inspirație și de realizare pe care a atins-o în acele neîntrecute scrisori ale Biancăi Porporata către don Juan. Dar asta nu înseamnă nimic în privința talentului. Calitatea unei înfăptuiri literare nu depinde numai de talent. Izvorul inspirației, de pildă, e și el un factor destul de important. Talentul rămânând același, împrejurările din afară decid singure de gradul și de natura inspirației. Este evident că un nour mănânat de furtună îți trezește în suflet alt fel de ecouri decât, bunăoară, un măgar — să zicem.

Dar lumina aceasta fiind infinit de variată în aspectele ei, și viața infinit de fecundă în combinații de fapte, de împrejurări și de surprize, sufletul unui artist va fi neconținut solicitat în rezerva lui de forțe creatoare să aspire, să viseze și să producă.

MIHAIL SADOVEANU:

COCOSTÂRCUL ALBASTRU

Iași 1921, Edit. "Viața românească"

Cocostârcul albastru cuprinde o serie întreagă de povestiri, independente una de alta, dar legate între ele printr-un fin procedeu de compoziție.

Fiecare în parte face impresia unei mici capodopere. Alăturarea formează ca un mozaic de pietre prețioase și farmecul lor sporește încă din ansamblu.

Este o armonioasă îmbinare de romantism și realism, o perindare captivantă de întâmplări din trecut și din vremea mai nouă, de oameni mânați de patimi care sfârșesc uneori tragic; o galerie variată de figuri, unele prinse în cadrul mai aspru al prezentului, altele evocate ca într-o lumină de vis din pâcla vremii și din liniștea morții.

Niciodată, chiar în opera dlui Sadoveanu, poezia naturii ș-a amintirilor, nostalgia și melancolia pătrunzătoare a lucrurilor dispărute pentru totdeauna nu și-au găsit o expresie artistică mai desăvârșită.

Cartea aceasta e cea mai pură esență de sadovenism.

Și toată poezia care plutește de-a lungul întregii opere a dlui Sadoveanu culminează în apariția aceea stranie și misterioasă, într-un amurg de primăvară, a cocostârcului albastru... Evocarea aceasta plină de grație simbolică ni se pare, în opera dlui Sadoveanu, realizarea supremă a marelui și fermecătorului său talent. Ea ne îndreptățește să facem încă o dată constatarea paradoxală că acest prozator este cel mai mare poet al nostru de la Eminescu încoa. Poetul dragostei sfioase ori pătimase, poetul na-

turii ș-al trecutului sentimental, poetul duios al pământului Moldovei.

Nuvela *Bulboana lui Vălinaș* completează volumul. Subiectul ei, cu un ușor caracter tendențios, arată cum într-un sat de pe Bistrița în sus, din fundul munților, “civilizația” nouă prin reprezentanții ei strică armonia și poezia veche a vieții de acolo. E vorba de idila unui plutaș cu o fată din sat și de dragostea, aprigă și iute, a unui biet notar ticălos, pentru aceeași fată. Conflictul se angajează cu putere și sfârșește dramatic. Peripețiile lui țin atenția încordată de la început până la sfârșit. Figurile de al doilea plan, plutașii, femeile, viața și obiceiurile satului se proiectează cu mult pitoresc, în cadrul naturii grandioase. Iar tablourile din natură... Alăturați numai aceste două cuvinte — Sadoveanu și Bistrița. Vă închipuiți ce poate ieși de aici! Un tablou de noapte, pe malul apei, te urmărește ca o obsesie. Iar pe alocurea simți însuși mirosul de cetini, aerul umed de buhai, frigul văratice al munților...

Singur acest volum ar fi de ajuns ca să consacre pe un scriitor. Iar dacă unul din volumele dlui Sadoveanu ar apărea sub semnătura unui necunoscut sau chiar scriitor cu oarecare reputație, am avea un răsunător eveniment literar. Dar de la dl Sadoveanu ne-am obișnuit să primim atâtea creații fermecătoare, încât ni se pare acum foarte natural ca noi să așteptăm și d-sa să dea, infailibil.

Poate că și această atitudine a noastră l-a făcut să nu adoarmă niciodată pe laurii câștigați. Cu fiecare nou volum al dlui Sadoveanu, acel ce scrie aceste rânduri a avut impresia unui neconținut progres, în mărirea savanță a mijloacelor de execuție. Maturitatea artistică i-a adus prozatorului nostru o rafinată sobrietate de stil, o desăvârșită

siguranță în calcularea efectelor și o mai mare simplitate de linii în compoziție.

Dl Sadoveanu nu creează tipuri, în această carte, ci oameni. Dar oamenii lui sunt cu atât mai vii. "Tipul" este o creație mai intelectuală, deci mai artificială, care presupune un proces de creație mai conștient, prin abstragerea însușirilor comune unei categorii și înlăturarea elementelor individuale, care, mai ales, dau impresia desăvârșită a vieții.

Oamenii lui însă, din alt punct de vedere, sunt foarte reprezentativi: ei sunt români moldoveni, și nimic altceva. Sufletul lor, ca și faptele, ca și atmosfera și natura în mijlocul căreia trăiesc, sunt profund și exclusiv românești.

Din punctul de vedere al literaturii universale, scriitorul cel mai original este acela care poartă mai adânc imprimată în opera lui pecetea geniului rasei din care face parte.

Că acest lucru este, poate, adevărat din toate punctele de vedere, am avea o probă în faptul că dl Sadoveanu, chiar înlăuntrul literaturii noastre, este unul din cei mai originali scriitori. El a venit cu un fond absolut propriu de sentimente și observațiuni, cu un ton sufleteș nou și personal, cu o limbă proprie, fermă și, în același timp, de-o mlădiere, de-o bogăție de nuanțe și colorit fără pereche.

Noi ne-am obișnuit de mult cu d-sa și cu imitatorii. Dar ca să ne dăm mai bine seama de puternica și fireasca lui originalitate, de însemnătatea apariției sale în literatura noastră, să ne închipuim un moment că dl Sadoveanu n-ar fi existat...

Aceste considerații însă privesc mai mult pe istoricul literar și depășesc cadrul unei simple recenzii.

ST. O. IOSIF:

PATRIARHALE și CÂNTECE

Despre Iosif s-a spus la început că face parte din școala lui Coșbuc. Și de atunci așa a rămas. El a fost definitiv categorisit în conștiința publicului, după critica grăbită de atunci, sub această etichetă sumară și precisă. Ceea ce părea că justifică această apropiere a fost faptul că amândoi poeții aduceau în opera lor subiecte și atmosferă de la țară, și anume din Ardeal, iar Iosif venea în urma lui Coșbuc cu câțiva ani. Dar tot așa s-ar putea spune, de pildă, că păunul seamănă cu vulpea fiindcă amândoi au coadă lungă.

În afară de valoarea lor prea inegală, cei doi poeți sunt profund deosebiți: prin temperamentul lor poetic, prin atitudinea în fața vieții, prin subiecte și natura inspirațiilor ca și prin însăși realizarea tehnică, nu numai stilistică, a acestor inspirații. Coșbuc era mai ales un mare artist al cuvântului, un poet expresiv și aproape deloc sugestiv și liric, Iosif — tocmai dimpotrivă: un poet sentimental liric, reflexiv.

Despre Coșbuc, cu clasicismul lui cronologicește exotic, s-a spus de atâtea ori că e un fenomen literar straniu, o apariție unică în literatura modernă. Putea oare acest poet să aibă imitatori *de talent*? ... Ca să fie viabilă, poezia coșbuciană de după Coșbuc trebuia să porceadă măcar în parte din complexul acelorași condițiuni multiple și excepționale, cu neputință de regăsit de două ori în același veac. Și nu e nevoie să străbatem șirul de cauze până la nebuloza primitivă, ca să ne dăm seama pentru ce melancolicul și timidul dezrădăcinat care a fost Iosif nu putea

să aibă nu numai seninătatea sufletului mândru, sprintar și înalt al țăranului din Năsăud, dar nici cultura lui clasică și gustul lui pentru clasicism. Vioiciunea artistică și temperamentală a lui Coșbuc, neastâmpărul sănătos, copilăresc, strălucitor, nu se găsesc nicăieri în opera unui poet atât de sfătos, de “cuminte”, cum se zicea pe vremuri, și de amărât ca Iosif. Versificația bogată, ritmul săltăreț, rima abundentă, în cascadă, puteau fi mai degrabă imitate. Dar Iosif nici pe acestea nu le-a imitat. I se face deci o nedreptate când e privit, sub un unghi de eclipsă, ca un satelit în orbita luminoasă a maestrului.

Iosif n-a fost un poet de talia celor mari, dar a fost din aceeași familie. Între el și oricare dintre liricii de elită nu a fost deosebire ca între opaiț și lună, ci între stea și lună: o scânteie, dar o scânteie de foc ceresc.

Poezia pentru el a fost o mângâiere, versul — o necesitate. De aceea arta lui a fost lipsită de orice șarlatanism ascuns ori superficial, de aceea nu s-a încurcat el niciodată în teorii estetice și nu s-a înregimentat în școli. Instinctiv a înțeles banalul adevăr, pe care orice antologie îl ilustrează: că sinceritatea simțirii e singura condiție în poezia lirică, unde talent nu înseamnă altăceva decât posibilitatea de a fi sincer cel puțin cu tine însuși.

Am răsfoit cele două volume cu un sentiment curios de înstrăinare și melancolie. Fără să se fi “învechit” propriu-zis, poezia lui Iosif pare departe în timp. De ea, ca și de tot ce-a fost atunci, ne-a despărțit războiul, cât un veac de întuneric.

N-am găsit în aceste pagini cele mai bune poezii ale lui Iosif, care au fost, printr-o ciudată contradicție cu natu-

ra lui subiectivă, niște balade cu caracter popular, legendar sau istoric: *Gruia*, *Doi voinici*, *Somnul lui Corbea* și altele. Am regăsit însă, și în *Patriarhale*, dar mai cu seamă în *Cântece*, cu aceeași emoție, o poezie curată, atingătoare și simplă ca un suspin.

Dacă lui Iosif i-au lipsit vioiciunea și doza de copilăresc atât de necesare unui liric, dacă a fost adesea prea sfătos în ton și prea cuminte în expresii, e că a suferit prea de timpuriu în lupta aspră cu viața — suferință stearpă, mohorâtă, de nemărturisit, care taie aripile unui poet și imprimă în toate manifestările lui o timiditate fără leac. Iosif a fost naiv și dezarmat, ca om. Pe deasupra, i-a venit pe cap și nenorocirea unui amor — cu deznodământul fatal al oricărui amor — care pe oamenii de această natură îi sfarmă infailibil. La treizeci de ani Iosif iubea ca un adolescent și se plângea ca un copil. Cu sensibilitate de poet bolnav — bolnav în însăși structura adâncă a organismului — a trebuit să suporte durerea hărăzită unui bărbat...

Și nici ca profesionist n-a avut satisfacțiile pe care le au mai sigur cei din arena de jos a literaturii. Căci deși era mic, era totuși poet autentic și asupra lui apăsa blestemul care apasă asupra marilor damnați.

PANAIT ISTRATI

Nu cunoaștem încă proza literară, de creație propriu-zisă, a dlui Panait Istrati, fenomenalul proletar român din Brăila, căruia Romain Rolland i-a deschis drumul celebrității în literatura apuseană. Am urmărit însă cu viu interes articolele lui din *Adevărul literar*. Cu tot fon-

dul lor ideologic, adesea naiv și uneori confuz, articolele lui Istrati, prin căldura sincerității lui impresionante, atrag ca orice manifestare liberă a unui viguros temperament de scriitor. Până și vocabularul lui cam plebeian sau jemanfutismul și fudulia cu care-și narează succesul nu sunt lipsite de un oarecare farmec *bonenfant*, care “îl prinde”... Deprinși până la saturație cu proza beletristilor noștri din ultimul timp, încărcată de o pretențioasă etalare de erudiție într-un stil fad, pomădat și pedant, era gata să uităm că, la urma urmei, chiar atunci când scrie numai articole și spune prostii, talentul e ceva mai rar și mai scump decât o arhivă sau o bibliotecă ambulantă. De la o viață sufletească intensă, generoasă, tot se mai pot înfrupta și cei de pe delături cu câte ceva, — pe când de la egoismul ascet, oricât de cultivat ar fi, nimenea nu s-a ales niciodată cu nimic.

Am mărturisit de la început că nu cunoaștem încă opera literară a lui Panait Istrati. Cuvântul lui Rolland și mai cu seamă succesul larg și spontan, pe care l-a obținut în Occident, sunt însă cheazășii mai presus de îndoială că ne aflăm în fața unui mare talent de povestitor și-a unui puternic creator de viață.

Ar fi inutil — și mai rău decât inutil — să stăruim în anumite rezerve ori să negăm realitatea, cum fac unii confrăți bucureșteni. Cu voia ori fără voia noastră, acestui vântură-lume i-a fost dat să spargă cel dintâi zidul de indiferență care desparte literatura română de spațiul larg al literaturii universale. Am avut totuși până acum cel puțin un poet și doi sau trei prozatori în stare să înfrunte comparația cu marii creatori traduși în toate limbile civilizate. Prin spărtura făcută de Istrati ei vor pătrunde, poate, în marea incintă, trăgând în urma lor și pe alții

mai mărunți care vor avea norocul să poată prezenta străinilor altceva decât ceea ce străinii aveau deja la ei acasă.

Iată pentru ce, în loc să-l îndepărtăm definitiv de la noi prin zeflemeaua de vulpe care nu ajunge la struguri sau (breaslă păcătoasă ce suntem) prin graba cu care-i aruncăm piatra din mâna altora, — ar fi mai bine să-i trimitem lui Istrati salutul nostru unanim de dragoste și încurajare și să-l revendicăm, cât mai e vreme, literaturii franceze care l-a încetățenit cu atâta grabă.

IOAN SLAVICI

Cu Slavici a dispărut cel din urmă sol, întârziat printre noi, al unei generații strălucite de scriitori, al literaturii de dincolo de *Sămănătorul*, cea din urmă legătură vie, peste decenii, cu vechea tradiție literară. Bătrânul părea lăsat anume în urmă de către *ceilalți*, sentinelă de arier-gardă, să privească în juru-i, senin și treaz până la sfârșit, ca să poată duce din lumea aceasta a noastră vestea supremă marilor lui prieteni, trecuți de mult în împărăția liniștii.

Puțini cititori de literatură românească din generația lui l-au prețuit de la-nceput și l-au urmărit cu dragoste. Dar cititorii mai tineri, de azi, ori nu-l cunosc deloc, ori îl cunosc prea puțin, din ultimele lui scrieri, de aceea nu-l prețuiesc cum se cuvine. Căci opera literară a lui Slavici a fost cam inegală: ca să trăiască zi cu zi, scriitorul a fost nevoit să producă neconținut și, desigur, nu s-a oprit la vreme.

Adevăratul Slavici se găsește numai în cele două volu-

me de *Nuvela*, cu care a debutat. Acolo e *Popa Tanda*, acolo e *Budulea taichii*, acolo sunt *Scormon*, *O viață pierdută* și *Moara cu noroc*. Cine nu cunoaște mai cu seamă această din urmă nuvelă nu cunoaște pe Slavici și nu cunoaște una din cele mai puternice creațiuni ale literaturii române în acest gen.

Ne-am delectat în copilărie cu *Budulea taichii* și cu *Popa Tanda* și le-am recitat mai târziu, cu acea indulgență și lipsă de rezerve mintale cu care răsfoim cărțile îmbibate de farmecul unor amintiri personale, deci cu aceeași plăcere. Dar aceste două nuvele, de care pomenesc predilect toți criticii lui Slavici, nu mi se par totuși cele mai izbutite creațiuni ale lui. Genul în care a excelat talentul lui Slavici este, fără îndoială, nuvela tragică. *Moara cu noroc*, care nu poate să placă atâta în copilărie, recitată de câteva ori mai târziu, la intervale, cu toată blazarea necruțătoare a unui spirit saturat de literaturism, lasă aceeași impresie puternică. E povestirea unor fapte dramatice pe care autorul le plasează cu vreo cincizeci de ani în urmă, în preajma unui orașel din Ardeal, într-un colț de lume evocat cu o mare putere de sugestie. Caractere tari, de oameni primitivi, se ciocnesc violent într-o atmosferă tragică impresionantă, zăgrăvite viguros și nuanțat în același timp, cu o pătrundere psihologică surprinzătoare. Intriga e condusă cu aceeași măiestrie. Toate sunt fericit îmbinate, până și tonul sfătos și stilul cam greoi al scriitorului ardelean pare potrivit anume, ca să contribuie la impresia aceea de tragic, de trecut, de fapte întâmplare aieva, de “viață adevărată” intensă. Locurile și personagiile își rămân pentru totdeauna în minte. Drumul care urcă dealul dinspre Ineu, hanul acela izolat, frecventat de drumeți pitorești la anumite epoci ale anului și la anume ceasuri

ale zilei, Ghiță hangiul și soția lui Ana, Pinteă căprarul de jandarmi, fost tâlhar, Săilă boarul și Buză-Ruptă — și mai cu samă acel neuitat, cinic și inteligent Lică *sămădăul*, personagiu unic în literatura noastră, exemplar de om straniu, care te urmărește ca enigmaticul Svidrigailof din *Crimă și pedeapsă*. *Moara cu noroc* nu-i numai o nuvelă bogată, e în același timp un mic roman de moravuri, tot atât de interesant, prin fondul de viață locală pe care e proiectată acțiunea principală, prin tipurile de al doilea plan sau abia întrezărite, prin *pitorescul* lui special — ca și *Bordeienii* dlui Sadoveanu.

Slavici are meritul că a inaugurat în literatura noastră nuvela realistă, — a scris nuvele realiste pe vremea *Sărmanului Dionis*, cu mult înainte de *Sămănătorul* unde a înflorit mai târziu, totuși, nuvela romantică și țărănistă. Aceasta se datorează desigur faptului că Slavici era scriitor ardelean, că avea altă psihologie decât scriitorul român din Regat.

Fecior sau nepot de țăran, ca toți intelectualii de *dincolo*, Slavici a păstrat toată viața lui, în fond, ceva din psihologia specifică a țăranului din Ardeal. Așa se explică până la un punct și atitudinea lui din viața publică de mai târziu și calvarul pe care l-a îndurat; la noi, a intrat în pușcărie fiindcă nu era patriot român — iar în Ardeal a făcut pușcărie tocmai fiindcă era patriot român, adică fiindcă era, la fel cu țăranul ardelean, împotriva ungurilor — cu încredere în “drăguțul de împărat”. Acest din urmă sentiment, profund ardelenesc, care i-a dăinuit în fundul conștiinței, spre norocul bătrânețelor lui, până la sfârșit — a fost completat poate de siguranța convingerii pe care i-a înfipt-o în minte continuitatea politicii externe a Regatului, unanim susținută patruzeci de ani în aceeași direcție

sau, poate, de încă un sentiment înrădăcinat în inima lui cu puterea instinctului de conservare: sentimentul spăimântătoarei primejdii care ar amenința neamul nostru dinspre Rusia. [...]

Toate aceste însă n-au fost, după părerea mea, pentru soarta lui Slavici decât niște capcane ale destinului, niște mijloace deghizate prin care marele Necunoscut a găsit de cuviință să-l lovească mai profund și mai sigur.

Slavici a fost un scriitor de valoare, adică un suflet deosebit și încă — un scriitor *român*. Trebuia să-și plătească vama. Trebuia să-și îndure partea lui de chin, hărăzită celor aleși, asupra cărora apasă parcă, de la începutul lumii, un inexorabil blestem. Târât la bătrânețe în închiisoare, cu sensibilitatea sângerată de ofense, umilit și scuipat, Slavici poate că n-a înțeles totuși niciodată, clar, pentru ce anume suferă. Dar a înțeles marea taină că *trebuie* să sufere, înainte de a intra în istoria literară alături de cei mai aleși fii ai neamului său. De aceea a putut să treacă cu resemnare și cu seninătate marele prag.

DIN PERIODICE

FURTUNA

Nimeni n-a rămas în stradă.
Norii negri vin grămadă.
Zboară frunzele uscate
În văzduh împrăstiate
Și salcâmi stau să cadă:
 Bate vântul, bate...

A ieșit de la răscruce
O femeie care duce
Un copil de mână... Sună
Porți izbite de furtună
Și femeia face cruce:
 Fulgeră și tună.

Dar a norilor năframă
Se sfâșie... Biata mamă,
Cu puterile scăzute,
Vrea copilul să-și ajute
Și cu glas pierdut îl cheamă:
 — Hai cu mama, iute!

L-a luat acum în brațe.
Ploaia o izbește-n față.
Bolta parcă-i spartă-n două...

Cu mânuțele-amândouă
El de gâtul ei s-agață:
— Plouă, mamă, plouă!

PĂCATUL

Trist vâjâie vântul și crengile-ndoaie,
În negură cântă al codrilor glas
Și calul străbate, prin pânze de ploaie
Drum fără lumină și fără popas...

Un fulger deasupra tresare o clipă,
Se văd nouri vineți pe cerul cernit,
Și pasărea nopții sălbatică țipă
De spaimă, cu glasul prelung, ascuțit.

Și țipătul jalnic răsună departe,
Ecou-l repetă cu sute de guri. —
Adânc răspândește o spaimă de moarte
Plutind peste-ntinderi de negre păduri...

Noaptea-i oarbă, vântul bate,
Ploaia pică-n picuri reci,
Fulgerele depărtate
Dau lumină pe poteci.

La apus, din vreme-n vreme,
Tunetul departe geme, —
Du-te, du-te, nu te teme!

Noaptea-i neagră, — las'să fie,
Că-ți arată drumul greu

Doi ochi negri — și te-mbie
Să te duci spre ei, mereu.

Pentru ochii de cărbune,
Iadu-n cale de s-ar pune,
Spaima lui nu te-o răpune.

Și de ploaie nu te plânge,
Brațe albe când te-or strânge,
Simți în vine foc, nu sânge!

II

Vuind prelung se-ntinde a clopotelor jale
În pacea nopții negre. La vechea mănăstire,
Chiliile — bătrâne zidiri medievale —
În sunetul de clopot tresar din amortire.

Din liniștea chiliei, prin ferestruici boltite,
Străbate-n întuneric o palidă lumină,
Tăiată-n dungi de groase zăbrele ruginite,
Și liliacul nopții, cu aripa lui fină,

O spintecă în zborul cotit, — apoi dispare
Țipând în întuneric. Răsar de prin chilii
Călugărițe — negre fantome solitare —
Cu haine lungi, cernite, purtând în mâini făclii.

Biserica înaltă începe să răsune,
Curg note tânguioase în liniștea adâncă,
Și lin plutind în noapte cântări de rugăciune
Se-ntorc și se repetă, lovite-n zid de stâncă.

III

.
— Epifânio, când toaca te deșteaptă la utrenii
Și când maicile vin toate să se roage la altar,
Pentru ce stai în iatacul încărcat de mirodenii,
Urmărind, prin întuneric, voluptoasele vedenii
Care rând pe rând dispar?

În tăcerea din odaie, ale gândurilor șoapte
Îți răsună-ncet în suflet, ca un cântec adormit,
Din trecutul tău crâmpoie de icoane și de fapte
Ca prin vis le desfășoară a uitării neagră noapte,
Parcă altul le-a trăit...

A ascuns în tine Domnul un tezaur de virtute,
Dar ți-a dat ochi plini de visuri, negri, mari, cu
gene lungi,
Ți-a sădit în sânge sâmbur de dorinți necunoscute,
O, credința ta e mare, dar cu-atâtea nopți pierdute,
Maică, unde vrei s-ajungi?

Trupul tău plin de viață n-a știut ce e iubirea,
Gura ta nesărutată numai sfinți a sărutat,
Tu ești moartă pentru lume, — dar așa ți-a fost
menirea,
Lasă gândurile triste, — maică, maică, ia psaltirea
Și fă-ți cruce de păcat!

.
Arde candela pe masă, cu o palidă lumină,
Și bolnavele ei raze întunericu-l pătrund.

Neclintită ca de piatră, Epifânia se-nchină
La icoanele-nnegrite, care stau în umbra fină,
Pe peretele din fund...

— Vezi-mi inima-ntristată,
Maică preacurată,
Și de sus mi-o luminează
Cu cerească rază!

Că un demon, plin de ură,
Liniștea mi-o fură,
Demon rău, trimis de Domnul,
Să-mi alunge somnul.

Dă-mi credință neclintită,
Pavăză-n ispită,
Și când dorul mă frământă,
Dă-mi puteri de sfântă!

Că-mi închin durerea ție
Pentru vecinicie,
Și viața mea ți-o-nchin
Pe pământ. Amin.

Liniștea nețârmurită iarăși sufletul i-apasă,
Ce pustiu și ce tăcere! Din bogatul ei pervaz,
Maica pururea Fecioară o privește blând miloasă,
Cum stă albă, nemișcată, cu un cot lipit de masă
Și cu palma sub obraz.

Pe aceleași căi natura, oarbă-n veci, pe toți ne mână,
Fără voie, tuturora ne dă mărul lui Adam.
În zadar încearcă omul cu neputincioasă mână
Să-i supuie mersul tainic; ea ni-e mamă și stăpână...
— Maică, cine bate-n geam?

.

IV

Prin trupul ei străbate un lung fior de gheață:
E el — și-ar vrea să creadă, ca alte dăți, că nu e...
Un val aprins de sânge îi năvălește-n față
Întunecându-i mintea. Ea sare și-i descuie.

Iar el s-arată-n ușă ca-ntr-un pervaz de scânduri,
Și-un clește de foc parcă i-a strâns inima ei.
Din noaptea minții sale, din vălmășag de gânduri,
Un glas adânc îi strigă: “E încă timp de vrei!”

Dar buzele lor arse de flacăra dorinții
S-apropie în tremur și lung se împreună.
Uitându-și mănăstirea, și cerul, și toți sfinții,
Ea l-a cuprins în brațe cu-o patimă nebună.

V

Noapte-adâncă și furtună,
Tunetul deasupra tună
Tot mai tare: o ghiulea
Care zguduie natura,
Aruncată-n cer de-a dura
Peste-a norilor podea.

Ca sclipirile de spadă
Fulgerele-ncep să cadă
Luminând de zeci de ori,
Jos: puternica armată
De pădure, zbuciumată,
Sus: grămezile de nori...
Iar pe drum, un cal ca vântul
Bate-n goana lui pământul.
Printre arborii uimiți.
Zboară orb, ducând pe spate
Două-umbre-mbrățișate,
Doi amanți nelegiuiți...

VI

Zori de ziuă. Norii fug în goana mare,
Un ocean de gheață rece și senin
Pare ceru-n urmă. Vântul bate tare,
Când din ramuri ude, tremurând apare
Discul lunii plin.

Aurora clară și trandafirie
Răsăritu-n flăcări l-a aprins acum,
Pe când, părăsite, reci pentru vecie,
Două trupuri albe zac într-o pustie
Margine de drum.

Și cântând se luptă răzvrătit-armată,
Luptători de veacuri arborii giganți,
Numai luna rece — palid chip de fată —
Dintr-un vârf de paltin se uita mirată
La cei doi amanți...

SOMNUL

Când numai luna singură din noapte
Veghează din întinderea albastră,
Și când o rază albă, visătoare,
S-a strecurat sfioasă prin fereastră
Și-a adormit pe pernă, lângă tine, —
Atunci din cer, cu aripi nevăzute,
Copilul morții — somnul — tainic vine,
Pe ochii-nchiși, ușor să te sărute...

Tu, dragul meu, dacă te simți prea singur
Și n-ai pe nime-n camera săracă
Decât un nou dușman și oaspe: foamea...
Închide ochii! Foamea o să-ți treacă,
Și fără veste somnul îți aduce
O masă cu împărătești bucate, —
Belșugul unei lumi mai fericite,
Cu soare cald și parcuri, și palate...

Și nu te miri, așa firesc îți pare,
Când vin din trista lor singurătate
Icoane scumpe de odinioară,
Ființe dragi, de mult înmormântate.

.

O, inger blând, alinător durerii!
De pe cernita sufletului-zare,
Ridică-mi vălu-n fiecare noapte
Să văd splendoarea lumii viitoare!...

Mi-aduc aminte...-n serile de iarnă,
La gura sobei, — fără să-mi dau seama,
Mă cuprindeai în brațe moi de visuri,
Când îmi spunea povești frumoase mama...
Și-acuma simt singurătatea rece
Și tot pustiul nopților târzii.
Te chem să-mi vindecî sufletul, o clipă, —
Dar în zadar te chem, — că nu mai vii!
O, vino iar... și să-mi aduci cu tine
Iubitul chip de care sunt departe!
Atâta am, în lumea asta mare,
Și răutatea lumii ne desparte...
Sărută-mi ochii! — Dintre ea și mine,
Pieri-va ca prin farmec depărtarea:
Zâmbind frumoasă îmi întinde gura
Și-n vis e-atât de dulce sărutarea...

CÂNTEC

Aș vrea să mă-nvețe pictura
Un Rembrandt maestru, — să-ți fac
Din carmin și purpură gura
Așa cum ți-a dat-o natura,
Aprinsă ca floarea de mac.

Și taina privirilor tale,
Cu zâmbetul cald și senin,
Și gâtul și brațele goale
Plăpânde ca niște petale
De flori delicate de crin.

Și-aș vrea să mai am, laolaltă,
Talentul de sculptor, copilo.
Și-atunci să-mi răsari de sub daltă
Din marmură, — albă, înaltă,
Frumoasă ca Venus din Milo!

Pe frunte să-ți pun o coroană
De nuntă, din flori de lămâi, —
Și astfel în apriga goană,
A anilor, blândă icoană,
De-a pururi a mea să-mi rămâi!

1908

Domnului A. Vlahuță

Bine-ai venit, an nou! — Cu voie bună,
Încrezători ți-ngenunchem-nainte:
Ni-aduci comoară de speranțe sfinte,
Ori prevestiri grozave de furtună?...

De pretutindeni se ridică șoapte
Și plâns înăbușit spre cel ce, ție,
Înduioșat acum, ți-a dat solie
Să luminezi odată trista noapte!

Că sunt aici dureri nemângâiate,
Blesteme dureroase, — sunt copii
Flămânzi și goi, și casele pustii, —
Sunt cruci de lemn, la margine de sate...

Și morții lor așteaptă de la tine,
An milostiv, în toate să fii darnic —

Și să le spui că n-au jertfit zadarnic
Atâta sânge, gloanțele haine.

C-au încetat sălbaticile goane, —
Iar dacă sunt colibele cernite,
Copii orfani și mame văduvite
Nu vor mai plânge, sara, la icoane...

*

Un glas pornit din inimă curată,
Un tânăr glas te-ntâmpină acum:
Din largul țării spulberă odată
Mirosul greu de sânge și de fum.

An nou, an sfânt, — adu bielșug în țară!
Dar să nu lege-n țernă sângerată
Un rod spurcat, sămânța cea bogată...
— An sfânt, adu-ni altă primăvară!

Să-nfrâni, cu grija zilelor de mâine,
Nelegiuitul răs al lăcomiei —
Și din prinosul roadelor câmpiei
Să se hrănească cei ce ne dau pâine.

De fructe multe, pomii încărcăți
Și spicul greu de boabe să se rupă!
O, an frumos, — cu bogății astupă
Prăpastia deschisă între frați!...

Împacă vrajba sufletelor noastre!
Nici plânsu-amar, nici blestemele gurii,

Nici pumnii strânși de vechiul foc al urii
Să n-amenințe cerurile-albastre...

Te-om preamări în laude, cu toții,
O, an al păcii binefăcătoare!
Și-ți vor aduce-n veacuri viitoare
Prinosul lor de cinste, strănepoții!

EPITAFURI

pe mormântul:

Unui bețiv

De sărăcie și necaz
Întâia oară doarme treaz.

Unui soț iubit

Ici doarme Niță Busuioc, —
Și nu mai sforăie deloc!

Unui vardist

Ce te-ai oprit la criptolog?
Hai, circulați, mă rog!

Unui prost

El doarme țeapăn, doarme drept, —
Dar știți voi: *când* a fost deștept?

Lui A. C. Cuza

Hei, trecătorule, -napoi!
...Să nu-i miroși a usturoi.

Iubitei

S-a stins. Dar să n-o plângi, străine,
Mai mult pe ea decât pe mine!

CÂNTEC

Și-mi făcui din doruri mute
Cântece nepricepute, —
Și din cântecele mele
Salbă de mărgele.

Inimă cu dulce chin,
Cine m-a-ndemnat s-anin
După gâtul dragei mele
Salba de mărgele?

Că le smulse fără vină
Să le risipească-n tină
Roșii boabe de mărgele,
Dorurile mele!...

CEASORNICULUI MEU

Ce, — iar ai ațipit?... Rușine
Că porți blazonul de “patent”!
Te țiiu, de-o lună, eu pe tine
Cu mersul vremii în curent.

Mașinăria ta perfectă
Cunoaște ordinul legal
Și-n fiecare zi respectă
Repaosul... duminical.

*

Dar poate lași necontrolate
Să curgă clipele în haos, —
Că ai și tu nevoie, frate,
De liniște și de repaos.

Ești surmenat și tu pesemne
Ca și stăpănu-tău, săracul!
Ce lege poate să te-ndemne
Să bați neconținut tic-tacul?...

Ești “atacat”, cu siguranță.
Deci, câtă vreme pulsu-ți bate,
Te duc la munte pe vacanță, —
...La muntele de pietate.

ECLIPSĂ

Pe-aceleași căi de mii de ani umblate,
În goluri vaste legănându-și sfera,
Neptun adoră visător pe Terra, —
O biată lume plină de păcate...

El niciodată n-a trecut bariera
Singurătății lui nevinovate, —
Și-n clipa asta ea e moartă, poate:
O umbră deasă-i umple atmosfera.

Neptun, se vede că tu n-ai lunetă
Să-i studiezi eclipsa de departe, —
Când inocenta tânără planetă

Se-ntreabă, cu privirea-ntr-altă parte:
“Ce face oare Venera cochetă
Pe întuneric, singură cu *Marte?*”

DOLEANȚELE UNUI CRONICAR TEATRAL

Pe cerul plin de sclipitoare puncte,
Trec efemere linii de lumină.
Sub pasul meu întârziat, suspină
Sonorul glas al frunzelor defuncte.

Zadarnic luna mă petrece-n cale
Pe bulevardul alb și singuratic, —
Că subsemnatul, “cronicar dramatic”,
Acum e-n rolul misiunii sale.

De-abia încerc un singur vers de odă, —
Și-n capul meu vin stafii inedite,
Cu gesturi largi, — cu răcnete cumplete:
Moțoc, Spancioc, Ciubăr și Despot-vodă!

“Sunt eu?... Sunt treaz?... Deschide-te, morminte!...”
Deodată tace ritmicul meu pas:
În scena a III-a, mi-am adus aminte,
Madam Pruteanu a strâmbat din nas.

De ce-a strâmbat?... Probabil, o nuanță
De fin dispreț, când vede pe Carmina, —
Fiindcă-și pierde ultima speranță...
De n-aș uita *nuanța* cu pricina!

Și iar pornesc... dar mă opresc deodată.
Ah, sunt dator să fiu cu mintea-n patru:
De ce nu vin ieșenii toți la teatru?...
O chestiune foarte complicată!

Francisca... artă... rasa și talentul...
Deci, vasăzică, vor să se răzbune...
Ce-i vinovat Onor. Direcțiune?
Domnia-sa regretă incidentul...

...Vâr degetul în buzunarul vestii,
Sunt plictisit și-mi pare rău de lună.
Hm!... bulevardul pare o lagună...
Mi-e capul plin cu fel de fel de chestii.

Dar e-n zadar!...

Va trebui să scriu
(Chiar dac-ar fi să nu mai cânt o lună)

De Dragomir, de piesă — că e bună.
De Tomşa, de Pisoschi, tot ce ştiu!

...Aş ataca pe d. Sadoveanu
(Căci n-a aniversat pe d. Iorga),
Aş lăuda pe d-ra Horga,
Dar ce-o să zică d. Ibrăileanu?

Chiar dacă-n *Iliaş* a fost perfectă,
O să vă pară că... mi s-a părut!
(Dealtminteri, eu ştiam de la-nceput
Că voi emite-o laudă suspectă...)

*

Aşa, mă duc ursuz prin promoroacă,
În pacea nopţii albe şi compacte, —
Şi nici nu ştiu că-n capul meu “se joacă”
O tragedie-n paisprezece acte!...

DE PROFUNDIS

I

Nu, asta nu pot s-o suport!
Curând, e-un an şi jumătate
De când aţi declarat că-s mort
În unanimitate.

Toţi proştii câţi m-au cunoscut
Ziceau: “Mi-era un fel de rudă —

Săracul! Cine-ar fi crezut?..."
Îmi vine să-nviez de ciudă!

Profane mâini mi-au răsfoit,
La Iași, arhiva.
Revistele m-au prohodit,
Amicii mi-au mâncat coliva.

Mă pipăi, stau nedumerit.
Mă trag de păr, simt că mă doare...
Nu, n-am murit!
Vă dau cuvântul de onoare.

Scriu versuri proaste, deci exist!
Mi-e dor, mi-e foarte dor de-o fată.
Trăiesc, de vreme ce sunt trist
Și râd ca altădată.

Dar astăzi, negru și zburlit
De cum m-a prins dușmanul, —
Vă dau de veste c-am sosit
Întreg, și eu, și geamantanul!

II

Am fost la început în rai
La Neamț, la mănăstire:
Păduri de cetini, flori de plai,
Singurătate și iubire...

Pe urmă am intrat în iad
La Turtucaia,

Și încă miroseam a brad
Când s-a-nceput bătaia.

Acolo jos, un căpitan
Cu barba rară
M-a pus alături d-un țigan
Să-mi dau viața pentru țară.

Mi se părea că e un basm,
Când gloanțele veneau din vale
Spre mine, cu entuziasm
Și cu intenții criminale.

Mă căutau prin cucuruz
Să mă mănânce, să mă frigă!
Și când cădea câte-un obuz
Cât un ceaun de mămăligă,

Trosnea, cu flacăra și fum,
De se cutremura maidanul, —
Încât mă minunez ș-acum
Că nu mi-au spart timpanul!...

De-acuma chiar de m-aș zvârli
Într-o vultoare,
De mine Moartea va fugi
Cu coasa-ntre picioare.

Căci își va zice-n gândul ei:
“Mor toți, — flămândul și sătulul...
Dar ăsta are obicei
Să-mi tragă chiulul!”

POȘTA REDACȚIEI

Citește-mi oda și repet-o,
Amicul meu necunoscut.
Tu, colaborator *in petto*,
Primește primul meu salut!

De cum începe să vorbească
Românul nostru e poet.
Nu-i om în țara românească
Să nu fi scris un triolet,
O strofă p-un album de fată
Sau cel puțin un acrostiș
Pe care, tremurând, odată,
L-a dat iubitei pe furiș...

De-aceea fără supărare
Noi îți întindem mâna, frate:
A tale crime literare
Mai dinainte-ți sunt iertate...
De vrei să publici versuri nule,
Vreo nuveletă, un articol, —
Noi am luat măsuri destule
Să te scăpăm de-acest pericol.
Consemnul nostru e teribil:
S-aduci întâi certificat
Precum că ești inamovibil, —
Profesor... popă... magistrat...
Să-ți faci întâi o carieră,
Ori cel puțin o sinecură,
Ceva, un loc în atmosferă...
Și mai apoi literatură.

Credeam și noi odinioară
Și poate astăzi credem încă,
Deși iluziile zboară, —
Că tot ce zboară se mănâncă...
Da, zboară gândurile mele
Și versul meu e-naripat, —
Și-n loc să mănânc eu din ele,
Pe mine ele m-au mâncat!

*

Dar dacă simți arzând în tine
Al artei foc nepotolit,
Căldura “flăcării divine”
Ce și pe mine m-au pârlit;
De vrei ca vulgul să te-admire
Și orice prost impertinent
C-un zâmbet de compătimire
Să-ți zică: bravo, ai talent!
În existența ta pribeagă
Tot singur, mândru și sărac,
De vrei să lupți cu lumea-ntreagă
Ca Cyrano de Bergerac;
De-s în zadar a mele sfaturi
Pe lângă visul tău, frumos
Ca un castel cu zece caturi
Din care cazi cu capu-n jos;
De vrei să fii trimis în frunte
Când s-o isca un nou război,
Și nenorocul să te-nfrunte
Când te-i întoarce înapoi, —

Necazuri cu nemiluita
În lunga ta captivitate,
Să-ți pierzi amicii și iubita
Ș-un post la Universitate...
Visând, în urmă, o baladă
Cu munți, cu soare, și cu flori,
Să tragi pe Lucifer de coadă
Precum l-ai tras de-atâtea ori;
Și dacă vrei să ai, pe lângă
Acestea, ș-alte mici belele:
De vrei ca gheata să te strângă
Și ca iubita să te-nșele,
Flirtând cu primul nătăfleață
Pe care-l are la-ndemână,
Ș-apoi din nou să-ți cadă-n brațe
De șapte ori pe săptămână;
De vrei ca după astea toate
De-a binele să-nnebunești,
C-o haină verde roasă-n coate
Și cu jambiere muscălești;
Când ți-ai pierdut complet busola
Să faci bucluc după bucluc,
De vrei să intri la Socola,
Să scapi de-atâta balamuc,
Ori să-ți fii victimă și gâde
Tu ție singur deopotrivă...
Și dacă totuși îți surâde
Această neagră perspectivă,
Ia pana, domnul meu, și... scrie!
Eu unul nu pot să te scap.
Dar te previu, ca să se știe,
Că singur ți-ai făcut de cap.

CATRENE IMPROVIZATE

(în onoarea ilustrului Tăslăoanu)

Ca o cometă fără coadă
Ai apărut pe firmament
Cu-al tău *Luceafăr* pus pe sfadă, —
Dar n-ai talent.

Ai tot ce-ți trebuie: hârtie,
Cerneală, public indulgent,
Parale și tipografie, —
Dar n-ai talent.

Te-ai instalat în Capitală
Ca să creezi și tu curent.
Vrei să te-afirmi ca cap de școală, —
Dar n-ai talent.

La cafenea când vii alene
Îți iei un aer grav, absent...
Satisfăcut te umfli-n pene, —
Dar n-ai talent.

Iar când te duci să scrii acasă
Un nou articol vehement,
Te strâmbi urât, te-asezi la masă...
Dar n-ai talent.

Avântul tău și idealul
Plasat în țară cu procent

Îți saltă-ntruna capitalul, —
Dar n-ai talent.

Constați de două ori pe lună
Că-ți dă bilanțul excedent.
Negustoria merge strună, —
Dar n-ai talent!

Ești fără scrupul și măsură
Când vrei să scapi de-un concurent.
Îți fierbe sufletul de ură, —
Dar n-ai talent.

Nu ne distruge dintr-o dată,
Catone, fii mai indulgent!
Tu ai o mutră indignată, —
Dar n-ai talent...

PORTRET

Ea are ochii mari,
Ea are gura mică,
Un corp cu forme tari
Și grații de pisică.

Dorințe, pururi noi —
Scânteii ascunse-n vatră —
Și două brațe moi,
Și-o inimă de piatră.

ȘOAPTE

În noaptea tristă care ne desparte,
Tu poate simți în jurul tău suspine
Și fâlăfâiri de aripi și de șoapte...
E dorul meu ce vine de departe
Și ostenit adoarme lângă tine,
Cuminte ca un fluture de noapte
Ce s-a lăsat la capul tău, pe-o carte
Închisă de la sine
Când ai simțit că somnul ne desparte...

FABLES MICROSCOPIQUES*

TOTO ET L'AUTO

— Au revoir! dit Toto
Et partit en auto.
Il n'avait nul souci.

* Fabule Microscopice

Toto și otomobilul

Toto spuse: — Pe curând!

În mașina lui urcând.

N-avea griji de nici un fel.

La virajul cu bucluc,

I-a plesnit un cauciuc.

Toto a plesnit și el.

Morala:

Când mori parcă pleci nițel...

(Traducerile *Fabulelor microscopice* aparțin lui Romulus Vulpescu.)

Au tournant dangereux
Il lui crêva un pneu...
Toto crêva aussi.

Moralité:

Mourir c'est partir un peu...

LE VAILLANT MOUCHERON*

Un moucheron d'un jour piqua le grand Enée...

Moralité:

La valeur n'attend pas le nombre des années!

FABLE ESQUIMAUDE**

Un grand ours blanc mangea un petit daim.
Il assouvit sa faim
Au moins pour une fois...

Moralité:

On a toujours besoin d'un plus petit que soi.

* *Viteazul de tânțar*

Pe marele Enea îl ciupe-un mic tânțar...

Morală:

Valoarea nu așteaptă să-ajungi la centenar!

** *Fabulă eschimoasă*

Un urs alb uriaș, pe căprior mîncându-l,
Se saturea, flămîndul,
Măcar o dată, bine...

Morală:

Ai pururea nevoie de-un mai mărunt ca tine.

L'ÂNE PHILOSOPHIE*

Un jeune âne amoureux d'une noble cavale,
Lui demanda la main (le sabot de devant).
— Mais... vous êtes du peuple, et moi — je suis pur
sang,
Je vous ferai cocu! lui promit-elle.
— J'avale
Tout ce que vous voudrez! dit l'âne sans émoi
Car...

Moralité:

Promettre c'est noble, tenir serait bourgeois...

LUMINĂ

Visează plopul, nemișcat în soare,
Și umbra din el, neagră, îi curge la picioare...

Un melc își taie drumul prin grădină
De-a dreptul, ca un tanc de gelatină,
Amenințând albine și furnici
Cu patru tunuri mici.

* *Măgarul filozof*

Se-namoră măgarul de-o nobilă sireapă...
Ba i-a cerut și mâna (copita dinainte).
— Păi... Ești neam prost; eu, însă, am nobilă sorginte...
Și i-a promis îndată: Am să-ți pun coarne, țoapă.
— Mă rog, rosti el calm, dar eu, de, nu prea crez...

Morala:

Promit cei nobili, vorba, s-o ții, e cam burghez...

Tăcerea își adună trupul sferic
Într-un boboc de nalbă.
O muscă trece prin lumina albă,
Ca o scânteie de-ntuneric,

Un fluture, cu aripi de umbră și mătasă
Stropite-n două locuri cu carmin,
Din zboru-i frânt și plutitor se lasă
Pe vârful unui spin.

Și florile se-nalță-ntr-un picior
Să-l poată contempla mai bine.
Cum doarme-n pragul clipei care vine,
Cu aripile desfăcute-n viitor.

ACVARELĂ

În pădurea de cristal
Ca un alb decor de teatru,
Stau copacii vertical
(Trei plus douăzeci și patru).

Înger trist de abanos,
Înger mic
S-a trezit cu fața-n jos
Într-un cuib de borangic.

Un luceafăr ideal,
Verde i s-a prins pe gene,
Ca un fulg de papagal
Din păduri braziliene.

Iar căpșunii de pe jos
Îi trimit în nări mireazmă
De tămâie și aghiazmă,
Pruncului de abanos.

PARAGINI...

Pe-aici,
A fost pământul binecuvântat
De trei vlădici
Și de-un mitropolit primat.

A fost odinioară și-un castel
Cu brâu multicolor de portolac.
Și-n fundul parcului, un lac
Cu nuferi de argint pe luciu de oțel.

A fost...
Acum, abia se mai cunoaște
O baltă părăsită, la o parte,
Singurătatea strigă din apele ei moarte
Spre cer, cu glas de broaște.

Și numai calul-dracului,
Prin liniștea săracă dimprejur,
Atinge fața lacului
Cu aripi de azur.

BIOGRAFIE

(Replică)

A fost un om ca orice om de treabă
Ca tine și ca mine bunăoară,
Și care niciodată nu se-ntreabă
Ce interes au oamenii să moară.

Așa, fiindcă s-a trezit pe lume
Ca omul care n-a cerut anume,
El și-a făcut în atmosferă loc,

Și-a-nfipt în vânt căciula țuguiață
Și s-a-ncrustat în spațiu ca un bloc
De piatră detunată.

Dar într-o zi, căscând prea tare gura,
Pe veci i-a-ncremenit făptura.

Și sufletul închis în el, săracul,
Spre cer a dat năvală,
Ca întunericul dintr-o cutie goală
Când ai deschis capacul.

MARTIE

I. SINGURĂTATE

Prin luminișul crângului tăcut,
De-atâta vreme nimeni n-a trecut.

Copacii goi, în lungă nemișcare,
Pe umbra lor ce stă-nălțată în picioare.
Arar ajunge până-aici
O pasăre cu aripile mici,
Și glasul ei răsună în liniște prea tare.

Dar Primăvara, care știe tot,
Va risipi prin iarba dimprejur
Scântei de-azur —
Albastru miozot.
Și dintre foi tivite cu argint,
Vor crește ciucuri albi de măgărint.

*

Pe-aici, o zână mică coboară dintre stele,
Și-n fiecare noapte culege viorele.
Dar nimănui pe lume nu-i e dat s-o vadă
Cum vine pe cărările din mladă,
Făcând în taină îndelung popas,
Din loc în loc, pe unde-a mai rămas
Zăpadă...

II. VIN ȚIGĂNCILE LA CRÂNG...

Vin țigăncile la crâng
Să culeagă viorele,
Vin cu fustele-n parâng
Și cu dancii după ele.

Și e soare
Pe ponoare,
Și miroase-n vânt a floare
Pe cărările pustii,
Prin stuțișurile goale
Năpădite de basmale
Și de zdrențe stacojii...

Vin țigăncile grăbit,
Să culeagă pe sub mladă
Flori cu mîzgă de zăpadă
Din huceagul adormit,
Și s-aducă-n paneraș
Primăvara la oraș:

— Urzicèle, urzicèle,
Ghiocci și viorele,
Albăstrițe de suhat!
— Iarbă-mare, iarbă-mare,
Să și-o puie-n scăldătoare
Fetele de măritat...

APRILIE

Baloane mari de spumă albă prin grădini
(Și zarzărul, și vișinul, și perii)
Stau gata să se-nalțe din tulpini
Spre cerul primăverii...

Caisul nostru s-a gătit la poartă
Cu panglici albe, ca-n tablouri vechi,
Și cu zulufi de floare la urechi,
Cum astăzi nicăieri nu se mai poartă.

Pe strada mare,
Ies flori înalte la plimbare
În rochii de sezon, ușoare,
Cu toate că-i o vreme așa de schimbătoare.

Ah, fetele — și mai ales cucoanele —
Când vine primăvara
Sunt dulci și colorate ca bomboanele!

Pe cea care-a trecut o cheamă Clara,
Fiindcă are
Ochi albaștri tare,
Și gura ei cu *rouge* ca de coral
Surâde vertical...

Un mic vârtej, copil al Neființii,
De-a curmezișul străzii rătăcit,
Nebun în jurul lui s-a răsucit
Să-și prindă coada galbenă cu dinții.

Departe, în azurul dintre nori,
S-arată bifurcat pe cer
Un şir subţire de cocori,
O escadrilă de pe vremea lui Homer...

CÂȚI CA VOI!

Sus, pe gardul dinspre vie,
O găină cenușie
Și-un cocoș împintenat
S-au suit și stau la sfat:
— Ia te uită, mă rog ție,
Cât de sus ne-am înălțat!...

Și deodată, cu glas mare,
Începură amândoi,
Să cotcodăcească-n soare:
— Nimeni-nu-mai-e-ca-noi!...
Nimeni-nu-mai-e-ca-noi!...

Dar de sus, din corcoduș,
Pitulându-se-ntre foi,
Mititel și jucăuș,
Le-a răspuns un pițigoi:
— Câți-ca-voi! Câți-ca-voi!...

POSTUME

ZI DE VARĂ

Linște. Căldură. Soare.
Sălciile plângătoare
Stau în aer, dormitând.
Un vițel în râu s-adapă
Și-o femeie, lângă apă,
Spală rufe, cântând.

Și din vale abia vine
Murmur slab, ca de albine,
Somnoroș și uniform:
Râul, strălucind în soare,
Ceartă sălciile, care
Toată ziulica dorm.

Sub o salcie bătrână
Și cu-o carte groasă-n mână
Care-mi ține de urât,
M-am culcat în fân pe spate, —
Somnul lin, pe nechemate,
A venit numaidecât.

Cântec, murmur, adiere
De zefir în frunze pier

Și rămâne doar un glas
Care umple valea-ngustă.

.
.

Ia te uită, o lăcustă
Mi-a sărit tocmai pe nas!

DOAMNEI AFTALION

Declar aici că, prin telepatie,
O mână delicată mi-a trimis
Țigări și zece lei într-o cutie —
Și pentru toate astea dau în scris

Că orice floare poate fi plantată
Într-un pământ străin — dar, în sfârșit,
Ea n-o să-și uite patria vreodată, —
Grădina mândră-n care-a răsărit...

Deci pentru mine are importanță
Nu darul, ci pornirea care dă.
De-aceea, scumpă doamnă, vă rog să...
Să nu-mi luați poezia drept chitanță!

Vă dau și eu în schimb aceste glume, —
Primiți-le c-un zâmbet, doamna mea...
Cea mai frumoasă fată de pe lume
Nu dă decât ce are... chiar când vrea!

DOAMNEI ERMOSA AFTALION

O amintire, doamna mea,
E ca un vag parfum de floare.
Cu cât te depărtezi de ea,
Cu-atât se-ntunecă și moare.

Pe când imaginile vii
Rămân frumoase după moarte,
Ca niște fluturi argintii
Fixați cu acul într-o carte.

Primește dar acest album
În care-am aruncat pe pagini
Tristețea zilelor de-acum
Topită-n vesele imagini.

LA NEIGE

Que de fois, mon amour, auprès du feu qui tremble,
Pénétrés par les doux regrets du jour mourant,
Nous restâmes rêveurs à regarder ensemble
Les grands flocons de neige qui tombaient lentement...

Maintenant je suis seul, hélas! Le jour se pâme...
Et je souris (combien plus triste qu'autrefois!)
Aux doux regrets d'antan qui tombaient sur nos âmes
Comme les grands flocons de neige, sur les toits!

LE PAPILLON

Je fis un voeu tendre:
Je cueilleraï la fleur
Où il va descendre,
Pour guérir mon coeur.

Il vole, il hésite,
Il monte, il descend —
Puis pose un instant,
Sur ta main petite,
Son vol inconstant.

O, la belle offrande,
La petite fleur!
Je te la demande
Pour guérir mon coeur...

ȘOMERUL

Umblând în sus și-n jos pe bulevard,
A poposit la umbră sub un gard,
Și-i trist fiindcă nimeni nu-l întreabă
Dac-a mâncat ori dacă are treabă...

FABULE PENTRU COPII

BIVOLUL ȘI COȚOFANA

Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros,
Se plimba o coțofană
Când în sus și când în jos.
Un cățel trecând pe-acolo s-a oprit mirat în loc:
— Ah, ce mare dobitoc!
Nu-l credeam așa de prost
Să ia-n spate pe oricine...
Ia stai, frate, că e rost
Să mă plimbe și pe mine!

Cugetând așa, se trage îndărăt să-și facă vânt,
Se pitește la pământ
Și de-odată — zdup! — îi sare
Bivolului în spinare...

Ce s-a întâmplat pe urmă nu e greu de-nchipuit.
Apucat cam fără veste, bivolul a tresărit,
Dar i-a fost destul o clipă să se scuture, și-apoi
Să-l răstoarne,
Să-l ia-n coarne
Și cât colo să-l arunce, ca pe-o zdreanță în trifoi.

— Ce-ai gândit tu oare, javră? Au, crezut-ai că sunt
mort?

Coțofana, treacă-meargă, pe spinare o suport
Că mă apără de muște, de țânțari și de tăuni
Și de alte spurcăciuni...

Pe când tu, potaie proastă, cam ce slujbă poți să-mi faci?
Nu mi-ar fi rușine mie de viței și de malaci,
Bivol mare și puternic, gospodar cu greutate,
Să te port degeaba-n spate?...

ÎNTREBARE ȘI RĂSPUNS

Rumegând cocenii de pe lângă jug,
S-a-ntrebat odată boul de la plug:

— Doamne, pe când alții huzuresc mereu,
Pentru ce eu singur să muncesc din greu?...

La-ntrebarea asta, un prelung ecou
I-a răspuns din slavă:

— Pentru că ești bou...

BOIERUL ȘI ARGATUL

Un boier, călare pe-o frumoasă iapă,
Trebuind să treacă într-un loc o apă
Peste-o punte-ngustă — și fiind grăbit,
Și-a chemat argatul și i-a poruncit:

— Ia-mi în spate iapa

Și mi-o trece apa!

— Nu pot, zise omul lăsând nasu-n jos.

— Hm! făcu boierul foarte mânios:

*Leneșul la toate
Zice că nu poate...*

LEUL DEGHIZAT

Leul s-a-mbrăcat odată
Într-o piele de măgar,
Să colinde țara toată
Din hotar până-n hotar,
Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători)
Cu noroadele-i blajine de supuși rumegători.

Deci, trecând el într-o seară la o margine de crâng
Ca un biet măgar nătâng,
Niște lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc
Și-ntr-o clipă îl înșfacă, grămădindu-l la mijloc.

— Stați, mișeilor! Ajunge, — că vă rup în dinți acuși!
(Strigă leul, apărându-și pielea cea adevărată.)
Astfel vă purtați voi oare cu iubiții mei supuși?...

Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată,
Și de frică se făcură mici, ca niște cățeluși.

— O, măria-ta! Iertare!
Zise cel mai diplomat, —
Semănai așa de tare
C-un măgar adevărat!...

FABULE MICI PENTRU OAMENI MARI

OMUL ȘI RAȚA

Unui om, săracul, într-o dimineață,
I-a murit o rață,
Bietul om, de ciudă, tare s-a-ntristat,
Când văzu că-i moartă cu adevărat.
Dar la scurtă vreme, în aceeași lună,
I-a murit și soacra — tot de moarte bună...

Morala:

Să nu pierzi nădejdea, orice-ar fi să fie:
După întristare, vine bucurie.

DOI PRIETENI

Un bețiv din lumea toată
(Care se numește Nae),
Ce fusese rupt odată
De nevastă-sa-n bătaie,
Auzind cum că nevasta unui prieten i-a cârpit
Și acelaia o palmă, foarte mult s-a veselit...

Morala:

Râde ruptul de cârpit.

CIN' S-A FRIPT CU CIORBĂ...

Fratele nevestei unui negustor
A venit odată pe la casa lor,
Zicând că la noapte, mâine, cine știe,
Are gând să plece în călătorie
 Și că, prin urmare,
Vrea să-și sărute sora la plecare.

- Ba să nu pui gura pe nevasta mea,
A strigat bărbatul, că intri-n belea!
- Și de ce să nu pun gura, măi cumnate,
Când știi că mi-e soră și că eu i-s frate?
- Poți să-i fii și tată! zise omul scurt, —
 Cin' s-a fript cu ciorbă suflă și-n iaurt.

VĂDUVA ȘI PITICUL

Zice că demult, odată,
Un pitic s-a însurat
Cu o văduvă bogată,
Ce fusese măritată
Cu un mare om de stat.
Și-o fi dus ea, altădată, o viață mai tihnită,
Dar la urmă și piticul a făcut-o fericită...

*Cu muncă și cu răbdare,
Poți face cât unul mare.*

MĂGARUL ÎN GREVĂ

Un măgar s-a pus în grevă, nu se știe pentru ce...
Ești folositor, vezi bine,
Dar să nu crezi că pe lume nu se poate fără tine.

MICROSCOPICĂ

Când pleca odată la război un om,
I-a strigat o cioară dintr-un vârful pom:
— Du-te la bătaie, pentru țară mori,
Și-ți va da nevasta un copil din flori.
Omul,
Auzind acestea, n-a mai vrut să plece,
Deci a fost la urmă, fiindcă-a dezertat,
Condamnat la moarte și executat.

Morala:

*Cine crede tot ce-i spui
Este vai de capul lui.*

PLOUĂ...

Pe-aici când plouă, plouă îndesat,
Nu ține ca la noi un ceas ori două.
Că ziua plouă, plouă pe-nserat,
Și când se crapă iar de ziuă, — plouă.

În faptul zilei, streșinile plâng.
Pădurea stă plouată ca o curcă.

Natura calcă cu piciorul stâng:
Pe-aici când plouă, — plouă, nu se-ncurcă!

Iar când s-arată soarele sărac.
De după nouri, ca să-ți faci-n ciudă,
N-apuci a scoate nasul din cerdac,
Că până la întoarcere, — te udă.

Există și răstimpuri când se moaie,
Când parcă nu mai toarnă-așa, de sus,
Și cerul câte-oleacă, spre apus,
Se luminează puținel — a ploaie.

Atunci se cheamă că e timp frumos
(Măcar că tot mai cade-un pic de bură),
Dar fumul din ogeac se lasă-n jos,
Și porcul umblă tot cu paiu-n gură...

ROMANȚĂ ÎN STIL VECHI

Se stinge amurgul cu roșii văpăi,
Și noaptea de vară
Coboară-n tăcere pe munți și pe văi,
Înaltă și clară.

La marginea apei să-și caute vad
O turmă s-abate.
Răsare și luna din codri de brad,
În singurătate.

Măicuțele-n umbra părerii de rău
Se duc să se culce;
Din vale s-aude un glas de părau
Sălbatic și dulce.

Odihna s-așterne pe sfântul lăcaș
Din vremea străbună.
Și numai o fată cu dor pătimaș
Mai cântă sub lună.

Iubitul și-așteaptă s-o prindă în braț
La poală de munte,
Și lung s-o sărute cu dulce nesaț,
Pe ochi și pe frunte.

DIN TREN

Ca un val de cer senin
Prins în volbură nomadă
Curge vântul cristalin
Pe câmpia de zăpadă.

Fără urmă, fără țel,
Gândul meu pierdut aleargă
La întrecere cu el,
Și se pierde-n zarea largă.

REFERINȚE CRITICE

“Dl Topârceanu este mai întâi un poet liric. Dar un poet liric de o natură specială. D-sa combină în multe din poeziile sale, și anume în cele mai reușite, impresionabilitatea și pasiunea celui mai subiectiv liric cu observația pătrunzătoare a unui realist. Poate din această cauză inspirația sa poetică ne dă o impresie neobișnuită de luciditate, dacă cumva luciditatea aceasta nu se datorește controlului pe care-l exercită inteligența asupra inspirației. A releva rolul prea excesiv al inteligenței în creația lirică nu credem că este un elogiu de invidiat, adus unui poet liric. De aceea ne vom permite să-i aducem dlui Topârceanu acest elogiu. Cu atât mai mult, cu cât singur ne-a dat de multe ori a înțelege (de pildă, în prefața **Parodiilor originale**) că facultatea lui dominantă, creatrice, este inteligența. Fără îndoială că dl Topârceanu greșește. Ar fi banal să-i mai dovedim acum că nu există artă fără instinct artistic și să-i arătăm că d-sa are un instinct artistic sigur. Este drept însă că, în invenția și mai cu seamă în realizarea poetică a dlui Topârceanu inteligența joacă un rol neobișnuit. Aceasta este însă o forță și o slăbiciune în același timp. O forță, căci prin inteligență dl Topârceanu este stăpân pe toate mijloacele sale — senzații, imagini, sentimente —, din care știe să scoată maximum de randament...

Dl Topârceanu este și un prozator. Și un prozator de talent, care nu utilizează forma prozei pentru a-și vehiculiza și astfel fondul pe care îl pune aiurea în versuri. Lucru rar, dacă nu neobișnuit la poeții lirici, proza dlui Topârceanu este obiectivă. În schița **Pe vârful Pirinului**, în **Cantaragieva** etc., dl Topârceanu a știut să se țină în umbră și

să ne dea câteva scene din viață, câțiva oameni și câteva pasiuni cu realitatea și cu diversitatea lucrărilor din natură. Cu toată lipsa lui de forță primordială de creație, dl Topârceanu, trebuie s-o accentuăm, este unul din prozatorii cei mai talentați. Lucrul acesta ar fi mai clar, dacă în conștiința publicului d-sa nu ar fi clasat mai dinainte ca poet în versuri.

Dar dl Topârceanu a făcut și critică. Și nu ne gândim deloc acum la recenziile sale, iscălite și neiscălite. Ne gândim la minunatele sale **Parodii...**, în care a prins esența și fizionomia atâtor scriitori și le-a redat în chip surprinzător, prin acel gen de exagerare care constă în izolarea și reliefaarea însușirilor caracteristice ale unui scriitor. Unele din aceste parodii scot în relief fizionomia scriitorului respectiv mai bine decât orice critică propriu-zisă.”

Garabet IBRĂILEANU, **Pagini alese**, vol. 2, Editura pentru literatură și artă, București, 1957, p. 55—57.

“Cu privire la G. Topârceanu se constată două atitudini în sfera unei considerații generale. Unii îl prețuiesc ca pe un poet mare, alții ca pe un poet minor. Cea dintâi opinie este greu de susținut. Însă în starea poeziei de azi, când adesea lipsește scriitorului îndreptățirea însăși de a scrie, expresia “minor” poate să fie rău interpretată. Să spunem dar că Topârceanu e socotit ca un poet al universului mic. Dar unde se află adevărata poezie? Oricâtă încântare ne-ar produce **Parodiile originale**, spiritul nostru critic întâmpină greutate să găsească alt merit decât acela de observație și virtuozitate în niște compuneri al căror punct de plecare este în poezia altora. O parodie este în definitiv o pastişă, exagerată, ca spre a-și găsi iertarea în recunoașterea imitării. Topârceanu însuși le numea “pagini modeste de critică literară în pilde”. Totuși se poate observa la el acel fenomen de uitare în model care e chiar semnul clasicei inspirații...”

G. CĂLINESCU, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**. Ediția a II-a revăzută și adăugită. Editura Minerva, București, 1986, p. 826.

“Spiritul persiflant a convertit neologismul sau termenul prozaic, a dat viață unei poezii a cărei valoare stă nu în mărturisirea, ci în disimularea sentimentului, nu în grandilocvență, care, ori de câte ori apare, umbrește opera, ci în discreție, în săgălnicie, în onestitatea lirică a poetului. Căci față de mulți contemporani, Topârceanu a avut luciditatea propriilor sale forțe pe care a știut să le utilizeze cu folos. Umorul nu e numai o trăsătură fundamentală a **Baladelor** și **Parodiilor**, dar și formula ingenioasă care, dezvoltându-se în tiparele clasice, a izbutit să închege un mesaj profund original...”.

Al. SÂNDULESCU, **G. Topârceanu**, Editura pentru literatură, București, 1958, p. 90.

“Conștiință artistică exemplară, autorul de balade și rapsodii a creat un stil. Verva neastâmpărată, mobilitatea ritmurilor, preciziunea notațiilor sugerează o naturalețe organică. Totul e armonic și rotund, de o mare simplitate. Părând foarte puțin “compuse”, paginile reprezentative implică totuși o lungă luptă cu materia rebelă, geometria impecabilă fiind rezultatul voinței ordonatoare. Elanurile comprimate n-au lăsat nici o urmă care să jeneze claritatea arhitecturii. Arboreșcențele și podoabele frivole lipsesc, aici prezidând o limpezime latină.”

Const. CIOPRAGA, **G. Topârceanu**, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 396.

“...Dacă în **Balade vesele și triste** G. Topârceanu este în primul rând liric, umorul duios și uneori ironia menținându-se pe un plan secund, în **Parodii originale** spiritul critic, malițiozitatea și umorul autorului se află în prim-plan, ele fiind folosite în funcție de opera asupra căreia s-a aplecat. Mai trebuie precizat și faptul că G. Topârceanu, chiar atunci când a scris parodii... “prietenești”, ... le-a elaborat la o înălțime egală... În ansamblu însă în acest “gen nou de poezie”, cum îl considera G. Topârceanu, autorul **Parodiilor originale**, datorită mult prea ascuțitei sale inteligențe, a dovedit “putința de a trăi pe felurite chei muzicale...”.

Virgiliu ENE, **G. Topârceanu**, Editura Tineretului, București, 1969, p. 103.

“Opera lui George Topârceanu, la fel ca cea a lui Ion Creangă și Mihail Sadoveanu, este o strălucită expresie a specificului național. Peisajul, istoria, datinile, tradițiile și limba neamului nostru — în ceea ce au ele mai autentic și mai firesc — sunt prezentate în versurile și proza celui ce-a dat viață **Rapsodiilor**. Tonalități grave, ușor melancolice alternează cu aparent improvizate ritmuri săltărețe, unde optimismul, voia bună și umorul se află la ele acasă. Toate acestea, în impecabila formă a unui vers cizelat cu minuțiozitate de artizan, de-o rară sobrietate, perfecțiune și muzicalitate.”

Mircea HANDOCA, **Pe urmele lui George Topârceanu**, Editura Sport-Turism, București, 1983, p. 7.

“George Topârceanu a crezut (prea mult) în “muza satirică” ce i-ar fi inspirat stihurile. Se referă la ea în **Rapsodii de toamnă**, iar **Prefața** versificată la ediția a doua din **Balade vesele și triste** este un text aproape programatic.

Spiritual din fire, autorul n-a avut totuși forța să-și înfrâneze dorința de succes facil. Vizând aplauzele “galeriei”, a ignorat pretențiile “esteților”, oferind o tipică literatură “de consum”: **În jurul unui divorț, Bacilul lui Koch** ș.a.m.d. A cultivat cronica rimată, încercând să revigoreze o specie de mai bine de un secol defunctă. Ca și Păstorel, a optat, în poezie, pentru o “miză” prea mărunță...

Versurile originale ale lui Topârceanu sunt expresia celui mai autentic provincialism cultural. Autorul a intuit psihologia succesului literar rapid (pe care l-a și dobândit, de altfel, numărul reeditărilor antume stând mărturie): frivolitate, ton satiric, licențios pe alocuri [...], discursivitate ce face versurile ușor inteligibile și lesne de memorat. Stihurile lui nu tulbură, nici nu pun pe gânduri lectorul, oferindu-i cu generozitate o literatură de vacanță, echivalentul unei cafele ori al unei carafe de vin.

Verva lui satirică a dat compoziții notabile în genul parodic. Nu mă gândesc doar la volumul atât de cunoscut (în ciuda neinspiratului titlu: **Parodii originale**)... Multe alte texte ale poetului se înscriu în registrul parodic: **Balada unui greier mic** (dezvoltare a motivului din

La Fontaine), **Infernul** (subintitulat: “Stanțe apocrife la **Divina Comedie**”)...

Uneori după o strofă originală, precum cea secundă din **Cioara**, se declanșează procesul parodic, o atare compunere putând continua la nesfârșit, “mecanismul” fiind același. Debitul verbal este la fel de mare ca la Anton Pann, gratuitatea curgerii stihurilor (mai degrabă automatismul construirii lor) producând efectul comic.”

Mircea SCARLAT, **Istoria poeziei românești**, vol. IV, Editura Minerva, București, 1990, p. 106—107.

“Imitând forma, dar și fondul unor poeți, Topârceanu cultivă un mimetism superior, izbutind să recreeze, depășind sau chiar înlocuind originalul... Desăvârșit tehnician, poetul nu e și în poezia sa proprie la același nivel, fie dintr-o încoercibilă dispoziție pentru comic, ceea ce i-a adus reputația nu totdeauna măgulitoare de poet umorist, fie dintr-o alunecare într-un sentimentalism minor, oricât de cenzurat. Adevărul e că G. Topârceanu are o natură duală, e în același timp jovial și duios, niciodată atât de vesel încât să frizeze ridicolul, niciodată atât de duios încât să devină dulceag.

Specialitatea sa erau baladele, la început **Balade vesele** (1916), apoi **Balade vesele și triste**... Celebre sunt **Balada chiriașului grăbit** pe tema nostalgiei locurilor părăsite (după **Rondel de l'adieu** de Edmond de Haraucourt), **Balada popii din Rudeni**, cu portretul pitoresc al unui cleric voios de țară..., **Balada morții**..., **Balada munților**..., **Balada unui greier mic** și **Balada unei stele mici**...

O largă audiență au avut și au încă rapsodiile lui: **Rapsodii de vară** (1915), **Rapsodii de toamnă** (1919) și **Rapsodii de primăvară** (1928), îndeosebi **Rapsodii de toamnă**, replică modernă la **Concertul în luncă** de Alecsandri, la **Nunta lui Călin** de Eminescu și la **Nunta în codru** de Coșbuc, bizuită pe trucuri stilistice și nu mai puțin ingenioase rime...”

Al. PIRU, **Istoria literaturii române**, Editura “Grai și suflet—Cultura națională”, București, 1994, p. 159—160).

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	2
<i>Tabel cronologic</i>	3

BALADE VESELE ȘI TRISTE

RAPSODII DE PRIMĂVARĂ	6
CÂNTEC	9
BALADA MORTII	10
BALADA CĂLĂTORULUI	12
BALADA POPII DIN RUDENI	13
BALADA MUNȚILOR	16
PASTEL	22
RAPSODII DE VARĂ	23
BROAȘTELE	28
ACCELERATUL	29
SFÂRȘIT DE VARĂ	31
RAPSODII DE TOAMNĂ	33
BALADA UNUI GREIER MIC	40
CATRENE	41
MANON ȘI DES GRIEUX	44
BALADA CHIRIAȘULUI GRĂBIT	44
NOAPTE DE MAI	47
NOAPTE DE IARNĂ	50
SINGURI	52

ÎN DRUM	53
NOAPTE DE TOAMNĂ	53
ROMANȚĂ	55
PĂINJINIȘ	55
EPILOG	56
DISTIH EROIC	57
INFERNUL	57

Din ciclul “PARODII ORIGINALE”

ÎN LOC DE PREFAȚĂ	70
Al. DEPĂRĂȚEANU: VARA LA ȚARĂ.....	71
DIMITRIE BOLINTINEANU: MIHAI VITEAZUL ȘI TURCII	75
GEORGE COȘBUC: ȚIGANII	76
TH. SPERANȚIA: CÂINELE OVREIULUI	79

A. MIREA: CALEIDOSCOPI

I. Unei fosile	81
II. Bustului meu	82
III. Răspunsul micilor funcționari	83
IV. Răspunsul cometei	85
V. Sonete	
1. La cinematograful mut	87
2. Sonet teatral	88
3. Un romantic	89
VI. Sahara	89

O. GOGA:

I. Mucenicii	91
II. Vade retro... ..	92

I. MINULESCU: TREI ROMANȚE PENTRU MAI TÂRZIU

I. Romanța automobilului	94
II. Romanța autumnală	95
III. Romanța gramofonului	97

M. CODREANU: SONETE PARNASIENE	
I. Scamatorul	99
II. Pagliaccio	100
III. Samson și Dalila	100
IV. Testamentul unui poet cunoscut	101
MIRCEA DEM. RĂDULESCU: NOCTURNĂ	102
I. U. SORICU: ÎNCHINARE	103
CINCINAT PAVELESCU: <i>EPIGRAME</i>	
Lui Nigrim	104
Nigrim lui Cincinat	105
Un anonim din Craiova lui Cincinat	105
Cincinat lui Nigrim & comp.	105
ADRIAN MANIU: MENAJERIE	105
N. DAVIDESCU: din CÂNTAREA OMULUI	
I. Ploaia	106
II. Întoarcerea fiulului risipitor	107
O DOMNIȘOARĂ DE PENSION: MISTERUL NOPTII	108
UN ÎNCEPĂTOR DE TALENT: APOSTROFE LA LUNĂ	109
OTILIA CAZIMIR:	
I. Vis alb	110
II. Strofa risipită	111
III. Ariciul	111
DEMOSTENE BOTEZ:	
I. Prohod	113
II. Tristeți provinciale	115
III. Cobe	117
TUDOR ARGHEZI:	
I. Psalm	118
II. Menire	119
III. Utrenie	120
IV. Blesteme	120

Din ciclul “MIGDALE AMARE”

PREFATĂ	124
CĂLIMARA	126
CIOARA	127
FUM	131
AEROPLANUL	133
SONET ESTIVAL	133
ALBUMUL	134
SONETE PLUVIOASE	134
LA VÂNĂTOARE	
I. Decorul	136
II. Un iepure	136
III. Masa	138
IV. La întoarcere	140
OCTOMBRIE	140
NOIEMBRIE	141
FANTEZIE DE TOAMNĂ	142
PRIMĂVARĂ	144
LA PAȘTI	145
UN DUEL	146
BALADA CORBILOR	148
SINGUR	149
ÎN JURUL UNUI DIVORȚ	150
DEDICAȚIE	155
GELOZIE	156
POPULARĂ	157
TOAMNA ÎN PARC	157
BALADA UNEI STELE MICI	158
ÎN IAȘI	161
EXPUNERE DE MOTIVE	161
COCOSTÂRCUL ALBASTRU	163

SCRISOARE	165
RIPOSTĂ	169

PARODII ÎN PROZĂ, CONFERINȚE

M. SADOVEANU	172
C. HOGAȘ: NOTE DIN CĂLĂTORIE UN POPAS	173
PROBLEMA RĂSULUI ȘI HUMORUL ROMÂNESC	175

ARTICOLE, CRONICI, RECENZII

PE UN VOLUM DE EMINESCU	190
DESCHIDEREA STAGIUNII. SĂPTĂMÂNA CARAGIALE	200
EMINESCU ȘI EPIGONII LUI	204
C. HOGAȘ: PE DRUMURI DE MUNTE	209
L. REBREANU: GOLANII	212
HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU: SFINXUL	215
MIHAIL SADOVEANU: COCOSTÂRCUL ALBASTRU	226
ST. O. IOSIF: PATRIARHALE ȘI CÂNTECE	229
PANAIT ISTRATI	231
IOAN SLAVICI	233

DIN PERIODICE

FURTUNA	238
PĂCATUL	239
SOMNUL	245
CÂNTEC	246
1908	247
EPITAFURI	249
CÂNTEC	250
CEASORNICULUI MEU	251

ECLIPSĂ	252
DOLEANȚELE UNUI CRONICAR TEATRAL	252
DE PROFUNDIS.....	254
POȘTA REDACȚIEI	257
CATRENE IMPROVIZATE.....	260
PORTRET	261
ȘOAPTE	262
FABLES MICROSCOPIQUES	
Toto et l'auto	262
Le vaillant moucheron	263
Fable esquimaude	263
L'âne philosophe	264
LUMINĂ	264
ACVARELĂ.....	265
PARAGINI... ..	266
BIOGRAFIE.....	267
MARTIE	
I. Singurătate	268
II. Vin țigăncile la crâng... ..	269
APRIIE	270
CĂȚI CA VOI!	271

POSTUME

ZI DE VARĂ	273
DOAMNEI AFTALION	274
DOAMNEI ERMOSA AFTALION	275
LA NEIGE.....	275
LE PAPILLON	276
ȘOMERUL.....	276
FABULE PENTRU COPII	277
Bivolul și coțofana	277
Întrebare și răspuns	278

Boierul și argatul	278
Leul deghizat	279
FABULE MICI PENTRU OAMENI MARI	280
Omul și rața	280
Doi prieteni	280
Cin' s-a fript cu ciorbă... ..	281
Văduva și piticul	281
Măgarul în grevă	282
Microscopică	282
PLOUĂ... ..	282
ROMANȚĂ ÎN STIL VECHI	283
DIN TREN	284
<i>Referințe critice</i>	237

George Topârceanu

POEZIE ȘI PROZĂ

Apărut: 1997. Format: 70x108¹/₃₂

Coli tipar: 14,35. Coli editoriale: 13,54. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»

str. B.-P. Hasdeu, nr. 2, Chișinău, MD 2005, Republica Moldova

Culegere și paginare computerizată: LITERA

Corector: *Elena Bivol*. Redactor de carte: *Ion Ciocanu*

Director fondator: *Anatol Vidrașcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .

Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,

Chișinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie și Comerțul cu Cărți